

www.e-rara.ch

Sancti Iustini philosophi et martyris opera

Iustinus

Lutetiae Parisiorum, 1615

Stiftung der Werke von C.G.Jung, Zürich

Shelf Mark: Online

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-9781>

Athenagorae Atheniensis philosophi Christiani apologia vel legatio pro Christianis.

---

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelnformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

ΑΘΗΝΑΓΟΡΟΥ
ΑΘΗΝΑΙΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ
ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥ ΠΡΕΣΒΕΙΑ
ΠΕΡΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ.

ATHENAGORAE ATHE-
NIENSIS PHILOSOPHI CHRISTIANI
APOLOGIA VEL LEGATIO PRO
CHRISTIANIS.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΣΙΝ, ΜΑΡ-ΑΙΜΠΕΡΑΤΟΡΙΒΥΣ Μ.

ΚΩΙ ΑΥΡΗΛΙΩΙ ΑΝΤΩΝΙ-
νω, κὺ Λουκίω ΑΥρηλίω Κομμό-
δω, Αρμενιάκοις, Σαρματίκοις, τ'
δὲ μέγιστον, Φιλοσόφοις.

AVRELIO ANTONINO, ET
L. Aurelio Commodo, Arme-
niacis, Sarmaticis, & quod ma-
ximum est, philosophis.

Conrado Gesnero interprete.

ΥΜΕΤΕΡΑ, μέ-
γαλοι βασιλέων, οίκου-
μύη, ἄλλος ἄλλοις ἔ-
θεσι χραίνται κὺ νόμοις,
κὺ σθεῖς αἰτῶν, νόμω B
κὺ φόβω δίκης, καὶ γε-
λοῖα ἢ, μὴ φέρην τὰ

πάτρια εἶργεται. ἄλλ' ὁ μὲν Ἰλίδας θεὸν Ἐκτο-
ρα λέγει, καὶ τὴν Ἑλένην Ἀδράστειον ἔπι-
στάμηνος παρσκευεῖ· ὁ δὲ Λακεδαιμόνιος, Ἀ-
γαμέμνονα Δία, κὺ Φυλονοῖον τὴν Τυωδά-
ρεω θυγατέρα, κὺ Τέννην Οὐδίου σέβει· ὁ δὲ
Ἀθιναῖος, Ἐρεχθεῖ Ποσειδῶνι θυῖ· κὺ Ἀγραύλην
Ἀθιναῖοι κὺ τελεῖσθαι καὶ μυστήρια ἀγνοοῦσι, καὶ
Πανδρόσῳ, αἰ ἐνομίθησαν ἀσεβεῖν, ἀνοίξασθαι

VI vestrum impe-
rium, maximi Re-
ges, longè latè que
per orbem terra-
rum agnoscūt, mo-
ribus ac legibus in-
ter se omnino di-
uersis degunt: nec
eorum quisquam vel vlla lege, vel pæne
metu, quo minus patrios ritus, etiam si
ridiculi fuerint illi, ut à maioribus suis
accepit, ita colere pergat, absterretur.
Itaque Ilienses deum Hectorem præ-
dicant, & Helenam, veluti Adrastiam,
scientes adorant. Agamemnonem Io-
uem, & Phylonoën Tyndari filiam, La-
cedæmonii: Tenen verò Tenedii vene-
rantur. Athenienses Erechtheo Neptu-
ni nomine sacra faciūt. Agrauli & Pan-
drofi [Cæcropis Filiarum] ceremoniæ

& mysteria peraguntur Athenis: quæ quidem quòd arcam aperuissent, scelus per-

petraſſe exiſtimata ſunt. Quid multis? A πλεὺν λαῖνα καὶ ἐνὶ λόγῳ, καὶ ἐν ἔργῳ καὶ δὴ-
gentes & nationes hominum paſſim iis, μοις, θυσίας καὶ ἀγῶνισιν αὐτῶν ἐπέλωσιν ἀν-
quæ approbauerint quæque, ſacris & θεοποι, καὶ μυθίοις. οἱ δὲ Αἰγύπτιοι καὶ αἰ-
myſteriiſ additæ ſunt. Ægyptii feles ε- λούργου καὶ κροκοδείλου καὶ ὄφει καὶ ἀσπίδας
tiam, & crocodilos, ſerpentes, aſpides καὶ κύναι, θεοὺς νομίζουσι. καὶ τοῖσι πᾶσιν ἐπι-
& canes diuinis honoribus afficiunt. At- πρέπετε ἔν ὑμῖν ἔοι νόμοι. ὁ μὲν οὖν μὴ
que hæc per vos omnibus licent, hæc le- ὄλωσ θῶν ἠγείσθαι, ἀσπείδ καὶ ἀόσιον νομί-
ges concedunt: ea nimirū ratione, quòd σαρτεῖς. ὁ δὲ, οἷς ἕκαστος βούλεται χρῆσθαι
numen omnino tollere, ſcelus & impie- ὡς θεοῖς, ἀναλχαίου· ἵνα ἔν ἑσῶς ὁ θεὸν διῆ,
tas videatur: deorum autem quos ſibi ἀπέχονται τῶ ἀδικεῖν. ἡμῖν δὲ (καὶ μὴ ὡρα-
quisque delegerit cultus, res neceſſaria: κρουσῆτε, ὡς οἱ πολλοὶ, ἐξ ἀκρίβη) τὰ ὀνόματα
vt diuinæ iuſtitie metu, à malefactis B ἀπεχθάνεσθε. οὐ γὰρ τὰ ὀνόματα μίσησ ἀξία,
abſtineant mortales. At vos (ne quaſo hic δὲ ἀδικηματα δίκης καὶ τιμωρίας. δὲ ὡρα
etiam vobis, quod vulgo hominum, im- ὁ ὡρα ὁ ὑμῶν καὶ ἡμερῶν καὶ ὁ ὡρα ἀ-
ponat) vel nomine tantū auditō, a- πέρτα εἰρηνικῶν ἔ φιλαίν θεοποι ἡμῶν
uerſamini. atqui nomina odio digna nō τες, οἱ μὲν καθ' ἕνα, ἰσονομῶται· αἱ δὲ πό-
ſunt, ſed ſcelus ipſum pœnam & ſuppli- λης, ὡρα ἀξίω τῆς ἰσῆς μετέχουσι τιμῆς.
cium meretur. Manſuetudinem ac le- ἔ ἡ σύμπασα οἰκουμένη τῆ ὑμετέρῃ σωέσθ
nitatem veſtrā, animū erga omnes pla- βαθείας εἰρηνῆς ἀπολαύουσιν. ἡμῖν δὲ οἱ
cabilem & benignum cum ſinguli ſuſpi- λεγόμενοι Χριſτιανοὶ (ὅτι μὴ ὡρα ἐνοήσθε ἔ
ciantes, æquabili ac pari iure vtuntur: ἡμῶν, συλχαρεῖτε δὲ, μηδὲν ἀδικεῖν, ἀλ-
tum ciuitates, pro ſua quæque dignita- λα ἔ πέρτα, ὡς ὡρα ἰόντος τῶ λόγου δὲ ἡ
te, ſuis potiuntur honoribus. deniq; C ſεται, βῶσέσθαι ἀφαιρέσθαι ἔ δικησθῶ
vniuerſus hic terrarum orbis, veſtræ προ- ὡρα τε ὁ θεὸν ἔ πλεὺ ὑμετέρῃ βασιλείῃ,
prudētia beneficio, altiffima pace perfru- ἐλαῶεσθαι καὶ φέρεσθαι ἔ διακείσθαι, ἔπι
itur. Noſtri tantū, qui Chriſtiani voca- μῶν ὀνόματι ὡραπολεμῶν ἡμῖν τῶ
mur, nulla vobis cura eſt. ſinitis enim πολλῶν) μιλῶται ἔ καθ' ἑαυτοῖς ἐτολή-
nos, qui nihil mali patramus, imò omniū σαμῶν. διδαχῆσθε δὲ ἔ πλεὺ τῶ λόγου, ἀπερ
vt in progreſſu ſermonis noſtri expon- δίκης καὶ ὡρα πέρτα νόμον ἔ λόγον πάρο-
tur, piiffimè iuſtiſſimèq; cum erga Deū τος ἡμαῖς. καὶ δεόμεθα ὑμῶν καὶ ὡρα ἡμῶν
tum imperium veſtrū nos gerimus, exa- πὶ σκέψασθαι, ὅπως παυσώμεθα ποτε ἔ πλεὺ
gitari, rapi, fugari, nomē duntaxat no- τῶν συλχαρεῖν σφαιτέρομοι. ὡρα γὰρ εἰς χρῆ-
ſtrum plerique impugnantib. Quam- ματα ἡ ὡρα τῶν δικησθῶν ζῆμια, ὡρα εἰς
obrem cauſam noſtrā verbis perſpicuè ἔπι τιμῶν ἡ ἀγῶν, ἡ εἰς ἄλλο τι τῶν μει-
explicare, ſumptis in præſentia animis, ζῶν ἡ βλάση (τοῦτων γὰρ καὶ φεροσθῶν,
auſi ſumus. Intelligētis autem ex ſermo- καὶ τῶν πολλοῖς δικῆσ σουδαῶν γε ὄντα· οὐ
ne noſtro, proriſus immeritō præτέρque μόνον ὁ ἀπὶ παλαιοῖς, ὡρα μὲν δικῆσ τῶν
omnem legem ac rationē hæc mala nos ἀγῶν καὶ ἀρπαῶσ ἡμαῖς, μεμαθῆσ ὡρα
ſuſtinere. Proinde vos obſecramus vt & ἀλλὰ τοῖς μὲν, καὶ ἔ κῶρα ὡραπληκί-
noſtri aliquam curā ſuſcipiatis, quò ali- ζωσ, καὶ ὡρα ἔ πλεον παλῶν πέρτα ἡ κεφῶν με-
quando tandem ab huiuſmodi calūnia- ερῶσ τῶν ὡ, εἰ τὸν χῶρα ἀφαιρέσθαι, ἔπι δὲ
toribus iugulari deſinamus. Non mouet D didicimῶσ· ἔ πλεον ἡμῶν ἀφαιρέσθαι, καὶ τῶν ἡμῶν
nos damnum quod facultatibus noſtris ἀλλὰ τῶν ἡμῶν ἀφαιρέσθαι, καὶ τῶν ἡμῶν
aduerſarii moliuntur: non quòd exiſti- καὶ τῶν ἡμῶν ἀφαιρέσθαι, καὶ τῶν ἡμῶν
matio fame, & honoris noſtri imminua- καὶ τῶν ἡμῶν ἀφαιρέσθαι, καὶ τῶν ἡμῶν
tur integritas: non ſi quid aliud huiuſ- καὶ τῶν ἡμῶν ἀφαιρέσθαι, καὶ τῶν ἡμῶν
modi aut etiam maiuſ eſt [cui nocere ἔ πλεον ἡμῶν ἀφαιρέσθαι, καὶ τῶν ἡμῶν
homineſ queant, metuendum id nobis ἀφαιρέσθαι, καὶ τῶν ἡμῶν ἀφαιρέσθαι,
videtur.] Quippe hæc, etiā ſi vulgò ma- καὶ τῶν ἡμῶν ἀφαιρέσθαι, καὶ τῶν ἡμῶν
ximi ſiāt, contēnere ſolemuſ. Nō ſolūm ἀφαιρέσθαι, καὶ τῶν ἡμῶν ἀφαιρέσθαι,
enim, ſi vapulemuſ, regeρέdis verber- καὶ τῶν ἡμῶν ἀφαιρέσθαι, καὶ τῶν ἡμῶν
ibus abſtinere: & iis qui noſ noſtrāq; ἀφαιρέσθαι, καὶ τῶν ἡμῶν ἀφαιρέσθαι,
inuadūt aut diripiūt, litē nullā intendere ἀφαιρέσθαι, καὶ τῶν ἡμῶν ἀφαιρέσθαι,
didicimῶσ: ſed inſuper illiſ, quāuſ cola- ἀφαιρέσθαι, καὶ τῶν ἡμῶν ἀφαιρέσθαι,
phū inſlixerint, alterā quoq; capitiſ par- ἀφαιρέσθαι, καὶ τῶν ἡμῶν ἀφαιρέσθαι,
tē præbere: hiſ verò, ſi tunicā abſtulerint, palliū etiā addere. Corporib. & vitis noſtriſ,

ὅτι ἀπείπωμεν τοῖς χρεῖμασιν, ὅτι βουλοῦ-
 σιν ἡμῖν, καὶ ἀσκεδαζόντες ὄχλον ἐκκλησίᾳ· ἀ-
 ἡμῖν μὲν, ὅσοι μέγεις ὑπονοίας, τοῖς δὲ ἀ-
 δολοχοῖσι καὶ τῶν ἐκείνων παρ᾽ ἑσέσι γυνοί. καὶ
 εἰ μὲν τις ἡμᾶς ἐλέγχῃ ἐξ ἡμῶν ἢ μικρὸν ἢ μεῖ-
 ζον ἀδικιώτα, καλᾶ ζεοῦται ἢ παρ᾽ αὐτοῖς μετὰ,
 ἀλλὰ καὶ ἢ τις πικροτάτη καὶ ἀνόητος τιμω-
 ρία, ὑπέχῃ ἀξιοδομῶν· εἰ δὲ μέγεις ὀνόμα-
 τος ἢ κατηγορία (εἰς γυνὴ τῶν σήμερον ἡμέ-
 ρων ἀπὸ τῶν ἡμετέρων λαοποιούσιν, ἢ κρινὴ καὶ ἀ-
 κριτος τῶν ἀποστόλων φήμη· καὶ ὅσοι ἀδι-
 κῶν Χριστιανὸς ἐλήλεε(ται) ὑμῶν ἢ δὴ ἔργον τῶν
 μεγάλων καὶ φιλοσοφῶν καὶ φιλομαθεσάτων
 βασιλέων, ἀποκιδάσῃ ἡμῶν νόμῳ τῶν ἐ-
 πήρειαν· ἢ ὡς τῶν ἢ σύμπασα ταῖς πᾶσι ὑμῶν
 βίβρασιαις ἔκαστ' ἕνα κεκρινώθη καὶ κατὰ
 πόλεις, ἔκαστ' ἕνα ἡμῶν ὑμῶν χρεῖν, σερμω-
 μῶνοι ὅτι πεπαύμεθα συκοφαντούμενοι, καὶ γὰρ
 οὐ παρ᾽ ἑσέων ὑμετέρων δικαιοσύνης, τοῖς μὲν
 ἀλλοῖς, αἰτίαν λαβόντας ἀδικησῶν, μὴ παρ᾽ ἑ-
 σέων ἢ ἐλεγχθῶν καλᾶ ζεοῦται, ἐφ' ἡμῶν δὲ
 μεῖζον ἰσχυρῶν ὄνομα τῶν ὅτι τῆ δίκη ἐλέγ-
 χων· ὅτι εἰ ἠδίκησέ τι ὁ κρινόμενος, τῶν δικα-
 ζόντων ὀπιζητούτων, ἀλλ' εἰς ὄνομα, ὡς
 εἰς ἀδικημα, ἐνυβρίζονται. ὅσοι δὲ ὄνομα
 ἐφ' ἑαυτῶν καὶ δι' αὐτῶν, οὐ ποιεῖν οὔτε χρεῖν
 νομίζεται· ἀλλ' ὅσοι τῶν ὑποκειμένων αἰτίαις
 ἢ πονηροῖς ἢ ἀγαθῶν παρ᾽ ἑσέων, ἢ φλαύρα ἢ
 ἀγαθὰ δοκεῖ. ὑμεῖς δὲ ταῦτα ἴτε φανερώτε-
 ρον, ὡς τῶν ἀπὸ φιλοσοφίας καὶ παιδείας πά-
 σης ὀρμώμενοι. ἀλλ' ὅσοι καὶ οἱ πᾶσι ὑμῶν κρι-
 νόμενοι, καὶ ὅτι μεγάλους φθόνους, παρ᾽ ἑσέων,
 εἰδότες ὅτι ἐξετάσῃτε αὐτῶν τὸν βίον, καὶ οὔτε
 τοῖς ὀνόμασι παρ᾽ ἑσέων, ἀλλ' ἢ κενά, οὔτε τῶν
 ἀπὸ τῶν κατηγοριῶν αἰτίαις, εἰ ψευδῆς εἶεν·
 ὅσοι ἴση παρ᾽ ἑσέων τῶν κατὰ δικαιοσύνην τῆς ἀπο-
 λουούσης δέχονται ψήφον. ὅσοι τῶν παρ᾽ ἑσέων ἀ-
 πᾶρτος ἴσον ἔκαστ' ἡμῶν ἀξιοδομῶν, μὴ ὅτι Χρι-
 στιανοὶ λεγόμεθα, μισοῦται καὶ καλᾶ ζεοῦται (πᾶσι
 γὰρ ἡμῶν ὄνομα παρ᾽ ἑσέων κακῶν τελεί,) ὅσοι
 καὶ κρινεοῦται ἐφ' ὅτι δὴ καὶ βίβρασις τις, καὶ
 ἢ ἀφίεσθαι ἀπολομένους τῶν κατηγοριῶν,
 ἢ καλᾶ ζεοῦται τοῖς ἀλισκομένοις πονηροῖς.

A postquam renuntiatum à nobis est opi-
 bus, insidiantur: & criminum aceruos
 aduersus nos deblaterant, quæ neque
 in mentem vnquam nobis venerunt:
 sed in ipsos potius eisque similes dici o-
 portebat. Quòd si quis vel parui vel ma-
 gni alicuius criminis nos conuicerit, nõ
 deprecamur supplicium: sed vel crude-
 lissimum illud tolerare parati sumus. Ac
 si nomine tenus dūtaxat accusamur (nā
 in hunc vsque diem quæ de nobis spar-
 guntur, promiscuæ incertæque famæ
 commenta sunt: neque Christianorum
 quisquam vllius criminis conuictus est)
 B vestrum iam fuerit, maximi, humanif-
 simi, sapientissimique Reges, ab hac in-
 iuria legibus nos vindicare: vt quemad-
 modum in toto terrarum orbe cum sin-
 guli, tum vniuersi & oppidatim benefi-
 cētia vestra communis bono fruuntur:
 sic nos quoque gratias vobis habeamus,
 & quòd à calumniis liberati simus, gau-
 dentes gloriemur. Neque enim iustitiæ
 & æquitati vestræ decorum hoc fuerit,
 si aliorum nemo criminis, de quo infi-
 mulatus est, condemnetur, nisi conui-
 ctus: aduersum nos verò maior sit vis no-
 minis, quàm quæ iudiciis conueniunt
 argumentorū & probationum. Etenim
 iudices non tam quid commiserit reus
 aliquis nostrum, inquirunt, quàm ipsi
 nomini tanquam certo sceleri illudunt.
 quum tamen nomen ipsum, per se &
 quatenus nomen est, bonum malum ve
 existimandum sit nullum: sed tale pro-
 fectò iudicandum vnumquodque, qua-
 lis res ipsa aut actio, qua de prædicatur,
 fuerit: id quod vos philosophiæ & o-
 mnium disciplinarum gnari, melius co-
 gnoscitis. Ideòque & qui vestrum subi-
 turi sunt iudicium, licet maximorū cri-
 minum rei, animis confidunt, quū sciāt
 D inquisitionem de vita ipsorum futuram:
 & neque nominibus vanis vos iri com-
 motum: neque falsis accusatorum intē-
 tationibus fidem habituros, sibi persua-
 serint. Eandem enim semper apud vos
 & æqualem iudiciorum rationem, siue
 damnandi siue absoluendi, experiuntur
 rei. Ergo vestram hanc in omnes
 æquabilitatem nos quoque implora-
 mus: & nequis idcirco quòd Chri-
 stiani dicimur, odio statim pœnæque
 dignos existimet, petimus. Quid enim

nomen ad malitiam nobis conferret? Quin potius sistamur iudiciis, vt à criminibus
 illis, quæcūq; nobis intentantur, aut absoluamur, aut, si conuicti fuerimus, puniamur:

LEGATIO PRO CHRISTIANIS.

ποτέ συγχωρήσαι ἡμῖν ὁδὸν πλέον τῆς διώ-
κρουσιν ἡμᾶς. νικήσομεν γὰρ αὐτοὺς, ὡς ἀ-
ληθείας ἀόκτως καὶ τὰς ψυχὰς ἐπιτιδόντες.

Ὅτι μὲν οὖν ὁκ εἶσμεν ἄθεοι, παρὲς ἐν
ἐκείνοι ἀποδρήσω ἢ ἐγκλημάτων· μὴ καὶ
γελῶσιν ἢ πῆς λέγοντας μὴ ἐλέγχῃν. Διαγέ-
ρα μὲν γὰρ εἰκότως ἀθεότητα ἐπεκάλωσεν Α-
θῆναιοι, μὴ μόνον τὸν Ὀρφεὶν εἰς μέσον κα-
ταπέμπετο λόγον, καὶ τὰ ἐν Ἐλευσίῃ καὶ τὰ τῶν
Καβείρων δημεύοντι μυστήρια, καὶ τὸ τῶν Η-
ρακλέους, ἵνα τὰς γαργύρας ἐψοῖ, κατακρίνον· B
πὶ ξόανον· ἀντίκρισι δὲ ἀποφανομένη μὴ δὲ ὀ-
λως εἶναι Θεόν· ἡμῖν δὲ, ἀφαιροῦσιν ἀπὸ τῆς
ὕλης τὸν Θεόν, καὶ ἀφαιροῦσιν ἕτερον μὲν πὶ
εἶναι πῶς ὕλην, ἄλλο δὲ τὸν Θεόν, ὅτι τὸ ἀφαι-
ρέσει πολὺ (τὸ μὲν γὰρ θεῖον, ἀγνώστου εἶναι)
καὶ αἰδέσθαι, ἢ μόνον ὅτι λόγῳ θεωροῦμενον· πῶς
δὲ ὕλην, ἡρητικῶς καὶ φθαρτικῶς) μὴ πὶ ὁκ
ἀλόγως τὸ τῆς ἀθεότητος ἐπικαλοῦσιν ὄνομα;
εἰ μὲν γὰρ ἐφεροῦσιν ὁμοίαν τῶν Διαγέ-
ρα, ποσαῦτα ἔχοντες παρὲς θεοσεβείαν ἐρέχου-
ρα, τὸ ὕψιστον, τὸ ἀφαιρόμενον σύμφωνον, τὸ C
μέγιστον, πῶς χροιά, τὸ γῆμα, πῶς ἀφαι-
ρουσιν τῶν κόσμου· εἰκότως δὲ ἡμῖν καὶ ἢ τῶ μὴ
θεοσεβεῖν δόξα καὶ ἡ τῶ ἐλαμύεσθαι ἀπὸ
παρορρησίας· ἐπεὶ δὲ ὁ λόγος ἡμῶν ἕνα
Θεὸν ἀγὰ τὸν τῶ δὲ τῶ πῶρὸς ποιητικῶν, αὐτὸν
μὲν οὐκ ἠρόμενον (ὅτι τὸ ὄν οὐ γίνεται, ἀλλὰ
τὸ μὴ ὄν) πῶρτα δὲ ἀφαιρῶ τῶ πῶρ αὐτῶ λό-
γου πεποιηκότα· ἐκείτερα ἀλόγως πάρορρητον,
καὶ κακῶς ἀγροβυόμεθα καὶ διωκόμεθα. καὶ
ποιητῶν μὲν καὶ φιλόσοφοι ὁκ ἐδόξαν ἄθεοι,
ἐπισημασμένους παρὲς Θεοῦ· ὁ μὲν Εὐριπίδης D
ἐπὶ μὲν τῶν καὶ κρινῶν παρὲς ληψὶν ἀπεπιστημό-
τως ὄνομαζομένων Θεῶν ἀφαιροῦσιν.

Ὡφείλε δὲ εἶπερ ἔστ' ἐν οὐρανῶ
Ζεὺς, μὴ τὸν αὐτὸν δις τυχεῖν κατιστάναι.
ὅτι δὲ τῶ κατ' ἐπισημῶν νοητῶν, ὡς ἐκείνος
δογματίζων,
Ὁρᾷς τὸν ἑσθὸν πῶρ ἀπειροῦ ἀθέτου,
Καὶ γλυπτεῖς ἔχουθ' ὕψους ἐν ἀγκύ-
λαις;
Τοῦτον νόμιζε Ζεῦσα, τὸν δὲ ἡσθὸν Θεόν.

A demum tantundem iuris & æquiritatis,
quantum aduersariis nostris (amplius e-
nim non petimus) concedere. Vince-
mus enim proculdubio illos, qui pro ve-
ritate vitã etiã effundere parati sumus.

Primùm igitur, (vt singulis quæ no-
bis obiiciuntur, respondeam, neque,
simpliciter ea negando, risu excipiar)
negare nos diuinam naturam, calumnia
est. Diagoræ quidem sacrilegam impie-
tatem iure damnabant Athenienses, qui
cum arcanos Orphei sermones vulgo
exponebat, tum Eleusinia & Cabi rorũ
mysteria publicabat: & Herculis statuã,
ne ligna rapis coquendis deessent, disse-
cabat: deniq; palãm & disertè Deum ef-
se negabat. Nos verò qui Deum à mate-
ria separamus, & aliud quippiam esse
materiam, aliud verò Deum, docemus:
alia insuper quã plurima in medio [par-
tim materiæ, partim Deo propiora:]
nempe Deum ingenitum æternũque
asserentes, materiam genitam & corru-
ptibilem: nõnne iniquè impietatis accu-
sant: Nam si ita vt Diagoras sentiremus,
quum tot tantæque res agnoscendi co-
lendique numinis nos admoneant, ratus
omnium ordo, concinna proportio, ma-
gnitudo, color, figura, situs atque dige-
stio mundi eiusq; partium, meritò nobis
tum impietatis crimen, tum condemna-
tionis pœna impingeretur. Sed quoniã
omnis sermo noster Deum vnum cele-
brat, conditorem illum vniuersitatis,
qui ingenitus ipse (neq; enim generari
potest quod est, sed quod nõ est) omnia
Verbo suo creatit: tum verbis, quòd in-
cusamur: tum re, quòd infestamur ac
profligamur, iniuria nobis fit. Atqui
poëtæ & philosophi, qui animum ad
contemplationem de Deo intendere, &
aliter quàm vulgus hominum de eo pro-
nuntiare ausi sunt, impii idcirco iudica-
ti non sunt. Nempe Euripides diuinita-
tem eorũ quos vulgus temere deos esse
ex communi persuasionem putat, in dubi-
tationem his versibus vocat,

*Si verè in cælo Iuppiter Deus præest,
Debebat ille non facere viros bonos
Calamitosos.*

Illum verò qui humana ratione cogno-
sci potuit, Deum esse affirmat,
*Vidēsne sublimem hunc & immensum æthe-
rem,*

*Omnem qui terram continet sinu suo?
Hunc tu Ionem putabis, hunc credes Deum.*

Illorum enim neque essentias videbat, A de quibus efferrī nomina solent: (Iouē enim, inquit, alium quā qui ore hominum circumfertur, nescio:) neque nomina ipsa de rebus existentibus dici arbitrabatur. quorsum enim nomina conducunt non extantibus rebus? Vnū autem & summum Deum ex operibus quæ oculis & visu nostro vsurpantur, apparētque, aëre, cælo, terra, percipiebatur: illum esse coniectans [omnium auctorem] cuius hæc opera sunt, & cuius spiritu reguntur. Huic & Sophocles assentitur,

*Vnum ve vera numen est, & vnicum,
Quod cælum & terram nutu condidit suo.*

Vterque scilicet illorum, Dei naturam ex tanta pulchritudine mundi tum inuenit, tum vnum esse, & vbi illum esse oporteat, ostendit. Philolaus quoque vniuersa tanquam in carcere à Deo contineri dicens, simul vnum esse ipsum, simul & materia superiorem non obscure insinuat. Porro Lysis [& alius quidam philosophus] in hac sententia fuerunt, vt Deum numerum quendam esse putarent: alter, ineffabilem: alter verò excessum illum quonumerus maximus proximum sibi superat. Ergo si numerus maximus, vt Pythagoricis placet, denarius est (qui & quaternarius est, & rationes tum numerales, tum harmonicas omnes continet) eum verò proximè nouenarius antecedit, Deus vnitas fuerit, hoc est vnus. vnitate enim denarius proximum sibi numerum excedit. Plato etiam & Aristoteles quid senserint, nunc dicam: non quòd placita philosophorum de Deo omnia & studiosè exponere instituerim. noui enim vos, quantum intelligētia simul & vi imperii præstatis omnibus, tantum etiam exquisita scientiarum cognitione excellere: ita in singulis pariter sapientiæ partibus versatos, vt nihilo inferiores sitis illis qui vnam dumtaxat aliquam sibi excolendā delegerūt. Sed quoniam commodè explicare nequeo, non solos nos Deum vnitate circumscribere, nisi philosophos eiusdem opinionis nominauero, ad proferenda singulorum dogmata deflexi. Sicigitur Plato, Opificem & patrē vniuersi & inuenire difficile est: & quum inueneris, omnibus effari impossibile. De vno videlicet ingenito æternoque Deo sentiens. nam etsi alios quoque hoc nomine dignatur, vt Solem, Lunam & stellas: genitos tamen illos fate-

την μὲν γὰρ οὔτε τὰς οὐσίας, αἷς ὀπτατηγορη-
σαι τὸ ὄνομα συμβέβηκεν, ἡσποκειμένης ἐώ-
ρα (Ζεῦν γὰρ ὅστις ἐστὶ Ζεὺς, οὐκ οἶδεν, πλὴν
λόγῳ) οὔτε τὰ ὀνόματα καθ' ἡσποκειμένων
κατηγορηθῆσαι παραγμάτων. ὦν γὰρ αἱ οὐσίαι
οὐχ ἡσποκείνται, τί πλέον αὐτοῖς τῆν ὀνομασίαν;
τὸν δὲ ἀπὸ τῆν ἔργων ὀψὲ τῆν ἀδήλων νοσῶν
τὰ φαινόμενα, ἀέρος, ἀήθους, γῆς. οὐ οἶον τὰ
ποιήματα, καὶ ὑφ' ἧ τῶν πνεύματι ἠνιοχέεται,
τῶν κατελαμβάνετο εἶ) θεόν · στυάδοντος
τοῦτω καὶ Σοφοκλέους,

B Εἷς τῆς ἀληθείας, εἷς ἐστὶν θεός,

Ὁς οὐρανὸν τ' ἐτευξε ἐ γαῖαν μακρὰν.
πρὸς πῶν τῶν θεῶν φύσιν τῶν κείλοισ τῶ ἐκεί-
νου πληρομένων ἐκάτερα, ἐ ποδ δει εἶ) τὸν
θεόν, καὶ ὅτι ἓνα δει εἶ), διδάσκων. καὶ Φιλό-
λαος δὲ, ὡς ἄρ' ἐν Φερουαῖ, πρῶτα ἡσπο τῶ
θεοῦ ἀεικλιθῆσθαι λέγων, καὶ τὸ ἓνα εἶ), καὶ
τὸ ἀνώτερον τῆς ὑλης, δεικνύει · Λύσις δὲ καὶ
ὀψὲ ὁ μὲν, ἀειθμὲν ἀρρητον οἰεῖται τὸν θεόν.
ὁ δὲ, τῶ μεγίστου τῆν ἀειθμῶν πῶν τῶν
ἐγῆσῶτων ἡσποχίω. εἰ δὲ μέγιστος μὲν ἀ-

C εἰθμὸς ὁ δεικα, κατὰ τοῖς Πυθαγορείους, ὁ τε-
τρακτύς τε ὦν, καὶ πρῶτος τοῖς ἀειθμητικῆς
καὶ τοῖς ἀρμονίους ἀειέχων λόγους, τοῦτω δὲ
ἐγῆσῶ τῶν ἀεικείται ὁ ἐνέα · μονὰς ἐστὶν ὁ θεός,
τῶτ' ἐστὶν εἷς. ἐνὶ γὰρ ἡσποχίω ὁ μέγιστος τῶν
ἐγῆσῶτων ἐλάχιστον αὐτῶν. Πλάτων δὲ ἐ Α-
ριστοτέλης · (καὶ οὐχ ὡς ὀπιδεικνύων τὰ δδ-
γματῶ τῆν Φιλοσόφων ἐπ' ἀκρίβεις, οὔτως αἱ
εἰρήκασι τῶν θεῶν, δειξέμι. οἶδα γὰρ ὅτι ὁ-
σον στυέσθ καὶ ἰσθί τῆς βασιλείας πρῶτων ὑ-
σποχέτε, ποσῶτον ἐ τῶν πῶσθου παιδείαν ἀ-
κριβοῦν, πρῶτων κρητέτε · οὔτω καθ' ἓκαστον
παιδείας μέγιστος κρητοῦν τες, ὡς ὁσθὲ οἱ ἐν
αὐτῆς μῶριον ἀποτεμνόμενοι · ἀλλ' ὀπιδεικνύων
ἀδιδάκτων δεικνύειν ἀδύβη ἀδιδάκτως ὀνομασῶτων,
ὅτι μὴ μόνοι εἷς μονάδα τὸν θεόν καθ' ἡσποκεί-
ομεν, ὀπιδεικνύων τῶν δδξας ἐπὶ ἀπόμην) Φησὶν οἶον ὁ
Πλάτων, τὸν μὲν ποιητῶν καὶ πατέρων τῶδε
τῶ πρῶτος θύρειν τε ἔργον, καὶ θύρειν τε, εἷς ἡσπο-
τῶ ἀδιδάκτων λέγειν. ἓνα τὸν ἀγῆστον καὶ ἀ-
δύβη νοσῶν θεόν. εἰ δὲ οἶδεν καὶ ἄλλοις, οἶσθ ἠλιον
καὶ σελλίω καὶ ἀστῆρας, ἀλλ' ὡς ἡσποχίως οἶδεν

Lunam & stellas: genitos tamen illos fate-

αὐτοῖς. θεοὶ θεῶν ὧν ἐγὼ δημιουργὸς, πατήρ
 τε ἔργων, ἀδιώατα ἐμοῦ μὴ γέγοντος. ὁ
 μὲν οὖν δεῖν πρῶτον, λυτὸν. εἰ ποῖναι οὐκ ἐ-
 στιν ἄθεος Πλάτων, εἶνα τὸν δημιουργὸν τῶν ὀ-
 λων ποῶν ἀγῆνητον θεόν. ὅσθι ἡμεῖς ἄθεοι,
 ὅφ' οὐ λόγῳ δεδημιούργηται ἔτι παρ' αὐ-
 τῶ πνύματι σωεχέται ἅ παρ' αὐτῶν, τῶτον εἰ-
 δότες ἔκρητοιότες θεόν. ὁ δὲ Αἰριοτέλης καὶ
 οἱ ἀπ' αὐτῶν, εἶνα ἀγῆνητες οἰονεὶ ζῶον σωθε-
 τον, ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος σωεσηκῆτα λέ-
 γουσι τὸν θεόν, σῶμα μὲν αὐτῶν ὁ ἀγῆνητον νο-
 μίζοντες, τοῖς τε πλατωνικοῖς ἀγῆνητες καὶ
 πτω σφῆρα τῶν ἀπλατωνῶν, κινούμενα κυκλο-
 φορητικῶς, ψυχῶν δὲ, τὸν ὅτι τῆ κινήσει τῶ
 σώματος λόγῳ· αὐτὸν μὲν οὐ κινούμενον, ἀ-
 πτω δὲ τῆς αὐτοῦ κινήσεως γινόμενον. οἱ δὲ ἀ-
 πτω τῆς σοῶς, καὶ τῆς σωεσηκῆτα καὶ τῆς
 σωεσηκῆτα τῆς ὕλης, δι' ἧς φασὶ ὁ πνεύ-
 μα γαρῆν τῶ θεοῦ, πληθύνουσι ὁ θεῖον τοῖς
 ὀνόμασι, ὅφ' ἔργῳ εἶνα νομίζουσι τὸν θεόν.
 εἰ γὰρ ὁ μὲν θεός πῦρ τεχνικὸν ὀδῶ βαδί-
 ζον ὅτι ἡμέρας κόσμου, ἐμωεειληφῆς ἀ-
 πτω τοῖς σωεσηκῆτα λόγῳ, καὶ οἷς ἐ-
 κασα καὶ εἰμῶν μὲν γίγεται, ὁ δὲ πνεύ-
 μα αὐτῶ δι' ὅλου τῶ κόσμου· ὁ θεός
 εἶς κατ' αὐτοῖς, Ζῶ μὲν, καὶ ὁ ζῶον τῆς
 ὕλης, ὀνομαζόμενος. Ἡρα δὲ, καὶ τὸν ἀε-
 ρα· καὶ τῶ λοιπῶ καὶ ἔκαστον τῆς ὕλης μέ-
 ρος δι' ἧς κεχώρηκε, καλούμενος. ὅτῳ οὖν ὁ
 μὲν εἶ) ἐν ὁ θεῖον, ὡς ὅτι ὁ πλείστον, καὶ
 μὴ γέλωσι, τοῖς πᾶσι συμφωνῆται, ὅτι τῶ
 ὄρχαξ τῶ ὀλων σωεσηκῆτα· ἡμεῖς δὲ
 κρητιώω μὲν τὸν ὄρχαξ μὲν ὅτῳ ὁ πρῶ τῶ-
 το, τῶτον εἶ) τὸν θεόν· πῆς ἢ αἰτία, τοῖς μὲν,
 ἐπ' ἀδείας ὄρχαξ καὶ λέγειν καὶ γράφειν σωε-
 τῶ τῆς ἀ γέλωσι· ἐφ' ἡμῖν δὲ κείσθαι νόμον, ὁ
 οἱ ἔρχο μὲν ὁ, πῆ καὶ νοοῦ μὲν ὁ ὄρχαξ πεπιεῦκα-
 μὲν, εἶνα θεόν εἶ), ἀληθείας σημείοις ἔκ λόγῳ
 σωεσηκῆτα; ποιητῶ μὲν γὰρ καὶ φιλόσοφοι,

A tur: [vt quum ibidem Deum summum
 his verbis concionantem inducit,] Dii
 deorum, quorum opifex ego & pater
 sum, hæc attendite, Quæ à me facta sũt,
 me ita volente indissolubilia sunt. [O-
 mne si quidem quod vinctum est, solui
 potest. Sed mali est, quod pulchrè com-
 positum est, séque habet bene, velle dis-
 soluere. Quapropter, quia generati estis,
 immortales quidem & indissolubiles o-
 mnino non estis, nec tamen vnquã dis-
 soluemini, nec mortis fatum subibitis.
 Nam voluntas mea maius præstantiũs-
 que vobis est vinculum ad vitæ custo-
 diam, quàm nexus illi quibus estis tunc
 quum gignebamini, colligati.] Quòd si
 non impia est hæc Platonis de vno vni-
 uersitatis ingenito Deo sententia: ne
 nos quidem fuerimus impii, qui illum
 agnoscamus & obseruemus Deum, cu-
 ius vt verbo fabricata sunt, sic spiritu
 continentur hæc vniuersa. Aristoteles
 verò eiusque sectatores Deum & ipsi v-
 num celebrant, sed illum, tanquam a-
 nimal quoddam, ex corpore & anima
 componunt: corpus eius æthereum [vel
 ipsum ætherem] esse arbitrati, & stellas
 erraticas, & siderum fixorum sphaeram,
 quæ in orbem suo motu aguntur: ani-
 mam verò, rationẽ motionis istius, quæ
 quidem ipsa non moueatur, sed corporis
 motũ efficiat, eique præsit. Porro Stoici
 etiam si nominibus, pro diuersitate ma-
 teriæ per quam spiritum Dei penetrare
 aiunt, aliis atque aliis vtentes, multipli-
 care Deum videntur: re ipsa tamen vni-
 cum esse Deum statuũt. Quippe si Deus
 est ignis artificiosus, ratione & via ad ge-
 nerationem & creationem mundi pro-
 cedens, omnes seminales & primige-
 nias rationes in se cõplectens, iuxta quas
 res singulæ fato fiunt: spiritus autẽ ipsius
 mundum vniuersum penetrat: sequitur
 ex illorum quoque sententia, vt Deus
 sit vnus: isque dicatur à Græci ζῶς, ea
 parte materiæ, qua feruet: ἦρα verò, (id
 est Iuno) qua aër est: & aliis, iuxta sin-
 gulas materiæ, per quam transit, partes,
 nominibus appelletur. Quũ igitur Deũ
 esse vnum, plerique omnes vt plurimũ
 vel inuiti consentiant, vbi ad vniuerso-

rum principia animum applicauerint: nõsque Deum illum esse asseramus, qui hanc
 rerum vniuersitatem digessit: quĩ sit vt illis impune pro arbitrio de Deo tum scribere
 tum loqui liceat, nobis verò aduersaria lex sit? qui tamen quòd Deum esse vnicum &
 rectè sentiamus, & iure credamus, signis atq; rationibus verissimis astruere possumus.
 Etenim poëtæ & philosophi qui probabiles quasdã & suo consentaneas ingenio ratio-

nes, ut aliis quoque in rebus indagandis sequi se oportere putabant: impulsī quidem diuinitus primū ut hoc aggredirentur, sua quisque & propria intelligentiā vi, Deum inquirere, tanquam inuenturi, nimia de se fiducia conati sunt. nō tamen illum, cuius vis adēō immensa patet, vel reperire, vel animo & cogitatione complecti potuere: meritō quidem, quōd Dei notitiā non ab ipso peterent Deo, sed intra se quisque eum disquireret. Hinc adēō factum est ut alii aliter pronuntiarent de Deo, de materia, de formis, de mundo. At nos sententiā fideique nostrā testes habemus Prophetas: qui spiritu diuino de Deo ac rebus diuinis differuerunt. Hic vestrum [Imperatores] iudicium, & vestram erga verum numen pietatem, quibus plerisque excellitis, appellamus: æquumne & hominis ratione dignum sit, ut fides spiritui diuino, qui Prophetarum ora tāquam instrumenta permouit, abrogata, humanis persuasionibus adhibeatur.

Porro Deum esse vnum, vniuersitatis huius opificem, ut professionis nostræ etiā rationes percipiatis, hoc modo considerate. Si duo aut plures ab initio dii fuerunt, vel coniuncti illi pariter in vna eadēque natura, vel separati fuere singuli. At cōiuncti simul esse nō poterant, utpote dissimiles. nā ut diuinitate similes sint: eo tamen erunt dissimiles, quōd alii ingenti [vnus nempe verus & summus Deus, ingentus est] alii vero geniti sint. Genitum autem exemplari suo simile est: ingentum, non item: quum neque de aliquo, neq; ad aliquid factū sit. Quōd si quis ita plures deos in vnum cōiunctos existimet, ut partes quædam vnius sint atq; totius: sicuti vnum animantis corpus partes diuersæ constituunt, manus, pes, oculus: audiet ille à nobis, Socratem, quatenus generationi & corruptioni obnoxius est, è partib. cōponi, ac rursus in eas diuidi: Deum verò ingentum & impassibilem, diuisionem nullam admittere, neq; ex partibus constare. At si eorum quisque seorsum fuerit, eo qui mundum fecit, supra mundum, & circa opera sua quæ fecit atq; digessit, existente, alter aut reliqui vbi erunt? Si enim mundus, orbicularis quū sit, sphaeris cælestibus concluditur, mundi verò

ως καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπέβαλον, σοφιστικῶς κινή-
 γέντες μὲν, κατὰ συμπάγησιν τῆς αὐτῆς τῆ
 Θεοῦ πρῶτος, ὑπὸ τῆς αὐτῆς αὐτῆς ψυχῆς ἐ-
 καστος ζητήσας, εἰ δυνατὸς διρεῖν καὶ κοῖσας
 πῶς ἀλήθειαν ποσὸν δὲ διωκτέντες ὅσον πε-
 ρνοῦσας οὐχ ἀρίστην ὅν οὐ αὐτῆς Θεοῦ πε-
 εἰ Θεοῦ ἀξιώσαντες μαθεῖν, ἀλλὰ πρὸ αὐ-
 τῆς ἑκάστος. δὲ καὶ ἄλλος ἄλλως ἐδογματίσεν
 αὐτῶν καὶ περὶ Θεοῦ καὶ περὶ ὕλης καὶ περὶ εἰ-
 δῶν καὶ περὶ κόσμου. ἡμεῖς δὲ, ὡν νοοῦμεν καὶ
 πεπιτεύκαμεν, ἔχοντες περὶ τῆς μὲν πύρας,
 Βοὶ πνύματι ὁμοίᾳ ἐκπεφωνήκασι καὶ περὶ
 τῆς Θεοῦ καὶ περὶ τῆς Θεοῦ. εἰποῖτε δὲ αὐ-
 καὶ ὑμεῖς, σωῆσθε καὶ τῆς αὐτῆς ὄντως θεῖον
 δισειεῖα τοῖς ἄλλοις περὶ ὄντων, ὡς ἐστὶν ἀ-
 λογον, αὐτῶν ἀλιπῶντας πιστεύειν τὰς αὐτῆς τῆ
 Θεοῦ πνύματι, ὡς ὄργανα κεννηκῆσι τὰ τῆς
 περὶ τῆς εἰματα, περὶ τῆς δόξας αἰθερ-
 πύρας.

Ὅτι τοίνυν εἰς ἓξ ἀρχῆς ὁ τῆς αὐτῆς τῆς πνύ-
 τὸς ποιητῆς Θεός, οὕτως σκέψασθε, ἵν' ἔχητε
 C ἔ τὸν λογισμὸν ἡμῶν τῆς πίστεως. εἰ δύο ἓξ
 ἀρχῆς ἢ πλείους ἦσαν θεοὶ, ἦτοι εἰ ἐνὶ καὶ ταυ-
 τῶν ἦσαν, ἢ ἰδίᾳ ἑκάστος αὐτῶν. εἰ μὲν οὖν
 ἐνὶ καὶ ταυτῶν εἶ) οὐκ ἠδυνάσαντο. οὐ γὰρ εἰ
 θεοὶ, ὁμοιοί. ἀλλ' ὅτι ἀγῆνητοὶ τε καὶ ἡμητοί,
 οὐχ ὁμοιοί. τὰ μὲν γὰρ ἡμητῶν, ὁμοιοί τοῖς
 αὐτῶν δείγμασι: τὰ δὲ ἀγῆνητα, ἀνόμοιοι, οὐ-
 τε ἀπὸ πινος, οὐτε αὐτῶν πινᾶ ἡμῶν. εἰ
 D δὲ ὡς χεῖρ καὶ ὄφθαλμὸς ἔ ποῖς αὐτῶν ἐν αὐ-
 τῶν εἶσιν, συμπληρωῦντες τὰ μέρη, ἕνα ἓξ
 αὐτῶν συμπληρωῦντες, ὁ Θεός εἰς. καὶ τοῖ οὐ
 μὲν Σωκράτης, παρὲν ἡμητῶν καὶ φαρτῶν,
 συγκείμενος ἔ ἀφαιρούμενος εἰς μέρη: ὁ δὲ
 Θεός, ἀγῆνητος καὶ ἀπαθῆς καὶ ἀδολοφύρετος.
 οὐκ ἄρα σινεσῶς ἐκ μερῶν. εἰ δὲ ἰδίᾳ
 ἑκάστου αὐτῶν ὄντος, τῶ τὸν κόσμον πεποιηκῆ-
 τος, ἀνώτερον τῶ γεγονότων καὶ αὐτῶν ἀ ἐποίη-
 σέ τε καὶ ἐκόσμησε, ποῦ ὁ ἕτερος, ἢ οἱ λοιποί;
 εἰ γὰρ ὁ μὲν κόσμος σφαιρικὸς ἀποτελεσθεῖς,
 οὐρανοῦ κύκλοις ἀποκείχεται, ὁ δὲ τῶ κόσμου
 ποιητῆς ἀνώτερον τῶ γεγονότων ἐπέχον αὐτῶν

architectus suis est sublimior operibus, isque

τῆ πρώτων παρηγοία, τίς ὁ τῆ ἐτέρου Θεοῦ ἢ
 τῆ λοιπῶν τόπος; ὅτε γὰρ ἐν ταῖς κτίσεσιν ἔστιν,
 ὅτι ἐτέρου ἔστιν· οὔτε παρὰ τὸν κόσμον· ἵνα
 γὰρ τῆτον ὁ τῆ κτίσεως ποιητὴς Θεός. εἰ δὲ
 μήτε ἐν ταῖς κτίσεσιν ἔστι, μήτε παρὰ τὸν κό-
 σμον (ὅ γὰρ παρὰ αὐτὸν πᾶν ἕκαστον
 κατέχευται) ποῦ ἔστιν ἀνωτέρω τῆ κτίσεως καὶ
 τῆ Θεοῦ; ἐν ἐτέρῳ κόσμῳ, ἢ παρὰ ἐτερον;
 ἀλλ' εἰ μὴ ἔστιν ἐν ἐτέρῳ καὶ παρὰ ἐτερον,
 οὔτε παρὰ ἡμᾶς ἔστιν ἐπι. (οὔτε γὰρ κτίσεως
 κρατῆ) οὔτε αὐτὸς διδάσκει μέγας ἔστιν (ἐν
 γὰρ παρωρισμένῳ τόπῳ ἔστιν) εἰ δὲ οὔτε
 ἐν ἐτέρῳ κόσμῳ ἔστιν, (πᾶν γὰρ ἕκαστον
 πεπληρώται) οὔτε παρὰ ἐτερον (πᾶν γὰρ
 γὰρ ἕκαστον κατέχευται) καὶ οὐκ ἔστιν, οὐκ
 ὄντος ἐν ᾧ ἔστιν. ἢ τί ποιεῖ, ἐτέρου μὴ ὄντος ἔ-
 ἔστιν ὁ κόσμος, αὐτὸς δὲ ἀνωτέρω ἢ τῆ ποιη-
 τῆ τῆ κτίσεως, οὐκ ὄντος δὲ οὔτε ἐν κόσμῳ, οὔ-
 τε παρὰ κόσμον; ἀλλ' ἐστὶ τὴν ἐτερον, ἵνα ποῦ
 εἴη ὁ ἡρόδοτος, κατὰ τῆ ὄντος, ἀλλ' ἵνα
 αὐτὸν ὁ Θεός, καὶ τὰ τῆ Θεοῦ. καὶ τίς ἐστὶν τό-
 πος, ἢ παρὰ τὸν κόσμον τούτου πεπληρωκό-
 τος; ἀλλὰ παρηγοεῖ; καὶ μὴ ὁδοῦν, εἰ μὴ
 παρηγοεῖ, πεποιήκεν. εἰ δὲ μὴ ποιεῖ, μήτε
 παρηγοεῖ, μήτε ἔστι τόπος ἐτέρου ἐν ᾧ ἔστιν, εἰς
 οὗτο ἔξ ἄρχῆς καὶ μόνος ὁ ποιητὴς τῆ κτίσεως
 Θεός.

Εἰ μὴ οὖν ταῖς τοιαύταις ἐννοίαις ἀπρη-
 κτύμητα, ἀποδεικνύειν ἀπὸ τίς εἶναι τὸν καθ'
 ἡμᾶς ἐνόμισεν λόγον· ἐπεὶ δὲ αἱ φωναὶ τῆ
 παρηγοητῆς πιστοῦσιν ἡμῶν τοῖς λογισμοῖς, νο-
 μίζω καὶ ὑμᾶς, φιλομαθεσάτους καὶ ἐπιστη-
 μονεσάτους ὄντας, οὐκ ἀροήτους γεγονέναι οὔτε
 τῆ Μωσέως, οὔτε τῆ Ησαΐου καὶ Ιερεμίου,
 καὶ τῆ λοιπῶν παρηγοητῆς, οἱ κατ' ἕκαστον
 τῆ ἐν αὐτοῖς λογισμῶν κινήσαντος αὐτοῖς τῆ
 θείου πνεύματος, ἀ ἐνηργεῖτο ἐξεφώνησαν
 συλλεξαμένων τῆ πνεύματος, ὡσὶ καὶ αὐ-
 λητῆς, αὐτὸν ἐμπνεύσαν. τὴ οὖν οὗτοι; κύριος
 ὁ Θεός ἡμῶν· οὗ λογισθήσεται ἐτερος παρὰ
 αὐτὸν. καὶ πάλιν, ἐγὼ Θεός παρ' ἑαυτὸν. καὶ μὴ

A prouidendo præest mundo, quemnam
 alteri aut reliquis assignabimus locum?
 Nempe in mundo non est, quum is sit
 alterius [supremi Dei,] neq; circa mun-
 dum: supra hunc enim Deus mundi o-
 pifex est. Quod si neque in mundo est,
 neque circa mundum (omnis enim ille
 circuitus ab opifice occupatur) quo tā-
 dem in loco supra mundum supraque
 Deum erit? In alio mundo, aut circa
 alium? Sed siue in alio mundo, siue circa
 alium est, non amplius circa nos est, [&
 nihil ad nos] qui mundum [nostrum]
 non regat. Item [si intra mundum est]
 B potentia eius magna non fuerit, quod
 loco definiatur. Ergo si neque in nostro
 mundo est, neque circa nostrum: neque
 in alio, aut circa alium: quoniam ut v-
 nus hic noster mundus corpora omnia
 occupat, cōpleturque ex omnibus [ita
 ut nihil extra ipsum relinquatur:] sic o-
 pifex eius totum ipsius ambitum vnicus
 obtinet: sequitur ut omnino non sit,
 quum nullus ei locus supersit. Sed ut sit
 alicubi, quidnam [operis] faciet? Nihil
 ut apparet: quum alius sit ad quem mū-
 dus pertinet: ipse verò neque in mundo
 C nec circa eum, sed [extrinsecus alicubi]
 supra opificem mundi. nihil certè aliud
 superest vbi Deus genitus cum ente [id
 est summo ingenitòque] consistat. Hic
 enim in genitus & ea quæ ipsius sunt,
 mundum ita excedit, ut impleat vndi-
 quaque quicquid supra ipsum est, nec
 locum vllum se vacuum relinquat. Sed
 prouidere forsan eum aliquis dicet. Ve-
 rùm ne prouidet quidem iis quæ non fe-
 cit. Itaque efficitur, ut si nihil facit, ne-
 que prouidet, neq; locus ei superest vl-
 D lus [nusquam & omnino non extet:]
 vnus verò ille à principio & solus mun-
 di opifex Deus relinquatur.

His & huiusmodi tantum rationibus
 si niteremur, meritò humanam esse per-
 suasionem nostrā aliquis iudicaret. Ve-
 rùm insuper Prophetarū voces animos
 nostros muniunt: nec dubito quin vos
 etiam, doctissimi & sapientissimi princi-
 pes, historias & scripta Mosis, Esaiæ,
 Hieremie, & reliquorum Prophetarum
 aliqua ex parte cognoueritis. [Prophe-
 tas nomino] qui extra se suasque cogi-
 tationes positi, diuini spiritus impulsu,
 quicquid ille in ipsis efficiebat, eloque-
 bantur: quum spiritus eius ceu organis v-

teretur: ut tibiis ad inflandū vti solet tibicen. Sed quid illi? Dominus (inquiunt) est
 Deus noster, non cōparabitur alius ad ipsū. Et rursus, Ego sum Deus primus. Et post

hæc, Et præter me non est Deus. Similis ante me non fuit Deus alius, & post me non erit. Ego sum Deus, & non est præter me. Et de magnitudine eius, Cælum mihi thronus est, terra verò scabellum pedum meorum. quam vos mihi ædem constructis? aut quis locus me, ubi quiescam, capiet? Sed vobis relinquo qui libros nouistis, studiosius in illorum prophetias inquirere ac perpendere, vt à contumeliis ac iniuriis quas patimur, iusta ratione nos vindicetis.

Verùm satis iam mihi demonstratum est, non negare nos numen, qui vnum illum ingenitum, æternum, inuisibilem, impassibilem, qui nec loco includi potest, nec aliter quàm sola mente & ratione comprehenditur: qui luce, pulchritudine, spiritu & potentia ineffabili continetur: à quo facta sunt omnia per verbum ipsius, per quod & digesta sunt & stabiliuntur: hunc inquam vnum prædicamus Deum. Quin & Dei filium mente complectimur. Nec est quòd aliquis ridiculum putet, Deo filium à me attribui. Non enim, vt poëtæ fabulantur, qui nihilo meliores hominibus suos deos faciunt, vel de Deo & Patre, vel de Filio sentimus. Sed Filius dei, est verbum Patris, in idea & efficacia, ab ipso enim & per ipsum facta sunt omnia, quum Pater & Filius vnum sint: ita vt Filius sit in Patre, & Pater in Filio, per vnionem & potentiam spiritus. siquidem mens & verbum Dei, Filius Dei est. Iam si vobis, qui intellectus subtilitate excellitis, altius repetendum videtur, quidnam sibi velit hic Dei Filius: paucis dicam. Præmigenia hic est Patris progenies, quæ non vt facta (à principio enim Deus, qui est mens æterna, ipse in seipso loquitur, hoc est, verbum aut rationem, habet, quum rationalis ipse æternum sit) sed vt rerum cunctarum idea & perfectio foret, progressa est. hac enim indigebat materia informis illa natura, & terra [cæteraq; elementa] quæ omnia quum materiæ duntaxat rationem obtineant, & subiecti quod se formandum præbet: confusa inter se adhuc, necdum discretis crafioribus ab eis quæ leuiores sunt, diuinitus digeri perficiq; opus erat. Orationi nostræ Propheticus etiã spiritus assentitur. Dominus enim (inquit) creauit me, initium progressionis eius ad opera sua. Quanquã & ipsū Spiritū sanctū, agentē in illis qui Propheticos sermones fundūt, ita à Deo emanare ad ipsūmq; reflecti dici-

A ταῦτα, καὶ πλὴν ἐμοῦ οὐκ ἔστι θεός. ὁμοίος ἐμπαράθεν ἐμοῦ οὐκ ἐγένετο ἄλλος θεός, καὶ μετ' ἐμὲ οὐκ ἔσται. ἐγὼ ὁ θεός, καὶ οὐκ ἔστι παρ' ἐμοῦ. καὶ ὡς τὰ μεγάλοις, ὁ οὐρανός μοι θρόνος, ἢ δὲ γῆ, ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου. ποῖον οἶκον οἰκοδομήσετε μοι; ἢ τίς τόπος τῆς καταπαύσεώς μου; καταλείπω δὲ ὑμῖν, ἐπὶ αὐτῶν τῶν βιβλίων ἡερομύστων, ἀκριβέστερον ταῖς ἐκείνων δεξιᾶσαι παροφητείας, ὅπως μετὰ τῆς παροφητικῆς λογισμοῦ, πλὴν καθ' ἡμᾶς ἐπιφρανὴν ἀποσκοπούσασθε.

B Το μὲν οὖν ἀθεοὶ μὴ εἶναι, εἶνα τὸν ἀγγέλλοντα καὶ ἀγγέλλον καὶ ἀόρατον καὶ ἀπαθῆ καὶ ἀκατάληπτον καὶ ἀχώρητον, ἢ μόνον καὶ λόγῳ καταλαβασάμενον, φωτὶ καὶ κέλῃ καὶ πνεύματι καὶ δινώμει ἀνεκδιηγήτῳ ἀειεχόμενον, ὃφ' οὗ γενήσεται ὁ πᾶν ἀφ' οὗ αὐτὸς λόγος καὶ ἀφ' οὗ κειμήσεται καὶ συλκαστείται, θεὸν ἀγενετὴς· ἰσχυρῶς μοι δέδωκεται. νοοῦμαι γὰρ καὶ ἕν ὃν τῆς θεοῦ. καὶ μή μοι γενεῖόν τις νομίσῃ ὁ ἕν ὃν εἶναι τῶν θεῶν. οὐ γὰρ, ὡς ποιητῶν μυθοποιῶσιν, ὁστέν βελτίους τῶν ἀνθρώπων δεικνύουσιν τοῖς θεοῖς, ἢ ὡς τῆς θεοῦ καὶ πατρὸς ἢ ὡς τῆς ἕν ὃν πεφρονήκαμεν· ἀλλ' ἐστὶν ὁ ἕν ὃν τῆς θεοῦ, λόγος τῆς πατρὸς, ἐν ἰδέᾳ καὶ ἐνεργείᾳ. πατρὸς αὐτῆς γὰρ καὶ δι' αὐτῆς πᾶν ἐγένετο, ἐν ὄντος τῆς πατρὸς καὶ τῆς ἕν ὃν. ὄντος δὲ τῆς ἕν ὃν πατρὸς, καὶ πατρὸς ἐν ἕν ὃν, ἐνότητι ἐ δινώμει πνεύματος, νοῦς καὶ λόγος τῆς πατρὸς, ὁ ἕν ὃν τῆς θεοῦ. εἰ δὲ δι' ὑπεροχῆς σωείσεως σκοπεῖν ὑμῖν ἐπεισιν, ὁ πᾶς τί βέλεται, ἐρῶ δὲ βραχείων· παρῶν ἡγήματα εἶναι τῶν πατρὸς, οὐχ ὡς ἡρόμενον (ἐξ ἀρχῆς γὰρ ὁ θεός, νοῦς ἀίδεος ὢν, εἶχε αὐτὸς ἐν ἑαυτῷ τὸν λόγον, ἀίδεως λογικὸς ὢν) ἀλλ' ὡς τῶν ὑλικῶν συμπτῶτων ἀποίου φύσεως καὶ γῆς, ὀχέας ὑποκειμένων

D δίκην, μεμιγμένων τῶν παχυμερετέρων πατρὸς τῶν κρυφότερα ἐπὶ αὐτοῖς, ἰδέα καὶ ἐνεργεία εἶναι παρῶν. σωαδὲ δὲ τῶν λόγων καὶ ὁ παροφητικὸν πνεῦμα, κύριος γὰρ, φησὶν, ἐπιπέ με, ἀρχὴν ὁδῶν αὐτῆς εἰς ἔργα αὐτῆς. καὶ τοὶ καὶ αὐτὸ ὁ ἐνεργεῖ τοῖς ἐκφανοῦσι παροφητικῶς ἄγον πνεῦμα, ἀπὸρροῖαν εἶναι φανερὸν τῆς θεοῦ, ἀπὸρροῖαν ἐ ἐπὶ ἀναφερόμενον.

ὡς ἀκτῖνα ἡλίου. τίς οὖν οὐκ ἂν ἀπορήσῃ, λέγοντας θεὸν πατέρα, & υἱὸν θεὸν & πνεῦμα ἅγιον, δὴ κινῶντας αὐτῶν καὶ πλεῖν ἐν τῇ ἐνώσει δυνάμει, καὶ πλεῖν ἐν τῇ τάξει διαίρεσιν, ἀκρούσας ἀθέοις καταρμηδίοις; καὶ οὐκ ἔστι πύτοις ὁ θεολογικὸν ἱερὸν ἴσαται μέγεθος, ἀλλὰ καὶ πλήθος ἀγγέλων καὶ λειτουργῶν φανερῶν, οἷς ὁ ποιητὴς καὶ δημιουργὸς κόσμου θεὸς διὰ τῆς πατρὸς αὐτοῦ λόγου διένειμε, & διέταξε ὡς ἐπὶ τῆς σοφίας ἐστὶν & τοῖς οὐρανοῖς, καὶ τὸν κόσμον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ, & πλεῖν πύτων διατάξιν. εἰ δὲ ἀκριβῶς διέξοιμι τὸν καθ' ἡμᾶς λόγον, μὴ θαυμάσητε. ἵνα γὰρ μὴ τῇ κεινῇ καὶ ἀλόγῳ στυαποφέρησθε γνώμῃ, ἔχητε δὲ πάλητες εἰδέναι, ἀκριβοῦς ὁ λόγος. ἐπεὶ καὶ δι' αὐτῶν τῶν δογματῶν οἷς ὡροσέχρονον, οὐκ ἂν ὁ θεὸς πατρὸς οὐσιν, ἀλλὰ θεοπάτοισ καὶ θεοδιδάκτοις, πείσῃ ὑμᾶς, μὴ ὡς ὡς ἀθίων ἔχον, διωδόμεθα. τίνες οὖν ἡμῶν οἱ λόγοι οἷς ἐντερόμεθα; λέγω ὑμῖν· ἀγαπάτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, βίλογοῦτε τοὺς καταρμηδίοις, ὡροσέχρονον καὶ ὡροσέχρονον ὑμᾶς, ὅπως γένησθε ὑποὶ τῆς πατρὸς ὑμῶν τῆς ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅς τὸν ἡλίον αὐτῶν ἀγατέλλει ἔπι πονηροῦς καὶ ἀγαθοῦς, & βρέχει ἔπι δικαίους & ἀδίκους. ἔπι τρέψατε ἐν αὐτῷ τῆς λόγου ἐξακρούσῃ μετὰ πολλῆς κρυφῆς γρηγόρος, ἔπι τῆς ἰσχυρῆς ἀναγαγῆναι, ὡς ἔπι βασιλέων φιλοσόφων ἀπολογητόν. τίνες γὰρ ἢ τῶν τοῖς συλλογισμοῖς ἀναλυόντων καὶ τῶν ἀμφιβολίας διαλυόντων καὶ τῶν ἐτυμολογίας ἐπιλυζόντων, ἢ τῶν τὰ ὁμοῦμα καὶ στυώνυμα καὶ κληρονομία καὶ ἀξιώματα, καὶ τῶν ὡροσέχρονον, καὶ τῶν κληρονομῶν, βίδομασ ἀποτελεῖν διὰ πύτων καὶ τῶν τοιούτων λόγων ὡροσέχρονον τοὺς στυόντας, ὅπως ὡροσέχρονον εἰσὶ τῶν ψυχῶν, ὡς αὐτῶν τῶν μιστῶν τοὺς ἐχθροὺς, ἀγαπᾶν, καὶ ὡροσέχρονον τῶν μετρώτατον, κακῶς ἀροβῆν τοὺς ὡροσέχρονον τοῖς οὐρανοῖς, βίλογοῦν, καὶ ὡροσέχρονον τῶν ἐπιβουλεύοντων εἰς τὸ ζῆν, ὡροσέχρονον; οἱ τοῦ αὐτοῦ αἰεὶ ἀροσέχρονον κακῶς τὰ ἀπορήματα ἐπὶ αὐτοῖς τῶν μετρώοντες, καὶ αἰεὶ τὴν ἐργάσασθαι ὅτι ὡροσέχρονον κακῶν, τῶν λόγων, καὶ οὐκ ἔστι δειξῆν ἐργῶν, ὁ ὡροσέχρονον πεποιτημένοι.

A mus, ut emissi à Sole radii recipiant. Quis igitur non miretur, nos qui Deū Patrem prædicamus, & Deum Filium, & Spiritum sanctum, ita ut & vnionis eorum vim, & ordinis distinctionem exponamus, impios & sine Deo homines vocari? Neque tamen intra hunc finem nostra de diuinis essentiis professio continetur: sed etiam magnum numerum Angelorum & ministrorum Dei esse fatemur: quos opifex & architectus mundi Deus verbo suo tanquam in classes ordinauit centuriauitque, ut elementa, cælos, mundum, & quæ in mundo sunt, vicésque & ordinem omnium moderarent. Quòd si accuratiùs fortè causa nostram expono, principes, non est quòd admiremini: idcirco enim hoc facio, ut veritatem noscatis exactius, neque vulgatam de nobis ac sine vlla ratione sparsam existimationē, ceu fluctū quendam aut æstū impetuosū, sequamini. Possumus certè etiā per ipsa religionis nostræ non ab hominibus inuenta, sed à Deo prolata & tradita dogmata, approbare vobis quam non simus à numine alieni. Quæ nā sunt igitur placita illa & pronūtiata, quibus nos assuefacimus? Dico vobis, Diligite inimicos vestros: bene precamini execrātibus vos: orate pro iis qui vos insectantur, ut fiat filii Patris vestri qui in cælis est: qui solē suū exoriri facit bonis & malis, & pluuiā demittit iustis ac iniustis. Permittite hīc mihi, obsecro, dicendi, imò exclamādi altius libertatē, quā mihi corā Regibus philosophis differenti non negatū iri spero. Ecquoniam illorum qui syllogismos resoluūt, & ambigūe dicta dissoluunt, & origines dictionū exponunt: aut illorū qui homonyma & synonyma [æquiuoca & vniuoca aliqui Latinè dicunt] & categorēmata [prædicamenta vel summa genererū] & axiomata, & quid sit subiectū, quid prædicatum, docent: his & huiusmodi edifferendis auditores suos se beatturos polliciti: ecqui illorum, inquam, tam puri & synceri sunt animi, ut odii loco, amore prosequātur inimicos: ut maledicta in eos qui effutire ea cæperunt, animo sūma moderatione cōposito, non regerāt, sed bene precētur: & pro iis qui vitis ipsorū insidiantur, Deū orent? Qui contrā potius illi nūquā nō pergunt aduersus eos à quibus offēsi fuerint, nefāda quæuis excogitare: & semper aliquid in eos mali patrare cupiūt: nec benefaciēdi hominib. sed artē bene dicēdi scopū sibi pro-

eos mali patrare cupiūt: nec benefaciēdi hominib. sed artē bene dicēdi scopū sibi pro-

ponunt. Apud nos verò homines etiam A
 privati, quique ex manupretio victitant,
 & aniculæ, si nullam dicendo professio-
 nis suæ vtilitatem exhibere queant, re-
 bus ipsis & operibus eam declarant. Ne-
 que enim orationes compositas recitant
 aut annumerant verba, sed actiones ho-
 nestas & virtutum exempla de se præ-
 bent: dum percussi non repercutiunt,
 spoliatis dicam non scribunt, peten-
 tibus largiuntur, proximos [quosque]
 tanquam seipsos amant. An verò, nisi
 Deum genus humanum respicere, eique
 præesse putaremus, adeò puritati & in-
 nocentiæ studeremus? Nequaquã. Sed
 quoniam persuasissimi sumus, Deo qui
 & nos & mundum hunc condidit, tran-
 factæ hinc vitæ totius rationes nos reddi-
 turos, moderatum, benignum & plerif-
 que contemptum viuendi genus deli-
 gimus. Quippe nullum in hac vita tan-
 tum malum, etiam si capitis periculum
 agatur, superuenire nobis posse arbitra-
 mur, quod non omnino sit minimi, inò
 nihil faciendum, præ illa quam à sum-
 mo iudice expectamus olim fœlicitate,
 mansuetæ, benignæ moderatæque vitæ
 causa, nobis promissa. Plato à Minoë &
 Radamanto iudicandos puniendosque
 malos pronuntiauit: nos verò neque si
 Minos aliquis fuerit, nec si Radaman-
 thus, aut horum etiam pater, iudicium
 Dei ab illo vitari posse asserimus. An ve-
 rò illi quibus hæc sententia animo ino-
 leuit, Edamus, bibamus, cras enim mo-
 riemur: & mortem, profundum quen-
 dam somnum rerumque omnium obli-
 uionem statuunt, (vt ille ait, Germanus
 mortis somnus) pietatis in Deum stu-
 diosi videntur, nos non videmur, qui in-
 nocentiæ & sanctitati vitæ omnem ope-
 ram damus, vt deuitemus iudicium? nos
 inquam, qui præsentem hanc vitam mi-
 nimè magnificamus, & illum dumtaxat
 ducem pertransientes sequimur: quem
 vt pote deum cum verbo suo cognosce-
 re optamus, vt quænam Filij ad Patrem
 fit vnio, intelligamus, quid Pater cum
 Filio communicet, quid sit Spiritus: que
 vnitas trium, quæ discretio vnitorum,
 Spiritus scilicet, Filij & Patris, & qui lō-
 gè præstantiorè quàm verbis exprimere
 quisquã valeat, eã quæ nos excipiet vitã
 agnosceimus: si puzi ab omni erimine ad
 ipsã trãsierimus: qui denique, adeò beni-
 gni sumus, vt non amicos tantũ, sed inimicos etiam diligamus. Si enim redametis, in-
 quit, illos qui vos amat, & mutuũ detis illis qui vobis etiã dederint, ecquidnã meremi-

αὐτὰ δὲ ὑμῖν βίβετε ἀπὸ ἰδιώτας καὶ χερσὶ
 τέχνας καὶ γραΐδας. εἰ λόγῳ πλεὺν ὠφέλειδον
 περισσῶν εἰσὶν ἀδύνατοι πλεὺν αὐτῶν τῶν λόγων,
 ἔργῳ πλεὺν ἀπὸ τῆς παρρησίας ὠφέλειδον
 ὑπερβυμβύουσι. οὐ γὰρ λόγοις διαμνημονεύου-
 σιν, ἀλλὰ παρθέσεις ἀγαθὰς ὑπερβυμβύουσι,
 πατόμοροι μὴ ἀντιπύπτειν, ἔαρπαζόμενοι
 μὴ δικαίως εἶναι, τοῖς ἀγῆσσι δίδοναι, καὶ πῶς
 πλησίον ἀγαπᾶν ὡς ἑαυτοῖς. ἀρετὰ πίνω, εἰ
 μὴ ἐφεσηκέναι θεὸν τὰς τῶν ἀνθρώπων ἡμῶν
 ἐνομιζόμενον, οὕτως δὲ ἑαυτοῖς ἐξεκατάμε-
 ρον; ὅσα ἐστὶν εἰπεῖν. ἀλλ' ἐπεὶ πεπεσμένον
 ὑφέξειν πᾶσι τῶν ἐν αὐτῷ βίου λόγον τὰ
 πεποιηκῆσι καὶ ἡμᾶς καὶ τὸν κόσμον θεῷ, τὸν
 μέτερον καὶ φιλεῖν θεῶν καὶ βυμβύουσι
 βίον ἀρετῶν, ὅσα ἐστὶν τῶν πλείων πείσεσθαι
 καὶ ἐν αὐτῷ νομιζόντες, καὶ τῆς ψυχῆς ἡ-
 μαῶν ἀφαιρῶνται τινες, ὧν ἑκάς κρινοῦμεθα τῶν
 πατρῶν καὶ φιλεῖν θεῶν καὶ ὑπερβυμβύουσι βίου πα-
 τῶν τῶν μεγάλου δικαστοῦ. Πλάτων μὲν οὖν
 Μίνω ἔραδα μὲρθον δικαστὴν ἔραδα σὺν τοῖς
 πονηροῖς ἔφη· ἡμεῖς δὲ, καὶ Μίνω τῆς, καὶ
 Ραδάμυθος ἦ, καὶ ὁ πύκων πατήρ· ὅσα
 τῶν πατρῶν ἀφαιρῶνται πλεὺν κρίσιν τῶν
 θεῶν. εἴθ' οἱ μὲν τὸν βίον τῶν νομιζόντες, φα-
 γόμενον καὶ πίνόμενον, ἀρετῶν γὰρ ἀποδησόμενον.
 ἔραδα θανάτου, βαρὺν ὑπνον ἔραδα πῆμα-
 νοι, (ὑπνω καὶ θανάτω διδυμάονε) πεπεσμένον
 θεοσεβεῖν· ἀνθρώποι δὲ, τὸν μὲν ἐν αὐτῷ, ὀλί-
 γον ἔραδα μικροῦ τινος ἀξίον βίον λελογισμένοι,
 ὑπὸ μόνου δὲ αὐτῶν πεπεσμένοι τούτου, ὅν
 ἴσως θεὸν καὶ τὸν πατέρα αὐτῶν λόγον εἰδέναι τῆς ἢ
 τῶν παιδῶν πατρῶν ἐνόησιν, τῆς ἢ τῶν
 πατρῶν πατρῶν τὸν ὑπὸ κρινωῖα, τί ὁ πνεῦμα,
 τῆς ἢ τῶν ποσούτων ἐνωσις, ἔραδα ἀφαιρέσεις ἐνου-
 μέρων, τῶν πνεύματος, τῶν παιδῶν, τῶν πατρῶν
 πολὺ δὲ καὶ κρείττονα ἢ εἰπεῖν λόγῳ, τὸν ἐκ-
 δεχόμενον βίον εἰδότες, ἐὰν καταρῶν ὄντες ἀ-
 πὸ πᾶσι αὐτῶν πεπεσμένον ἀδικήματος·
 μέγρι ποσούτου δὲ φιλεῖν θεῶν, ὥστε
 μὴ μόνον ἐργῶν τοῖς φίλοις (ἐὰν γὰρ ἀγα-
 πᾶτε, φησὶν, τοῖς ἀγαπῶντας, καὶ ἀμείβε-
 τε τοῖς ἀμείβουσιν ὑμῖν, ἵνα μισθὸν ἔχετε.)
 τοιοῦτοι

τοιούτοι δὲ ἡμεῖς ὄντες, καὶ τὸν τοιούτον βίω-
 τες βίον, ἵνα χριθῶμεν ἀφ' οὐρανῶν, ἀπι-
 σούμεθα θεοσίβην; ταῦτα μὲν οὖν, μικρὰ δὲ πρὸ
 μεγάλων, καὶ ὀλίγα δὲ πολλῶν, ἵνα μὴ ἐπι-
 πλῆθῃ ὑμῖν ἐνοχλοῦμεν: καὶ γὰρ ὁ μέλι καὶ τὸν
 οἶνον δοκιμάζοντες, μικρὰ μέρει τῆς πόλεως, ὅ
 πῶν εἰχλὸν δοκιμάζουσιν ἐπεὶ δὲ οἱ πολλοὶ τῶν
 ἐπιπλασῶνται ἡμῖν πλὴν ἀπόκτητα, οὐδ' ὄναρ
 τίβη, θεοῦ ἐργαζέτες, ἀμαρτίας καὶ ἀσεβητοῦ ὄν-
 τες τῆς φρονησῶ καὶ τῆς θεολογικῆς λόγου, με-
 τρωτῆτες πλὴν βίβησιαν θυσιῶν νόμῳ, ἐπιπλα-
 λούσι ὅ μὴ ἐ ποῖς αὐτοῖς ταῖς πόλεσι θεοῖς
 ἀγῆν: σκέψασθέ μοι αὐτοκράτες ὡδὲ πᾶσι
 ἐκατέρων, καὶ πᾶσιν γε πᾶσι τῆ μὴ θύειν.
 ὁ τῶδε τῆς πόλεως δημιουργὸς καὶ πατήρ, οὐ
 δεῖται αἵματος, οὐδὲ κτήσεως, οὐδὲ τῆς δὲ πρὸ
 τῶν ἀγῶν καὶ θυσιῶν δὲ βωδίας, αὐτὸς ὢν
 ἡ τελεία βωδία, ἀνεσδέης καὶ ἀπρωσδεής·
 ἀλλὰ θυσία αὐτῶ μεγίστη, αἰ γινώσκωμεν τίς
 εἴδεται ἐ σωεσφάρασε τοῖς οὐρανοῖς, καὶ τῶ
 γλῶ κένθρου δίκην ἠδρασε, τίς σωήγαγε ὅ
 ὕδωρ εἰς θαλάσσης, ἐ δὲ κρινε ὅ φᾶς δὲ πρὸ
 τῆ σῶπης, τίς ἐκόσμησεν ἀστροῖς τὸν αἴθερα,
 ἐ ἐποίησε πᾶν ἀέριμα πλὴν γλῶ ἀβασθῆν,
 τίς ἐποίησε ζῶα, καὶ ἀβασθῶν ἐπλασεν ὅτλη
 ἔχοντες τὸν δημιουργὸν θεὸν σωέχοντα καὶ ἐπο-
 πηθόντα ἐπισημη ἐ τέχνη, καθ' ἡν ἀγῆ πᾶ
 πᾶντα, ἐπαίρωμεν ὁσίοις χεῖρας αὐτῶ, ποίας
 ἐπι χεῖρας ἐκατόμβης ἔχῃ;

Καὶ ποῖς μὲν θυσιῶν καὶ βιχλοῦς ἀγαθῶν
 Λοῖβῃ τε κτήσῃ τε πᾶσιν ἁπῶσ' ἀβασθῶ-
 ποι,

Διασώμενοι, ὅτε κέν τίς ὑπὸ βῆσῃ ἐ ἀ-
 μῶρτη.

Ὡ δὲ μοι ὀλοκαυτώσεων, ὢν μὴ δεῖται ὁ θεός; D
 καὶ ποῖς πᾶσιν ἀβασθῶν δέον ἀβασθῶν θυσιῶν,
 καὶ πλὴν λογικῆν πᾶσιν ἀβασθῶν λατρείῳ. ὁ δὲ μὴ
 πᾶσι τῆ πᾶσιν ἀβασθῶν καὶ ποῖς αὐτοῖς ταῖς πόλε-
 σι θεοῖς ἀγῆν, πᾶν ἀβασθῶν βιχλοῦς λόγῳ: ἀλλ'
 οὐδὲ οἱ ἡμῖν ἐπιπλασῶντες ἀπόκτητα, ἐπεὶ
 μὴ ποῖς αὐτοῖς οἷς ἴσασιν νομίζομεν, σφίσι αὐτοῖς
 συμφωνῶσι πᾶσι θεῶν μᾶτιν. ἀλλ' ἀβασθῶν
 μὲν, Κελεὸν καὶ Μετᾶβείρα ἰδρωται θεοῖς Λα-
 κεδαιμόνιοι δὲ Μενέλεων, ἐ θυσιῶν αὐτῶ

ἑαυτοῖς ἀγνοῦσιν, θεοὺς σεβόμεθα, inter se convenit. Nempe Athenienses sibi
 Celeum & Metaniran deos statuerunt. Lacedæmonij Menelaum, cui & sacrificia

A ni? Tales inquam nos quum simus, atq;
 eiusmodi vitā agamus, vt ne sistamur iu-
 dicio, existimamur impij. Et hæc quidē
 parua ē magnis pauca ē multis retulim⁹,
 ne nimium importuni vobis aut molesti
 essemus. Nam & qui mel aut vinum ex-
 plorant, exigua tantum parte gustata,
 de toto iudicant: Cæterum quoniam
 multi sunt qui nos, quum impietatis num-
 men tollentis crimine arcessant, ne mi-
 nimam quidem ipsi cognitionem Dei
 habent (homines planè rudes, neque
 vel de natura, vel de Deo doctrina vlla
 imbuti,) pietatem verò ex sacrificio-
 rum ritibus metiuntur, & nos incusant
 quòd non eosdē quos pleræque ciuita-
 tes deos colamus: rem ita considerate
 Imperatores. & primùm cur sacra non
 faciamus. Opifex ille & pater vniuerso-
 rum, non sanguine eget, non nidore,
 non floribus & suffimentis fragranti-
 bus: quum ipse sit odor longè suauissi-
 mus: quum nulla re indigeat, nihil ex-
 tra se desideret. Imò maximum hoc sa-
 crificium ducit; si cognoscamus quis il-
 le sit tantus, qui cælos extendit & con-
 globauit, qui terram centri instar con-
 stabiliuit, qui aquas in mare derivatas
 congeffit, lucem à tenebris discreuit,
 ætherem stellis ornauit: & omne genus
 fruticis è terra produxit: qui animalia
 creauit, & hominem finxit. Hæc quum
 cogitamus, & animo complectimur
 Deum opificem, conseruantem & gu-
 bernantem arte ac scientia res vniuersas,
 manusque ad eum puras attollimus,
 quam amplius hecatombe, quo ma-
 gnificentiore sacrificio indiget? Canit
 quidem poëta,

*Sacrificant, adolent, libant, orantque, vo-
 ventque
 Mortales superis, si quid peccauit iniquè
 Quisquam: vt placati pœnas iramque re-
 mittant.*

Sed quid ego sacrificia & holocausta
 curem, quibus non opus habet Deus?
 Deposcit ille sibi victimam incruentam,
 & animum rationis compotem sibi of-
 ferri ac ministrari.

Iam quod à nobis requirunt, cur sta-
 tuis non supplicemus, & eosdem, quos
 ciuitates pleræque omnes, deos hono-
 remus: nulla ratione faciunt. Siquidem
 ne illis quidem ipsis, qui nobis hoc vi-
 tio vertunt quòd non eosdem quos

& dies festos peragunt. Ilienses, qui ne nomen quidem illius audiunt, (& tanquam hostis audire nollent,) situm celebrant Hectorem. Chij Aristzum, eundem & Iouem & Apollinem existimantes. Thasij Theagenem, à quo cædes etiã in Olympiadibus cõmissa est. Samij Lyfandrum, post tot illatas ab eo cædes, tot mala perpetrata. Alcman & Hesiodus Medeam: & Cilices Nioben. Siculi Philippum Butacidæ, Onesilaum Amathusij. Amilcam Carthaginienses. Sed deficiet me prius dies quàm omnes recensuero. Quum igitur ipsi inter se de suis diis dissentiant, quid est quod in nobis non assentientibus vituperet? Porro Ægyptiorum ceremonias quis non ridiculas dixerit? plangunt illi per festos frequenterque cõuentus, & pectora feriunt, tanquam propter defunctos, & rursus sacrificant tanquam dijs. Sed hoc mirum non est in illis qui etiam in bestias honores diuinos conferunt: quæ quum moriuntur, capillos tondent, eâsq; in templis sepeliunt, & plactus publicos decernunt. Ergo si nos impietatis postulamur quod non cõmunes cum ipsis cultus exerceamus: omnes eodem nomine ciuitates, gentesq; pariter omnes impie fuerint. non enim omnes eosdẽ deos venerantur. Sed quanuis inter se cõuenirẽt: oporteretne idcirco nos etiã ad statuas eorũ adire & supplicare? Non discernentes pleriq;, quid materia sit, quid Deus, & quantum vtrinque interualli pateat, cõiunctis materiæ simulachris accedunt. Nos verò discrimen facimus inter genitũ & ingenitum, inter ens & non ens: inter id quod intellectu, quodque sensu percipitur: & suum unicuique nomen tribuimus. Nam si materia & Deus inuicẽ nihil differrent, sed nomina tantum diuersa, res vna foret, impij fanẽ essemus non adorabo lapides, ligna, aurum & argentum. Si autem maximo distant interuallo, non minus quàm artifex & ea que ad artem ei cõparata sunt, quid incusamur? Nam sicut figulus, ita Deus est opifex, materia verò ad artẽ ei se præbet. Et vt lutum per se aut suapte vi figlinorum formam accipere non potest, sic rerum omnium formis in se recipiendis apta materia (illa prima) sine opifice Deo discerni, figurari, ornarique non potuisset. Iam vt figlinũ figulo præferre nemo solet, neque phialas vel aurea vasa magis quàm fabrum eorum honorare:

A καὶ ἐορτάζουσιν Ἰλιῆς δὲ σὸδὲ τὸ ὄνομα ἀκούοντες, Ἐκτορα φέρουσι· καὶ Χίῳ Ἀριστεῖον, τὸν αὐτὸν καὶ Δία καὶ Ἀπόλλω νομίζοντες· Θάσιοι Θεαγῆν, ὑφ' ἧ καὶ φόνος Ὀλυμπιάσιν ἐγένετο· Σάμιοι Λύσανδρον, ὅτι τσαύταις σφραγῆς καὶ τοσούτοις κακῆσι· Ἀλκμανὲ καὶ Ἡσιόδου Μήδην· καὶ Νιόβην Κιλικῆς· Σικελοὶ Φίλιππον τὸν Βουτακίδου· Οἰκιστὰς ἀμαθουσιοὶ Ἀμίλκην κερκηδόνιοι· ὅτι κτείνετο μετ' ἡμέρας τὸ πλῆθος καὶ ἀλέγροντα· ὅταν οὖν αὐτοὶ αὐτοῖς ἀφαιφωῶσι πρὸ τῆς κατ' αὐτοὺς θεῶν, πῶς ἡμῖν μὴ συμφερονδύοις ὅτι κτείνουσι; τὸ δὲ κατ' αἰγυπίοις, μὴ καὶ γελοῖον ἢ; τύπτοιται γὰρ ἐν πῆσι ἱεροῖς τὰ ἐπιθῆ καὶ τὰ πηρυγύρειος ὡς ὅτι τετελευτηκόσι; καὶ ἴσοισιν ὡς θεοῖς· καὶ σὸδὲν θαυμαστὸν· οἱ γὰρ καὶ τὰ θεῖα θεοῖς ἀγχοῖσι, καὶ ξυρῶνται, ἐπεὶ ἀποδησχοῖσι, καὶ θάπτοισιν ἐν ἱεροῖς, ἔδημοτελεῖς κρηπέτοις ἐγείρουσιν· ἀνὸ τὸν ἡμῶν, ὅτι μὴ κτείνουσι ἐκείνοις θεοσβούμην, ἀσεβῶμην, πᾶσαι μὲν πόλεις, πᾶσα δὲ ἔθνη ἀσεβούσιν· οὐ γὰρ τοῖς αὐτοῖς ἀγχοῖσι θεοῖς, ἀλλ' ἕταστον τοῖς αὐτοῖς ἀγχοῖσι· πῶς οὖν, ἐπεὶ οἱ πολλοὶ ἀφαιφῶναι οὐ δυνατοὶ τῆ μὲν ὕλη, τί δὲ θεός, πῶσον δὲ τὸ ἀφαιφῶν μέσου αὐτῶν, παρῶσι τῶν ἀπὸ τῆς ὕλης εἰδώλοισι, δι' ἐκείνοισι, καὶ ἡμεῖς οἱ ἀφαιφῶντες καὶ χροῖζοντες τὸ ἀγχοῖσιν καὶ τὸ γρηγοῖν, τὸ ὄν καὶ τὸ ἐκῶν, τὸ νοητὸν καὶ τὸ αἰσθητὸν, καὶ ἐκαστὸν αὐτῶν τὸ παρῶσιν ὄνομα ἀποδιδόντες, παρῶσι αἰδουμένα· καὶ παρῶσι κρηπέτοις τὰ ἀγαλλματὰ; εἰ μὲν γὰρ ταυτὸν ὕλη καὶ θεός, δύο ὀνόματα κατ' ἐνὸς παρῶματος, τῶν λίθους ἔτα ξύλα, τὸν χρυσόν τε τὸν ἀργυρῶν οὐ νομίζοντες θεοῖς, ἀσεβῶμην· εἰ δὲ διεσῶσι πάντοτε ἀπὸ ἀλλήλων, ἔτα ποσῶτον ὅσον τῆς καὶ ἡ παρῶσι πῶς τῆς αὐτῆς παρῶσιν, πῶς ἐκτείνουμεθα; ὡς γὰρ ὁ κρηπέτοις, καὶ ὁ θεός, δημιουργός, ἔτα κρηπέτοις δὲ αὐτῆς ἡ ὕλη παρῶσι πῶς τῆς αὐτῆς, ἀλλ' ὡς ὁ πηλός κατ' ἐαυτὸν σκλήθη γρηγοῖται χροῖσι τῆς ἀδυνατοῖς, καὶ ἡ πηλὸς ὕλη δὲ τῆς θεοῦ τῆς δημιουργοῦ ἀφαιφῶσιν καὶ γρηγοῖται καὶ κρηπέτοις ἐκτείνουμεθα· ὡς δὲ οὐ τὸν κρηπέτοις παρῶσι τῆς εἰργασμένου αὐτῶν ἔχουμεν, σὸδὲ τῶν φιάλας καὶ χρυσοῦσιν, τῶν χαλκῶσιν:

ἀλλ' εἰ τι παρ' ἐκείνας δέξιον ἢ πλεονέχων, τὸν τεχνίτην ἑπαυνοῦμεν, ὅτι οὕτως ὅστις ἔστιν ὁ πλεονέχων ὅτι τοῖς σκεύεσι δόξαν καρποῦμενος· καὶ ὅτι τῆς ὕλης καὶ τῆς θεοῦ, τῆς ἀφ' ἧσθεως τῆς κεκοσμημένων ὡς ἕλη πλεονέχων καὶ πλεονέχων διχασίας ἔχει, ἀλλ' ὁ δημιουργὸς αὐτῆς θεός. ὡς εἰ τὰ εἶδη τῆς ὕλης ἀγορεύει θεοῖς, ἀνακαταστῆναι τῆς ὄντος θεοῦ δόξομεν, τὰ λυτὰ καὶ φθαρτὰ τὰ ἀίδια ἐξισουῦντες· καλὸς μὲν γὰρ ὁ χροσμος, καὶ τὰς μεγάλῃς παρ' ἐξῆς καὶ τῆς ἀφ' ἧσθεως, τῆς τε ἐν τῷ λόγῳ κίχῃ, καὶ τῆς παρ' ἐξῆς ἀρχῆς, καὶ τῆς ἀφ' ἧσθεως σφαιρικῶς οἰκῆ· ἀλλ' ἔτι τῆς, ἀλλὰ τὸν τεχνίτην αὐτῶν προσκυνητέον. ὅτι γὰρ οἱ παρ' ὑμῶν ἀφικνούμενοι ὑπὸ νόμοι, ἀφ' ἡλιπὸντες ὑμᾶς τοῖς ἀρχαῖς καὶ δεσποταῖς θεοπεύοιεν, πρὸς ὧν, ὧν ἀν' ἀείνοιο, καὶ τῶν χροσμοῖν, ὅτι ὁ σκευὸν τῆς καταγωγῆς ὑμῶν καταφύροισιν· ἀλλὰ πλεονέχων βασιλικὴν ἐστίν, πλεονέχων ἐπιτηρῶντες αὐτῇ, θαυμάζοισιν καλῶς ἡσκημένῳ, ὑμᾶς δὲ πρῶτα ἐν πᾶσιν ἀγορεύει τῆς δόξης· καὶ ὑμεῖς μὲν οἱ βασιλεῖς ἐαυτοῖς ἀσκεῖτε τῆς καταγωγῆς βασιλικῆς· ὁ δὲ κόσμος, οὐχ ὡς δεομένου τῆς θεῶν γένηεν, πρῶτα γὰρ ὁ θεός ὅστις αὐτὸς αὐτῶν, φῶς ἀφ' ἧσθεως, κόσμος τέλοισιν, πνεῦμα, δυνάμεις, λόγος· εἰς τῶν ἐμμελῶν ὁ κόσμος ὄργανον καὶ κινούμενον ἐν ῥυθμῶν, τῶν ἀρμολογῶν ἐπλήροισιν τοῖς φθόγγοις, καὶ ὁ σύμφωνον ἐπάδοντα μῦθος, οὐ ὁ ὄργανον, προσκυνοῦν. ὅτι γὰρ ὅτι τῆς ἀγωνιστῶν, ἀφ' ἡλιπὸντες οἱ ἀθλοθέται τοῖς κηλαιστῶν, τῶν κηλαιστῶν φεφάρουσιν αὐτῶν, εἴτε (ὡς Πλάτωνος φησὶ) τέχνη ἔστι θεοῦ, θαυμάζοισιν αὐτῶν ὁ κάλλος, τὰς τεχνίτη παρ' ἧσθεως· εἴτε οὐσία καὶ σῶμα (ὡς οἱ ἀπὸ τῆς παρ' ἐξῆς) ἀφ' ἡλιπὸντες προσκυνοῦν τῆς αἰτίον τῆς κινήσεως τῆς σώματος θεόν, ὅτι τὰ πλεονέχων καὶ ἀδελφῆ σολοῖα καταπληρωμένῳ, τὰ ἀπαρτῆ ἀέρι κατ' αἰθέρας, παρ' ἧσθεως ὕλην προσκυνοῦντες· εἴτε δυνάμεις τῆς θεοῦ, τὰ μέρη τῆς χροσμοῦ νοῦς τις, οὐ τῶν δυνάμεις προσκυνοῦντες θεοπεύομεν, ἀλλὰ τὸν ποιητῶν αὐτῶν καὶ δεσποτῶν. ὅτι αὐτῶν πλεονέχων ἀ μὴ ἔχει,

A fed si quid in illis probè, eleganter, artificiosè factum est, inde laudatur artifex, cui omnis vasorum laus meritò cedit: similis circa Deum & materiam ratio est. non enim ad materiam pertinet gloria & honor, quòd ordine sitùque tam certo, ornatu tam pulchro digesta sint omnia: sed ad architectū eius Deū. Quamobrem si materix species, (elementa, aut quæcunque ex eis coaluere) pro diis habemus, meritò Deum verum ignorare existimabimur, ea quæ solui corrumpiq; oportet, æquantes æterno. Est sanè pulcherrimus hic mundus. nam & magnitudine quum sit excellens, vt omnia, sic pulchra omnia cōtinet. Ex dispositione etiam & varietate syderū pulchritudo eius elucet, cum illorū quæ in Zodiaco circulo, tum quæ circa Septentriones sunt: denique è figura sphaerica. Non ipse tamen mundus, sed artificiosus ille conditor eius adorandus est. Vt neque vestro imperio subditi, quum aliqua re indigent, vt assequantur, quum vos adierint, omiffis vobis dominis ac principibus, nullòque affectis honore, ad palatij vestri magnificentiam se conuertunt. sed ædificij regij tam elegantē structuram, obiter & prætereuntes tantum admirati, vos ipsos ante supràque omnia honorant. Verum hoc interest, quòd vos Reges in vestrum vltimū aedes regias adornatis: mundus à Deo non indigente factus est. Est enim Deus ipse sibi omnia, lux inaccessa, mundus perfectus, spiritus, potentia, verbum. Siue igitur mundus veluti organum quoddam cōcinnum est, & numerosè, hoc est suis numeris & rythmis) mouetur: illū duntaxat qui sonos dirigit tangitque, & cōcinnam modulationem accinit, non organum ipsum adoro. Itidem in certaminibus munerarij (sic appello qui præfunt, & munera victoribus proponunt) non citharædis neglectis, citharas eorū coronant. Siue idem mundus ars Dei est, (vt Platoni videtur) pulchritudinem quidem eius admiramur, ad ipsum verò artificem accedimus: siue corporea eius essentia, (vt Peripatetici sentiebāt) non ipso Deo, quo authore (mundi) corpus mouetur, prætermisso, nullòque cultu

affecto, egenis & infirmis elementis nos prosternentes submittimus, impassibili spiritu (anima rationali) vt ipsis (quoque) videtur, passibilem materiam adorantes. Siue denique mundi partes, potentix Dei esse existimantur: non ad ipsas colendas nos cōferimus, sed ad conditorē eorum & dominum. Non ea peto à materia, quibus ipsa caret:

neque, Deo præterito, elementa honore prosequor, quibus ultra concessum est nihil quam quod facere iussa sunt. Etsi enim pulchra sunt propter opificis artem: à materiæ tamen natura non degenerant. Sententiæ nostræ Plato quoque astipulatur. Essentia illa (inquit) quam cælum & mundum appellavit, multos quidem felicitatis numeros à parete consequuta est: non effugit tamen quominus esset corporea, quam ob causa mutationis expers esse non potest. Quod si cælum & elementa, in quibus diuinum opificium agnosco, non adoro tanquam deos, quum dissoluenda olim cognoscam: qua tandem ratione deorum nomine salutabo illa quæ ab hominibus fabricata esse noui? Vos obsecro re breuiter æstimate. Necessè est autem me qui defendendæ causæ nostræ negotium suscepi, diligentius altiusque repetere omnia, & cum de nominibus deorum, quod nupera sint: tum de statuis, quod heri & nudius tertius (ut aiunt) factæ, differere. quanquam & vos ipsi, in antiquissimis quibusque scriptis, si alius quisquam, versati, accuratè hæc intelligitis. Orpheum igitur dico, & Homerum & Hesiodum (vel æquales, vel non multo inferiores ætate) illis quos celebrant diis fuisse. quod vel Herodoti testimonio comprobarim. (Vnde singuli deorum extiterint (inquit ille) an cuncti semper fuerint, aut qua specie, hæcenus ignoratum est: nisi nuper atque heri, ut sic dicam.) Nam Hesiodus atque Homerus, quos quadragesimo non amplius annis ante me opinor extitisse, primi Græcis deorum generationem suis carminibus decantarunt, eisque & nomina posuerunt, & cognomina assignarunt: & eorum genera (vel sexus) honores, artes diuersas, figuræque descripserunt. Cæterum imagines deorum, antequam plasticæ, pingedi & statuaria ars in usum venissent, ne nominantur quidem: donec tandem nati floruerunt, Saurias Samius, Craton Sicyonius, Cleanthes Corinthius, Core (κόρη hic tanquam proprium nomen accipere licet, vel virginem interpretari) Corinthia. Umbratilæ enim picturam equi, umbra in solè circumscripta, Saurias inuenit. Graphicen verò (id est picturam res cum suis coloribus representatam) Craton ostendit, qui in tabula dealbata viti & mustieris umbras delineauit. Cores inuentum est coroplastice. hæc enim illius quæ amabat dormientis umbram in pariete quum consignasset, pater tam expressa similitudine delectatus (figlinam is exerce-

A ὁ δὲ ὡς ἀλιπτῶν τὸν θεόν, τὰ σοιχεῖα θεραπείῳ, οἷς μηδὲν πλέον ἢ ὅσον ἐκελεύσθησαν, εἰ γὰρ καὶ καλὰ ἰδεῖν τῆ τῆ δημιουργοῦ τέχνη, ἀλλ' αὐτὰ τῆ τῆς ὑλῆς φύσιν μῦρτυρῶν. μῦρτυρῶν δὲ τὰ τούτων καὶ Πλάτων ὄν γὰρ οὐρανόν, Φοῖν, καὶ κόσμον ἐπινοοῦμαι, πολλὰ μὲν μετεγχε μακαρίων ὡς τῆ πατρῴα, ἀπὸ οὐ δὴ κεκινώθηκε ἄματος. ὅθεν αὐτὰ μεταβολῆς ἀμοίρῳ τυχερῶν ἀδυνάτων. εἰ τίσιω θανμάζων τὸν οὐρανόν καὶ τὰ σοιχεῖα τῆς τέχνης, οὐ παρεσκυῶ αὐτὰ ὡς θεούς, εἰδὼς τὸν ἐπ' αὐτοῖς τῆς λύσεως λόγον. ὡν οἶδα ἀνθρώποις δημιουργοῖς, πῶς ταῦτα παροσείπω θεούς, σκέψασθε δέ μοι ἀφ' ἑσθέρων. ἀνάγκη δὲ, ἀπολογησόμενοι, ἀκρίβοι ἐστὶν πρὸς τοῖς λογισμοῖς, καὶ πρὸς τῆν οἰομένην, ὅτι νεώτερα. καὶ πρὸς τῆν εἰκότων, ὅτι θῆες καὶ παρῆν γεγῆσιν, ὡς λόγος, εἰπεῖν ἴτε ἵ καὶ ὑμεῖς ταῦτα ἀξιολογώτερον, ὡς ἀπὸ πᾶσι καὶ ὑπὸ πρῶτας τοῖς παλαιοῖς συγγραφοῦντο. Φημί οὖν Ὀρφέα καὶ Ὀμηρον καὶ Ἡσίοδον εἶναι τοῖς ὑπὸ αὐτῶν λεγόμενοι θεοῖς. μῦρτυρῶν δὲ καὶ Ἡρόδοτος. Ἡσίοδον γὰρ καὶ Ὀμηρον ἠλικίῳ τετρακισίοις ἔτεσι δικαίως παροσείπω εἶναι ἀνέσθαι, καὶ οὐ πλείονα, πῆς καὶ γῆν καὶ ὀνόματα δόντας. οὗτοι δὲ εἰσιν οἱ ποιησόμενοι θεογονίῳ ἑλληνικῶν, καὶ τοῖσι θεοῖσι τὰς ἐπινομίας δόντες, καὶ τιμὰς τε καὶ τέχνας διελόντες, καὶ εἰδὼς αὐτῶν σμιλλόμενοι. αἱ δὲ εἰκόνες, μέγχι μὴπω πλαστικῆ καὶ γραφικῆ καὶ ἀνδριαντοποιητικῆ ἡσθμ, ὁ δὲ ὀνομιζόντο. Σαυρίου δὲ τῆ Σαμίου καὶ Κεφάτανος τῆ Σικυωνίας καὶ Κλεδύδοις τῆ Κορινθίου, καὶ Κόρης Κορινθίας ὀπιθνομένων καὶ σκιαγραφίῳ μὲν ὑπερθεῖσιν ὑπὸ Σαυρίου, ἵππων δὲ ἠλίῳ πρὸς γράψματα, γραφικῆς δὲ καὶ Κεφάτανος, ἐπὶ πίνακι λελευκωμένῳ σκιας ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς ἐναλείψματος. ἀπὸ δὲ τῆς Κόρης ἡ κροσπλαστικῆ ὑπέσθη. ἐρωτικῶς γὰρ πῆνος ἔχουσα, πρὸς γραφῆν αὐτῆς κροσπλάστου ἐπὶ πίνακι πρὸ σκιάς. εἶθ' ὁ πατὴρ ἡδεις ἀπὸ ἀλλὰ κτῶ ἔστη τῆ ὁμοιότητι (κέραιον δὲ εἰργάζετο) ἀναγλυ-

ἡς τὴν ἑξοχὴν πηλῶν πρῶτα πληρώσεν. ὁ τύπος ἐπὶ καὶ νῦν ἐν Κορίνθῳ σώζεται. Τούτοις
 ὅτι πηλοὶ Δαίδαλος καὶ Θεόδωρος ὁ Μι-
 λήσιος, ἀνδρὶ ἀριστοτεχνικῆν καὶ πλαστικῆν πρῶ-
 τῶν ἐξέδωκεν· ὁ μὲν δὲ χρόνος ὀλίγος, ὅσους ταῖς εἰ-
 χύσι καὶ τῆν αὐτῶν εἰδώλων παραματεία, ὡς
 ἔχον εἰπεῖν ἕνα κάποιον τεχνίτην θεῶν. Ὁ μὲν γὰρ
 ἐν Εφέσῳ τῆς Ἀρτέμιδος, καὶ ὁ τῆς Ἀθηνῶν,
 μάλλον γὰρ Ἀθηνῶν (Ἀθηνῶν γὰρ ὡς οἱ μυσι-
 κάπτερον) οὕτω γὰρ ὁ ἀπὸ τῆς ἑλλάδος, ὁ παλαι-
 ὄν, καὶ πρῶτον καὶ ἀριστοτέλῳ Εὐδύου εἰργάσατο μα-
 θητῆς Δαίδαλου, ὁ δὲ Γύθιος, ἔργον Θεοδώ-
 ρου καὶ Τηλεκλέους· καὶ ὁ Δήλιος, καὶ ἡ Ἀρ-
 τεμις, Ἰδεκταίου καὶ Ἀγχιελίωνος τέχνη. ἡ δὲ
 ἐν Σάμῳ-Ηρα, καὶ ἐν Ἀργῇ, Σμίλιδος χεῖρες,
 καὶ Φειδίας τὰ λοιπὰ εἰδώλα· ἡ Ἀφρωδίτη ἐν
 Κνίδῳ ἐταίρα, Πραξιτέλης τέχνη· ὁ ἐν Επι-
 δαύρῳ Ἀσκληπιῶς, ἔργον Φιδίου. σιωποῦντα
 φαίναται, ὅθεν αὐτῶν ἀγαπητοὺς ὁ μὴ ἴσῳ
 ἀποθέτου γενέσθαι· εἰ ποῖναι θεοὶ εἴη ἢ σαρρὸς
 ἀρχῆς, τί δαὲ εἰσι νεώτεροι τῆν πεποιθητότων; τί
 δαὲ ἔδωκεν αὐτοῖς, πρῶτον ὁ γενέσθαι, ἀποθέτου
 τέχνης; γὰρ αὐτὰ εἰς λίθους, καὶ ὕλην, καὶ αὐτῶν ἔρ-
 γων τέχνη. ἐπεὶ τοῖνυν φασι ἴνες εἰκόνας μὴ εἶ-
 ἶναι, θεοὶ δὲ, ἐφ' οἷς αἱ εἰκόνας· καὶ ταῖς πρῶ-
 τῶν αἰσθητικῶν πρῶτα, ἐπὶ τῆς φύσεως ἐπὶ
 ἐκείνοις ἀναφέρεσθαι καὶ εἰς ἐκείνους γινέσθαι.
 μὴ εἶναι τε ἕτερον ἔργον τοῖς θεοῖς ἢ τῶν
 πρῶτων (χαλεποὶ δὲ θεοὶ φαίνεσθαι ἐν-
 αργεῖς) καὶ τῶν αὐτῶν οὕτως ἔχον, τεκμήρια πα-
 ρέχονται τῶν αἰώνων εἰδώλων ἐπιεργείας· φέρε, ἔξε-
 τάσω μὲν πρῶτον ὅτι τοῖς ὀνόμασι διδάμω αὐ-
 τῶν· δεῖσθαι δὲ ὑμῶν, μέγιστον αὐτοκρατορῶν,
 πρῶτον λόγῳ, ἀληθεῖς παρὰ τοῖς λόγοις λο-
 γισμοῖς συνάναται. οὐ γὰρ πρῶτον μοι ἐ-
 λέγχον τὰ εἰδώλα, ἀλλ' ἀπολυτόμοις τῶν ἀγα-
 θοῦς, λογισμὸν τῆς πρῶτης ἀρετῆς ἡμῶν παρ-
 ῶν· ἔρχοιτε ἀφ' ἑαυτῶν καὶ πρῶτον ἐπιεργάμον βα-
 σιλείαν εἰληφόσιν ἔξετάζειν· ὡς γὰρ ὑμῶν πα-
 τερὶ καὶ ὑμῶν πατέρα κεχείρωται, ἀποθεῖν πρῶτον βασι-
 λείαν εἰληφόσι (βασιλέως γὰρ ψυχὴ ἐν χεῖρὶ θεῶν,
 φησὶ ὁ πρῶτος πνεῦμα) ἔτις ἐνὶ τῶν θεῶν
 καὶ τῶν πατέρων αὐτῶν λόγῳ ὑμῶν νοουμένων ἀμελείων
 πατέρα ὑποτέτακται· ἐκείνο ποῖναι σκέψασθε μοι
 πρῶτον ὅτι ἀπὸ τῶν ἀρχῶν, ὡς φασι, ἢ σαρρὸς οἱ θεοὶ,

A bat) lineamenta exsculpta luto repleuit, qui typus etiamnum in Corintho serua-
 tur. His posteriores Dædalus & Theo-
 dorus Milesius, statuariam & plasticen
 adinucenerunt. Nempe ad ebreue tem-
 pus post inuentas imagines & simula-
 chrorum vsum effluxit, vt nomina etiã
 artificū qui deos expresserunt, singula-
 tim referre possimus. Dianę enim Ephe-
 siæ idolū, & Mineruæ (quã Græci Ἀθηνῶν
 vocant, alij secretius Ἀθηνῶν) oleaginum
 vetus, & (eandem) sedentem Endyus
 Dædali discipulus fecit. Pythius Theo-
 dori & Teleclis opus est. Delius (Apol-
 lo) & Diana (in Delo) Idectæi & Ange-
 lionis ars. Iuno in Sano & Argis, Smili-
 dis manus: simulachra cætera, Phidiæ.
 Venus hetæra (hoc est meretrix) in Cni-
 do, Praxitelis: denique Æsculapius in
 Epidauro, Phidiæ. Et vt paucis absoluã,
 omnes vbique imagines ab hominibus
 factę sunt. Quod si dij isti ab initio non e-
 rant, illisne à quibus facti sunt, postero-
 res erunt? vel cur, vt essent, hominibus
 & arte indiguerunt? Terra hæc sunt, &
 lapides, & materia, & ars curiosa. Cæte-
 rum quoniam non desunt qui hæc nihil
 quàm simulachra esse dicant, deos ve-
 rò, quorum honore ea sint dedicata: &
 quæcunque in ipsos conferuntur, redi-
 tus, sacrificia, ad ipsos pertinere deos, ne-
 que alio modo homines conuenire deos
 posse: (conspicuisque deum grauis est,
 vt inquit poeta:) & ad hoc comproban-
 dum, historias quasdam recitant, idolorū
 quorundam opera: agedū inquiramus,
 quænam illorum qui dij nominantur,
 vis atque efficacia sit. Rogo autem vos,
 summi imperatores priusquam institu-
 tum hunc sermonem ingrediar, vt mi-
 hi, si veras protulero rationes, ad igno-
 scendum faciles sitis. Neque enim ido-
 la redarguere ego mihi proposi: sed vt
 calumnias refellam, religionis nostræ ra-
 tiones expono. Vos quidem in summa
 imperij maiestate, ad ebre coniuictis ani-
 mis orbem gubernatis, vt inde cælestis
 etiam regni contemplationem clarius
 animo quis complecti queat. Vt vobis e-
 nim patri & filio in potestate sunt om-
 nia, regno diuinitus in vos collato
 (Regis enim anima, inquit spiritus
 Propheticus, in manu Dei est:) sic
 vni Deo, & Filio eius, hoc est verbo
 inseparabili, subiecta sunt omnia. Il-
 lud verò imprimis animo perpendi-
 te. Dij, inquiunt, non erant ab æterno:

sed ita eorum natus est quisque, ut nos etiam nascimur. & in hoc omnes consentiunt. Sic enim canit Homerus,

Oceanum Tethynque deorum progenitores.

Orpheus verò (qui & nomina eorum inuenit primus, & generationes & gesta singulorū carmine prosequutus est, & in explicandis rebus diuinis, cæteris fide dignior visus est, quem & Homerus cum in alijs multis, tum circa deos maximè sequitur) similiter primam eorum generationem ex aqua constituit,

Oceanusque deis cunctis communis origo.

Fuit enim aqua secundum ipsum, principium omnium : ab aqua subsidente creata est Ilyx (hoc est lutum) his parentibus ortum est animal draco : cui adnatum erat caput leonis : corpus verò medium cōtinebat faciem Dei, Herculis aut Chroni dicti. ab Hercule natum est ouum immensæ magnitudinis, quod dum completur, (fouetur & incubatur) vim passum à genitore suo ex attritione, in duas partes dissiliit : & superior quidem, in Cæli formam perfecta est : inferior verò delapsa, Terram constituit. Itaque Terra iam integro corpore, iamque dea prodijt. Huic mistus est Cælus. & genuit ex ea scæminas, Clotho, Lachésin, Atropo : mares verò centimanos, Cottum, Gygen, Briareon, & Cyclopes, Brontem, Steropen, Argum. quos etiam victos in tartarum præcipitavit : quum se regno pellendum à filiis, intellexisset. Quamobrem irata ei Terra Titanes peperit.

Tum Tellus peperit caelestes Uraniones,

Quos & Titanes alij cognomine dicunt,

Quod Cæli fuerint vitores stellimicantis.

Et hæc, secundū illos, tum deorū tum mundi initia sunt. Nos genitum vnumquodque ita accepimus, ac si prius non fuerit. in hanc igitur contemplationem incumbamus. Ergo si geniti sunt, nec erant antea, (ut aiunt qui inter illos res diuinas explicant) non sunt. Res enim omnis, aut ingenita, aut genita est : hæc corruptibilis, illa æterna. Neq; hoc secº mihi atque philosophis vestris videtur. Quidnam sit (inquit Plato) ens sempiternum, & ingenitum : item quid genitum quidem, ens verò nunquam, distinguendum est primum. Differit autem de intelligibili & sensibili : & ens sempiternum, quod intellectu solo percipitur, ingenitum esse docet : sensibile contra : genitum & non ens, quod & incæperit esse, & desitutum sit. Hac ratione

Αλλ' οὕτως γένηται αὐτῶν ἕκαστος, ὡς γινόμεθα ἡμεῖς· καὶ τῆτο πᾶσιν αὐτοῖς συμφορῆ. Ομηροῦ μὲν γὰρ λέγουστος.

Ωκεανὸν τε θεῶν γένεσιν ἔμμητρα Τηθύη.

Ορφείως δ' (ὅς καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν παρὰ τοῦ ἔξωθεν, καὶ τὰς ἡμέρας διεξήλθε, καὶ ὅσα ἐκαστοῖς περὶ ποικίλων εἶπε, καὶ πεπίστευται πρὸ αὐτοῖς δὴ ἡγήσατο θεολογῆν· ὡν καὶ Ομηροῦ τὰ πολλὰ καὶ παρὰ θεῶν μάλιστα ἐπιταί) καὶ αὐτὸς τὴν παρὰ τὴν ἡμέραν αὐτῶν ἐξ ὕδατος στυγερῆτος.

Οκεανὸς, ὡς περὶ ἡμέρας πρότερον τετυκται. Βλῶ γὰρ ὕδατος ἀρχὴ κατ' αὐτῶν τοῖς ὀλοῖς, ἀπὸ τῆς ὕδατος Ἰλῆος κατέστη, ἐκ δὲ ἐκαστέρων ἐγέννηθη ζῶον δράκων, πρὸς πεφυκτῶν ἐχόν κεφαλῆν λέοντος, διὰ μέσων δὲ αὐτῶν θεοῦ παρὰ στωπον, ὄνομα Ἡρακλῆος, καὶ Χρόνος. ὧν δὲ ὁ Ἡρακλῆος ἐγέννησιν ἑσφμεγέτης ὡν, ὁ συμπληρούμενος ὑπὸ βίας τῆς γαληνικῆτος, ἐκ παρὰ τῆς εἰς δύο ἐρράγη· τὸ μὲν οὖν κατὰ κεφαλῆν αὐτῆς, οὐρανὸς (εἶ) ἐτελέσθη· τὸ δὲ κατὰ πνεῦσιν, γῆ· παρὰ τῆς δὲ καὶ θεὸς Γῆ διὰ σωματος· Οὐρανὸς δὲ Γῆ μαρτυρεῖται, ἡμῶν θηλείας μὲν, Κλωθῶ, Λαχέσιν, Ἀτροπὸν· ἀνδρας δὲ ἕκαστος πολέμας, Κόσμιον, Γύγην, Βριάρεων καὶ Κύκλωπας, Βροντίου καὶ Στερόπην καὶ Ἀργον. εἰς δὲ δῆσαι κατέσφραγίσαν. ἐκπεσὶν αὐτὸν ὑπὸ τῶν παιδῶν τῆς ἀρχῆς μαθῶν. διὰ καὶ ὀργισθεῖσα ἡ Γῆ τοῖς Τιτάρας ἐγέννησε.

Κούρεσι δ' οὐρανίωνας ἐγένετο πότνια Γαῖα,

Οὗς δὲ καὶ Τιτῶνας ἐπίκλησιν καλέουσι,

Οὗς ἐκαστὸς ἀπὸ τῆς μέγαν οὐρανὸν ἀπεφέντα. αὐτῆς ἀρχὴ γενέσεως παρὰ τοῖς κατ' αὐτοῖς θεοῖς τε καὶ τῶν πᾶντι. ἐκ τῆς οὐρανῶν ἕκαστος γὰρ ἡμῶν θεολογῆσιν ὡς τὴν ἀρχὴν ὅν (εἶ). εἰ γὰρ γένησιν οὐκ οἶντες, ὡς οἱ παρὰ αὐτῶν θεολογῶντες λέγουσιν, οὐκ εἰσίν· ἢ γὰρ ἀγέννητον τι, καὶ ἐστὶν αἰδίων· ἢ γέννητον, φθαρτὸν ἐστὶ. καὶ οὐκ ἐγὼ οὕτως, ἐτέρως δὲ οἱ φιλόσοφοι· τὸ δὲ αἰεὶ, ἡμέσιν τε οὐκ ἔχον· ἢ τὸ γέννητον μὲν, ὅν δὲ οὐδέποτε, παρὰ τῆς ἀφαιρητῆς ἀφαιρητῆτος οὐρανῶν, ὅ μὲν αἰεὶ ὄν, ὅ νοητὸν, ἀγέννητον (εἶ) διδάσκει· ὅ δὲ οὐκ ὄν ὅ ἀφαιρητὸν γέννητον· ἀφαιρητὸν (εἶ) καὶ παυόμενον· τούτω καὶ οἱ ἀπὸ τῆς

σοῦς τὰς λόγῳ ἐκπυρωθήσεσθαι τὰ πάντα, καὶ πάλιν ἔσεσθαι φασι, ἑτέραν ἄρχὴν τῶν κόσμων λαβόντος· εἰ δὲ, καίτοι διασπῶν αἰπὺν κατ' αὐτοῦ ὄντος, τῶν μὲν δραστηρίων καὶ καταρχομένων, καὶ ἢ πρῶτοι· τῶν δὲ πάροντος καὶ τερπομένων, καὶ ἢ ἕλλη· ἀδιώατον δὲ ἔστι καὶ πρῶτος μόνον ἔπι τῆσιν αὐτῶν μείναι τὸν κόσμον ἡμιόμορον, πῶς ἢ τούτων σύστασις, οὐ φησὶ ὄντων, ἀλλὰ ἡμιόμορων; τί δὲ τῆς ὕλης κρείττους οἱ θεοὶ, πῶς σύστασιν ἐξ ὕδατος ἔχοντες; ἀλλ' ἑσθὲ κατ' αὐτοῦ ὕδατος πῶς πᾶσιν ἄρχῃ· ἕκτε ἀπλῶν καὶ μονοειδῶν τί δὲ συζηταί σοι χείρων διώατο, δεῖ δὲ καὶ τῆς ὕλης τεχνίτης, καὶ ὕλης τῶν τεχνίτη· ἢ πῶς αὖ γένοιτο τὰ ἐκτυπώματα, χρεῖς τῆς ὕλης, ἢ τῶν τεχνίτων; οὔτε παρεσβυτέραν λόγον ἔχει ἢ πῶς ἕλλη τῶν θεῶν. ὅ γὰρ ποιητικὸν αἰπὺν πρῶτον ἀρχὴν τῶν ἡμιόμορων ἀνάσκει. εἰ μὲν οὖν μέγιστος τῶν φησὶ γένοιται τοῖς θεοῖς, καὶ ἐξ ὕδατος πῶς σύστασιν ἔχει, ὅ ἀπύθανον ἢ αὐτοῖς τῆς θεολογίας, ἔπι δεδεδίχως ὅτι ἑσθὲν ἡμιόμοτον, ὃ οὐ καὶ ἀγαθόν, ἔπι τὰ λοιπὰ δὲ πρῶτον ἡμιόμοτον τῶν ἐγκλημάτων· ἐπεὶ δὲ τούτω μὲν, ἀγαθὸν αὐτῶν τὰ σώματα (τὸν μὲν Ἡρακλέα, ὅτι θεὸς δράκων ἐλικτός· τοῖς δὲ, ἑκατόχθεας εἰπόντες· καὶ πῶς θυγατέρας τῶν Διός, ἢ ἐκ τῆς μητρὸς Ρέας καὶ Δήμητρος ἢ Δημήτρος· τὸν αὐτῆς ἐπαυδοποίησατο, δύο μὲν καὶ φύσιν εἰπον ἔχει ὀφθαλμοῖς, καὶ ἔπι τῶν μετώπων δύο, καὶ πρῶτον καὶ ὀπίσθεν τῶν τραχήλων μέσος, ἔχει δὲ καὶ κέρατα. δεῖ καὶ τῆς Ρέας φοβηθεῖσθαι ὅτι παμδὸς τέρας, Φυγαῖν, ὅτι ἐφθάρη αὐτῇ πῶς ἡλιή· ἔπει μυστικῶς μὲν Ἀθηναῖ, κρινῶς δὲ Φερσεφόνη καὶ Κόρη κέκληται, οὐ καὶ ἢ αὐτῆ οὐσα τῆ Ἀθηνᾶ τῆ ἀπὸ τῆς κέρης λεγόμενη) τῶν δὲ, τῶν πρῶτον ἀρχῆντα ἐπὶ ἀκριβῆς αὐτοῖς, ὡς οἰόνται, διεξελήλυθασι· Κρόνος μὲν, ὡς ἐξέτεμε τὰ αἰδιῶτα τῶν πατρῶν, ὅ κατεργάσθη αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἀρμάτων, καὶ ὡς ἐτεκνοκτόρει καταπίνων τῶν παίδων τοῖς ἄρσενας· Ζεὺς δὲ, ὅτι τὸν μὲν πατέρα δήσας κατέσφαξε, καὶ τὸν υἱὸν ὁ Οὐρανός· καὶ πρῶτος Τιτοῦσας πρῶτος τῆς ἀρχῆς ἐπολέμησε, καὶ ὅτι πῶς μητέρας Ρέας ἀπαρρηθίουσθαι αὐτῆ τῶν γάμων ἐδίωκε· δραχμῆς δὲ αὐτῆς ἡμιόμοτης, καὶ

A etiam Stoici conflagratura omnia & denuo futura dicunt, & renouatum iri mundum. Quòd si mundus, quam prouidentia regitur (nam duplex secundum eos causa statuitur, principalis vna & efficiens, vt prouidentia: altera verò, vt materia, quæ passiones ac mutationes sustinet, (in eodem durare statu non potest, quoniam factus est: quomodo deorum permanebit cōstitutio, qui (& ipsi) non suapte natura, sed nati sunt? quid est autem quòd materiæ præferantur dii, qui ex aqua constituti sunt? Sed neq; hæc ipsis asserentibus principium est omnium. Item ex simplicibus & vniformibus elementis quidnam constare potest? Opus est sanè vt & materiæ accedat artifex, & artificii materia. Quomodo enim formæ rerum absque materia aut artifice consistant? Sed neque materiam Deo antiquiorem facere ratio admittit. necesse est enim vt causa efficiens, ea quæ fiunt, antecedar. Nunc postquam ostendi, nihil genitum esse quòd non etiam dissolui oporteat, ad reliqua etiam quorum accusamur diluenda me conuertentem: sed remoratur hæc ipforum Theologia, quæ non modò præter omnem verisimilitudinem, genitos deos & ex aqua constitutos inducit: sed alia quædam absurda addit. Primum enim figuras corporibus eorum indignas tribuerunt: vt qui de Hercule scripserunt, Deus draco volubilis: & qui centimanos quosdã finxerunt: & filiam Iouis, quam è matre Rheâ vel Cerere (eandem enim faciunt) suscepit, oculos secundum naturam duos habere dixerunt, & insuper duos in fronte, & rostrum posteriore colli parte: & in capite cornua. ideòque Rheam partu tam monstroso territam, fugisse, neque papillam præbuisse infanti. Vnde mysticè (inquiunt) Ἀθηναῖ (id est non lactata) vocatur, communiter verò Proserpina & Core (id est virgo) alia quàm Minerua (illa glaucopis) à pupilla (glauco pupillarum colore) sic nominata. Deinde gesta eorum accuratè, vt ipsi putant, conscribunt. Saturnus (aiunt) parenti verenda exsecuit, ipsumque à curru deiecit: filios proprios deuorauit. Hunc patrem suum Iupiter vinctum in tartara præcipitem dedit, sicuti & suos filios Cælus: & aduersus Titanes bellum

de regno gessit. Matrem Rheam, quæ concubitarum eius respuebat, persequutus est. & quum illa se in draconā (serpentem fœminam) conuertisset, mox

ipse draco factus, mistus est cum illa Herculeo, quem vocant, nodo (suis spiritis) astricta : & huius concubitus species in caduceo Mercurij spectatur. Postea etiam Proserpinam filiam suam similiter sub draconis specie violavit : & Dionysium ex ea genuit filium. Hac quum ita se habeant, hoc saltem dicam, Ecquidnam boni ad huiusmodi traditiones sequitur? Quæ inde diis vestris, Saturno, Ioui, Proserpinæ, & reliquis accedit maiestas? aut quidnam est quod nobis persuadere possit ut eos verè deos esse credam? Corporumne figuræ? quis enim iudicio & intelligentia præditus, viperam à Deo progenitâ credat? quum sic fabuletur Orpheus,

*Progeniemque Phanes aliâ suscepit acerbam,
Ex utero sacro, specie terrente draconis.
Crimis erat capiti, facièsque decora supernè:
Viperæ corpus reliquum, visumque tremendum.*

Aut quis ipsum Phaneta, quem deorum primogenitum faciunt (hic enim est ille ex ovo profusus) draconis vel corpus vel speciem habuisse approbet? aut deuoratum à Ioue (Métin) esse, ut Iupiter securus tranquillum possideret regnum? Nam si ab improbiſſimis bestiis nihil differunt, (liquet autem ab iis quæ ex terra & materia constant ac generantur, substantiam diuinam esse discernendam,) dij profectò non fuerint. Quid igitur supplices ad illos accedimus, quorum generatio non aliter quàm iumentorum aut pecorum se habet : & facies ferina & informis est. Atque etiâ si carne tantum eos constare, sanguinem & genituram habere, passionibus iræ & cupiditatis obnoxios esse diceret, sic quoque, tanquam nugaces, risu excipiendi forent. Neque enim vel ira, vel cupiditas & appetitus, vel prolificum semen in Deum cadere potest. Sed sunt illi corporati & carnei, dum iræ & futuri non succumbant : ne Minerua appareat

*Tristitia mærens, alioque irata Tonanti.
Et de Iunone non audiamus,
Impatiensque ira Saturnia fatur.
Sint dolore atque molestia superiores:
(neque de Ioue hæc)
Hei mihi, qui charum fugientem mœnia circum
Hæc tora conspiciens, in pectore voluo dolorem.
Quippe natura luctu & mærore superior eos decet. Ego enim vel homines qui iracundiæ & tristitiæ cesserint, imperitos & rudes dixerim. Quum verò parès hominumq; deumq; suum deplorat filium.*

αὐτὸς εἰς δράκοντα μεταβδών, στυδόντας αὐτὴν τὰ καλουμύνα Ἡρακλεώτικῳ ἀμματι, ἐμίγη, ἔζηματος τ' μίξεως σύμβολον ἢ τῆ Ἐρμυδ' ῥάβδος· εἶψ' ὅτι Φερσιφόνη τῆ θυγατρὶ ἐμίγη, βιασάμενος καὶ τούτην ἐν δράκοντος ζήματι, ἔξ ἧς παῖς Διόνυσος αὐτῷ· ἀνὰ δὲ καὶ ποσῦτον εἶπειν· τί δ' στυμόν ἢ χερσὶν τῆς τοιαύτης ἰσορίας, ἵνα πιστεύσωμεν θεοὺς εἶναι τὸν Κρόνον, τὸν Δία, τὴν Κόριν, τοὺς λοιποὺς· αὐτὰρ ἀφ' ἧσδε τῶν ἑπιπέτῃ, καὶ τίς ἀν' αἰθερῶν κεκρυμμένος καὶ ἐν θαλάσῃ γερωνός, ἕσπετο θεοῦ ἡμιθεῶν πιστεύσαι ἐχθιδνῶν; (Ὀρφῆος.

Αἱ δὲ Φαῖης ἀλλῶ ἡμεῖς τεκνώσατο δένειν, Νηδύος ἔξ ἰερῆς παρσιδεῖν φοβερωπὸν ἐχθιδνῶν.
Ἡς καὶ μὴ ἀπὸ κρατὸς, καλόντε παρσισωπον Ἡεσιδεῖν τὰ ἢ λοιπὰ μέρε φοβερωγῖο δράκον-
Αὐχένος ἔξ ἀκρου. (τος,

ἢ αὐτὸν τὸν Φαῖητα δέξατο, θεὸν ὄντα παρσιρωγον (ὅστι γὰρ ὅστιν ὁ ἐκ τ' ὠοῦ παρσιρωγίς) ἢ σῶμα ἢ ζῆμα ἔχον δράκοντος ; ἢ καὶ ἀποδιδύαι ἕσπετο τῷ Διὶ, ὅπως ὁ Ζεὺς ἀχρόριτος ἡρόκο; εἰ γὰρ μηδὲν διενηνόχασι τ' φασλοτάτων θηέων (δὴλον γὰρ ὅτι ἕσπετο ἀφ' ἡλλάσσειν δεῖ τῶν γήϊων καὶ τῶν ἀπὸ τῆς ὕλης ἀποκρυμύων δ' θεῶν) ὅτι εἰσὶ θεοί. τί δ' αὖ καὶ παρσιρωγον αὐτοῖς ; ἂν κτηνῶν μὲν δίκην ἔχῃ ἢ ἡμεῖς, αὐτοῖ δὲ θηεώμορφοι καὶ δυσφδεῖς· καίτοι εἰ θεοφδεῖς μόνον ἔλεγον αὐτοῖς καὶ αἶμα ἔχον καὶ σπέρμα, καὶ πάθη ὀργῆς καὶ ἐπιθυμίας· καὶ τότε ἐδὲ λῆρον καὶ γέλωτος λόγους τέτοις νομίζαν· οὔτε γὰρ ὀργῆ, ὅτε ἐπιθυμία καὶ ὀρεξίς, ὅτε παρσιρωγον σπέρμα ἐν τῷ θεῷ ἔστωσαν τοῖσι θεοφδεῖς, ἀλλὰ κρείττερος μὴ θυμοῦ καὶ ὀργῆς· ἵνα μὴ Αθῶν μὴ βλέπη)

Σκυζομύνη Διὶ πατρὶ, χόλος δέ μιν ἀργεῖος αἰρεῖ.

Ἡρα δὲ θεωρήται,
Ἡρα δ' ἐκ ἔχασδε σῆδος χόλον, ἀλλὰ παρσιρωγον κρείττερος δὲ λύπης.
Ὡ πόποι· ἢ φίλον ἀνδρα διακόμενον περὶ τέχος Ὀφθαλμοῖσι ὄρωμα. ἐμὸν δ' ὄλοφύρε) ἢ ἕρ. ἔγω μὲν γὰρ καὶ αἰθερῶν αἶμα τῆς καὶ σκαίου λέγω τοῖς ὀργῆ ἐ λύπη εἶχοντες· ὅταν δὲ πατήρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε ὀδύρηται μὲν τὸν υἱόν.

Quum verò parès hominumq; deumq; suum deplorat filium.

Αἰ αἰ (λέγων) ὅτε μοι Καρπηδόνα φίλτα. A
τον ἀνδραῖν

Μοῖρ ἑσὶ Παῖδα Πάριον Μενειτιάδαο δα-
μύωαι.

ἀδωαταί δὲ ὀδυρόμενος τῆ κινδυνὸς ἕξαρ-
πάσαι.

Σαρπηδῶν δῖος υἱός, ὃ δ' οὐδ' ἔφ' παρδὶ ἀμύ-
νει.

ἦς ἔτι δὲ τοῖς ὅπτι τοῖς τοῖσιν μύθοις, φιλοθίοις,
μᾶλλον δὲ ἀθέοις, τῆς ἀμαθίας καὶ ἀμέμφουτος;
ἔστωσαν ἄρκεδῆις· ἀλλὰ μὴ πίτρωσκέσθω μη-
δὲ Αφροδίτη ἑσὶ Διομήδους ἑσὶ σῶμα,

Οὔτα με Τυδέος υἱός ἑσὶ ἄφθυμος Διομή-
δης.

ἦ ἑσὶ Ἀρεως πῶ ψυχῶν,

Ὡς ἐμὲ χολῶν ἑσὶτα δῖος θυγάτηρ Αφρο- B
δίτη

Αἰὲν ἀπμάζῃ, Φιλέῃ δ' αἰδῆλον Ἀρηα.

— Ἄφ' δὲ χολῶν καλὸν ἔδαψεν.

ὁ δὲ γὰρ ἐν πολέμοις, ὁ σύμμαχος καὶ Τιτηδῶν,
τῆ Διός, ἀσθενέστερος Διομήδους φαίνεται,

Μαίνετο δ' ὡς ὅτ' Ἀρης ἐλχέσασαλος. —

σιώπησον Ὀμηρε· θεὸς οὐ μαίνεται· σὺ δὲ μοι
καὶ μαιφόνον καὶ βροτολοῖον

(Ἀρες Ἀρες βροτολοῖε καὶ μαιφόνε)

διηγῆ τὸν θεόν, καὶ πῶ μοι χεῖρα αὐτῶ διεξίης καὶ
τὰ δεισιμα.

Τὼ δ' ἐς δέμνια βαίτε κατέδρασον, ἀμ- C
φὶ δὲ δεσμοὶ

Τεχνήντες ἔχλυτο πολήφρονος Ἡφαιστο.

Οὐδέ τι κινῆσαι μὲν ἔω —

ὁ καταβόηοι τὸν πολὺν τῆτον ἀσεβῆ λῆρον
πῶ τῆ θεῶν; Οὐρανὸς ἐκτέμνεται, δειται καὶ
καταπαρτραεῦται Κρονός, ἐπιδρίσανται Τιτανές,
Στύξ ἀποθνήσκει καὶ πῶ μάχῃ. ἦδη καὶ θνη-
τοῖς αὐτοῖς ἀφκρύσιν· ἐρῶσιν ἀλλήλων, ἐρῶσιν
ἀμ' ἀφ' ἄλλων.

Αἰνείας, τὸν ἑσὶ Ἀλχίση τέκε δὲ Ἀφροδίτη D

Ἰδης ἐν κνημοῖσι, θεὰ βροταῖς θύνητῆισα.

Οὐκ ἐρῶσιν; οὐ πάροισιν; ἦ γὰρ θεοὶ, καὶ οὐχ
ἀψεται αὐτῶ ἐπιθυμία. καὶ ἄρκε θεὸς καὶ
θεῖον οἰκονομία λαβῆ, ἦδη δούλός ἐστιν ὅπι-
θυμίας;

Οὐ γὰρ πῶποτε μ' ὦδε θεῶς ἔρος, ὦδε
γυαμῶς

Θυμὸν ἐνὶ στήθεσι πῶ εὐροχυτῆις ἔδαμασεν.

Vae mihi, quandoquidem charum Sarpedona
cogunt

Fata Menœtiadæ forti succumbere dextræ:
Et quanuis lugens, periculo eum eripe-
re nequit,

Sarpedon Iouis est proles, Sarpedona prolem
Iuppiter ipse suam non quit sub ducere morti:

Quis non illorum qui huiusmodi fabu-
lis delectantur, tanquam philothei, imò
potius athei: quis non illorum, inquam,
ruditatem impiam magis quàm puerilè
reprehendat? Rurfus carnem eis conce-
dam: modò ne vulnera accipiant: vt Ve-
nus à Diomede, suo corpore,

Vulnere Tydides afflixit me Diomedes.

Animo verò à Marte,

Semper me claudum Venus aurea diua ma-
ritum

Despicit, & rigidi præfert mihi Martis à-
mores.

(Neque Mars ab eodem Tydide,)

Et corpus formosum hasta penetravit acuta.

Terribilis ille in bellis, & Ioui contra
Titanes auxiliaris, infirmior Diomede
apparet,

Non minus ille furit, quàm Mars vesanus,
in armis.

Quin taces Homere? non furit Deus.
Tu verò mihi & sanguinarium & homi-
cidam facis Deum:

Mars funeste, cruento.

Et adulterium eius & vincula describis,
Mollibus in stratis dum Marsque Venisq;
sopori

Indulgent: mirum, subtili Mulciber arte

Retia circumdat. non amplius vlla mouere

Illi membra queunt.

Annon immodicè ista non expertes im-
pietatis nugæ de dijs effutiuntur? Cæ-
lus castratur, ligatur & in tartarum præ-
cipitatur Saturnus, insurgunt Titanes,
Styx desideratur in pugna. Ergo & mor-
tales eos faciunt. Amoribus quoque
tum mutuis tum in homines ardent.

Æneas, formoso olim quem diua parenti

Mista viro peperit, nemorose in salibus Ida,
Anchise Cytherea Venus.

An hoc non est amare & pati? Quodd si
dij essent, non concupiscerent. imò etiã
si carnem Deus, prouidentia diuina, af-
sumeret, non deberet tamē (aut ne pos-
set quidem) in ipsum cupiditatum ser-
uitus cadere.

--nec enim maioribus inquam

Me flammis arfisse puto: non me acrius vsit
Seu dea, seu fuerit mortali sanguine creta.

Non Ixionia tantos ego coniugis ignes,
Acrifionea Danaëis nec vulnera sensi,
Non aded vsserunt Phœnicis membra puellæ,
Non Semele, non Alcmena, Thebaides ambæ.
Non Cereris, non Latona sic ardor amantem
Me tenuit: non igne tuo sic perditus arsi
Vnquam aliàs ante hac: vt nunc mea pecto-
ra tangit

Summa cupido tui.

(Quisquis hic est,) genitus est, corruptibilis est, nec Dei quicquã habet. Quid quod hominibus etiam famulantur?

O regia Admeti domus, in qua seruiciens,
Quauis Deus, quibusque gaudebam cibus,
Mensaque vili.

Et armenta pascunt.

Et hoc profectus in solum, meo hospiti
Custodiebam quotquot illi erant boues,
Domumque seruabam hanc.

Admetus ergo præstantior Deo est. O vates, ô sapiens, qui futuros alijs euentus prælagiebas, pueri quem amabas casum non præuidisti: tu manibus tuis occidisti charissimum.

Non posse mentiri putabam Apollinem
Ego quoque, vatemque esse veracissimum.
(Vide vt Apollinem Æschylus ceu falsum vatem traducit.)

At ipse præsens his epulis, qui talia
Loquitus est, meum necauit filium.

Verùm hæc fortè (aliquis mihi dicet) figmenta sunt poëtarum: quæ interpretando, ad naturam referri oportet: sicut Empedocles his carminibus nos docuit,

Iuppiter igne micans, Iuno vitalis, & imus
Diuorum Pluto, vis Nestidis vda rigandi.

(Permittam & hoc tibi:) esto Iupiter ignis, Iuno terra, Pluto aër, & Nestis aqua. Constat autem hæc elementa esse mundi, igne, aërem, aquam (& terram.) proinde conficietur vt nullus istorum deus sit: non Iupiter, neque Iuno, neque Pluto. Materix enim à Deo discretæ originem suam debent elementa.

Ignis, aqua, & tellus, vis aëris atque benigni:
Vinclum & amicitia pariter.

Hæc enim absque amore mutuo permanere & coalescere nequeunt, lite & contentione dissipantur. Quo pacto igitur hæc quisquam deos esse dixerit? Summum & principale quid, amicitia est, vt Empedocles sensit: concreta verò ex elementis corpora illi subiiciuntur. Quod verò principale est, dominatur. Quamobrem si vnã eandemque principali & subiecto vim attribuamus,

A Οὐδ' ὀπότ' ἠεσάμην Ἰξιοίνης ἀλόχοιο,
Οὐδ' ὅτε παρ Δαναῆς καλλισφύρα Αχραιοῖνης.
Οὐδ' ὅτε Φοίνικος κούρης τηλεκλήτιο,
Οὐδ' ὅτε παρ Σεμέλης, οὐδ' Αλκμειῶνης ἐν
θῆβη.

Οὐδ' ἔτε Δήμητρος καλλιπλοκάμισιο αἰάσσης,
Οὐδ' ὅτε παρ Λητοῖς ἐρικυδέος, ὅσδ' ἐσὺ αὐτῆς.
ἤρητός ἐστι, φθαρτός ἐστιν, ὅσδ' ἐν ἔχον θεός.
ἀλλὰ καὶ θητεύουσιν αἰθερῆτος,

Ὡ δάματ' Αδμήτεια, ἐν οἷς ἔτλιον ἐγὼ
Θῆσθαι τράπεζαν ἀνέσθαι, θεός παρ ὧν.

καὶ βουκολοῦσιν,

B Ελθὼν δ' ἐς αἶαν τίωδ' ἐβασφόροισι ξέναι,
Καὶ πόσι' ἐσώζον οἶκον. —

οὐκ ἐὼν κρείττων Αδμήτος τῶ θεοῦ. ὦ μαντι καὶ
σοφῆ, ἔ παρειδώς τοῖς ἀλλοῖς τὰ ἐσόμενα, ὅτε
ἐμυρτθίσω τῶ ἐρωμένου τὸν φόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ-
τεινας ἀνέχθαι τὸν φίλον.

Καὶ γὰρ π Φοίβου θεῖον ἀψιδές σόμα

Ἡλπιζον (εἶ) μαντική βρύον τέχνη.

(ὡς ψυδόμεντιν κακίζει τὸν Απολλῶ ὁ Αἰ-
γύλος)

Ὅσ' αὐτός ὑμῶν, αὐτός ἐν θοῖν πῆρών,

C Αὐτός τὰ εἰπὼν, αὐτός ἐστιν ὁ κτενῶν
Τὸν παῖδα τὸν ἐμὸν. —

ἀλλὰ ταῦτα μ' ἴσθες πλάνη ποιητικῆ, φυσικῆς
δέ τις ἐπ' αὐτοῖς καὶ τοιοῦτος λόγος.

Ζεὺς ἄργης

(ὡς Φησὶν Εμπεδοκλῆς)

Ἡρη τε Φερέσθιος, ἠδ' Αἰδωνάδης,

Νῆστις θ' ἠ δακρυοῖς τέχῃ κρούωμε βρο-
τειόν.

Εἰ πίνω Ζεὺς μὲν ὁ πῦρ, Ἡρα δὲ ἠ γῆ, καὶ ὁ
ἀήρ Αἰδωνάδης, ἔ ὁ ὕδωρ Νῆστις. ποιχεῖα δὲ

D ταῦτα ὁ πῦρ, ὁ ὕδωρ, ὁ ἀήρ. ὅσδ' αὐτῶν
θεός, οὔτε Ζεὺς, οὔτε Ἡρα, οὔτε Αἰδωνάδης.
ἀπὸ γὰρ τῆς ὕλης ἀκριτεῖσθαι ὑπὸ τῶ θεοῦ,
ἠ τούτων σύστασις τε καὶ ἡμεῖς,

Πῦρ, καὶ ὕδωρ, καὶ γαῖα, καὶ ἠέρος ἠπιον ὕψος,

Καὶ φίλην μ' ἴσθισιν. —

ἀχρεῖς τῆς φιλίας οὐ δυνάσται μῦθον, ὑπὸ τῶ
νεῖκος χροῖμα. πῶς αἰ οἷ εἶποι τις ταῦ-
τα (εἶ) θεοῖς; ἀρεχκὴν ἠ φιλία, καὶ τὸν
Εμπεδοκλέα. ἀρεχκὴν τὰ συκρίματα. ὁ
δὲ ἀρεχκὴν, κῦρον. ὡς ἐὰν μῖδον καὶ τίωδ' τε
ἀρεχκῆς καὶ τῶ ἀρεχκῆτος δυνάσται μῦθον,

λήσομιν εαυτοῖς ἰσοπίμων τιῶν ἕλιω τιῶν φθαρ-
 τιῶν καὶ ῥύθην καὶ μεταβλητικῶν τῶν ἀγνή-
 τω καὶ αἰδία καὶ ἀφαιρητὸς συμφάνα ποι-
 οῦντες θεοί. Ζῆς, ἡ ζέουσα οὐσία, καὶ τοῖς
 γαῖαις. Ηερα, ὁ αἶρ, καὶ τὸ ὄνοματος, εἰ αὐ-
 τὸ αὐτῶν ἔπισημασθῆναι, σιωπεκφωνοῦντο.
 Ποσειδῶν, ἡ πῶσις· ἄλλοι δὲ ἄλλως φησὶ λογῶ-
 σιν· οἱ μὲν γὰρ ἀέρα διφυῖ, ἔρσην ἔθελω. τὸν
 Δία λέγουσιν· οἱ δὲ, καὶ εἰς ἀκροασίαν
 πρέποντα τὸν χρόνον· διὸ καὶ μόνος Κρόνος διέ-
 φυγῆ. ἀλλ' ἔπει μὲν τῶν ἀπὸ τῆς γαῖας, ἔστιν εἰ-
 πειν, εἰ ἓνα τὸν αἰωπάτω θεοῦ, αἰδίων τε καὶ
 ἀγνήτων νομίζετε, συκρίματα δὲ ἴσα ἢ τῆς Β
 ἕλης ἀλλαγῆ, καὶ τὸ πνῆμα τῆς θεοῦ ἀφ' τῆς
 ἕλης κεχωρηκὸς καὶ τὰς ἀλλομαξείας αὐτῆς,
 ἄλλο καὶ ἄλλο ὄνομα μεταλαμβάνει φασί·
 σῶμα μὲν, τὰ εἶδη τῆς ἕλης τῆς θεοῦ ἡγήσε-
 ται, φησὶ μὲν δὲ τῶν στοιχείων καὶ τιῶν ἐκ-
 πύρωσιν, ἀνάγκη συμφαρῆσαι ὁμοῦ τοῖς εἰ-
 δεσι τὰ ὀνόματα, μόνου μόνοντος τῆς πνῆ-
 ματος τῆς θεοῦ· ἂν οὖν σωματικῶν φθαρτῆ ἢ
 καὶ τιῶν ἕλιω ἀλλαγῆ, τίς αὐτῶν πι-
 τεύσαι θεοῖς; πρὸς δὲ τοῖς λέγοντας, τὸν μὲν
 Κρόνον, χρόνον· τιῶν δὲ ῥέαν, γινῶν τιῶν μὲν,
 συλλαμβάνουσαν ἐκ τῆς Κρόνου καὶ ἀποτί-
 κτουσαν (ἐνθεν καὶ μήτηρ πρῶτον νομίζεται)
 τὸν δὲ, ἡνῶντα καὶ καταναλίσκοντα· καὶ ἔτι
 τιῶν μὲν ἑμῶν τῶν ἀνακρίων, ὁμιλίαν τῆς ἀρ-
 ρένος πρὸς τὸν ἦλυ, τέμνουσαν καὶ καταβάλλ-
 λουσαν πᾶν εἰς μήτρας, καὶ ἡνῶσαν ἀν-
 δεσπον, ὅς ἐαυτῶν τιῶν ἔπισημάδην, ὅστις
 ἀφροδίτη, ἔχοντα· τιῶν δὲ μαρίαν τῆς Κρόνος.
 Ἐσπῆν καὶ εἰς φθέρουσαν ἐμψυχα καὶ ἀψυχα·
 τὰ δὲ δεσμά καὶ τὸν ἄρταρον, χρόνον ὑπὸ
 κηραὶν τρεπόμενον καὶ ἀφανῆ γινόμενον· πρὸς
 τοῖσι τούτοις φασὶ μὲν, εἴτε χρόνος ὅστις ὁ Κρό-
 νος, μεταβάλλει· εἴτε καὶ πρὸς, πρέπειται· εἴ-
 τε σῶτος, ἢ πάρος, ἢ οὐσία ὑγρὰ, ὅθεν αὐτῶν
 μένει· τὸ δὲ θεῖον, καὶ ἀθάνατον καὶ ἀκίνητον
 καὶ ἀαλλοιώτων· οὔτε ἀεὶ ὁ Κρόνος, οὔτε

A temere ac imprudenter tantundē ho-
 noris corruptibili, fluxa & mutabili ma-
 teria decernemus, quantum vni, inge-
 nito, æterno & semper sibi cōstanti Deo
 debetur. Iupiter, ex sententia Stoico-
 rum, nomen apud Græcos à feruore tu-
 lit, vt nihil aliud sit quàm feruidissimā
 natura. & Iuno aër, quod vel nomen
 eius Græcum approbare potest. hæc e-
 nim Iuno est, cuius vocabuli eadem li-
 tera dissoluta, si alio modo coniungan-
 tur, aër sonabunt. Similiter Neptunus
 etymologia vi, aqua est: nempe πῶσις
 ἢ πῶσις. Sed alij etiam aliter hæc interpre-
 tantur. Sunt qui Iouem faciant aërem,
 mascula simul & fœminea natura. alij
 καὶ εἰς, id est anni partem, quæ χρόνος (tem-
 pus, annum, aut tempestatis præsentis
 intemperiem) ad moderatam cæli con-
 stitutionem redigat & attemperet. qua-
 re & hic solus (aiunt) Cronum (Saturnum)
 effugit. Et cum Stoicis quidem
 hoc modo disceptarim. Quod si vnum
 duntaxat, summum illum, æternum &
 ingenitum Deum arbitramini: corpora
 verò ex elementis concreta, omnē ma-
 teria varietatem: & spiritum Dei, qui
 penetrando materiam vegetat, secun-
 dum varias ipsius species, nomina quo-
 que diuersa fortiri dicitis: sequitur vt
 ex diuersis materiae formis corpus Dei
 constituarur. & olim quum elementa
 (vt vos sentitis) deflagrarent, necesse
 erit vt nomina etiam formarum mate-
 ria simul intereant, solus autem Dei
 spiritus relinquatur. Quis ergo corpo-
 rea illa, quorum materia mutabilis &
 corruptibilis est, deos esse credat? Cæ-
 terum illis qui Cronum (Saturnum) di-
 cunt esse Chronon (hoc est tempus:) Rheam
 verò, terram: & hanc à Crono
 concipere atque parere, vnde & mater
 omnium existimatur: illum generare, in-
 que lucem edita rursus consumere: &
 virilium exactionem, nihil aliud esse
 quàm viri cum muliere coitum, quo ve-
 luti resecta à viri corpore genitura in v-
 terum demittitur: & hominem cui Ven-
 nus, nempe concupiscentia insita est,
 generat: Saturni verò insaniam, anni
 & tempestatis mutationem interpre-
 tantur. vnde & animata & inanimata

corpora intereunt. Vincula & tartarum, ipsum tempus, quod ab anni partibus ac
 tēpestatibus variis subinde immutatur, & nec animaduertētibz nobis aboletur. Illis,
 inquā, responderim, Siue tēpus, siue pars eius aliqua & tēpesta Cronus est, cōuertitur
 & mutatur: siue tenebrę, aut summa frigiditas, aut natura humida, hæc omnia trāsēunt.
 Deus verò, immortalis, immobilis ac immutabilis est. Quocirca neque Cronus, neque

εἰπαίτε δὲ οὖν σωεσθὲ πάντες ὑπαρέχοντες, ἵνα οὖν τὰ λόγῳ ἔνια τῆς εἰδώλων ἐνεργείας, εἴ μὴ εἰσι θεοὶ ἐφ' οἷς ἰδρύνεσθαι τὰ ἀγάλματα· οὐ γὰρ εἰκὸς τὰς ἀψύχους καὶ ἀκινήτους εἰκόντας, καθ' ἑαυτὰς ἰσχύειν χρεῖς τῆς κινουμένης. Ὡς μὲν δὴ καὶ τὸ ποῖος ἐ πόλεις ἐ ἔδνη γήνεσθαι πῖνας ἐπ' ὀνόματι εἰδώλων ἐνεργείας, ἔδ' ἡμεῖς ἀπὸ πλέθρον· οὐ μὲν εἰ ὠφελήσασθαι πῖνες, ἐ αὖ ἐλυπήσασθαι ἔπερι, θεοὺς νομιούμεν τοῖς ἐφ' ἑκάτερα ἐνεργήσασθαι. ἀλλὰ ἐ ὧ λόγῳ νομίζετε ἰσχύειν τὰ εἰδωλα, καὶ ἵνες οἱ ἐνεργεῖν, ἐπιβατεύοντες αὐτῶν τοῖς ὀνόμασιν, ἐπ' ἀκριβοῦς ὀξήσασθαι καὶ μὲν. ἀνακρίνον δὲ μοι μέλλοντι δεικνύει ἵνες οἱ ἐπὶ τοῖς εἰδώλοις ἐνεργεῖν, καὶ ὅτι μὴ θεοὶ, παρερησασθαι πῖσι ἐ τῆς ἀπὸ φιλοσοφίας μὲν τῶν παλαιῶν διαφῆ (ὡς οἱ τὰ ἐκείνου διαφροῦντες, ἀκριβοῦντες μνημονόουσι) εἰς θεόν, εἰς δαίμονας, εἰς ἥρωας. ἀλλὰ θεὸν μὲν, τὸν νοῦν τῆς κόσμου ἀγαθῶν δαίμονας δὲ, οὐσίας νοῦ ψυχῆς ἐ ἥρωας, τὰς χειροποιήσασθαι ψυχῆς τῆς ἀνθρώπων ἀγαθῶν μὲν, τὰς ἀγαθῶν, κακῶν δὲ, τὰς φάλας. Πλάτων δὲ τὰ ἄλλα ἐπέχει, καὶ αὐτὸς εἰς τε τὸν ἀγνώστον θεόν, ἐ τοῖς ὑπὸ τῆς ἀγνότητος εἰς κόσμον τὸν οὐρανοῦ γεγονότας, τοῖς τε πλανήτας ἐ τοῖς ἀπλανῆς ἀστέρας, καὶ εἰς δαίμονας τέμνει. πῖσι ὡν δαίμονων αὐτὸς ἀπαξίω λέν, τοῖς πῖσι αὐτῶν εἰρηκῶσι παρεστέχων ἀξιοῖ. πῖσι δὲ τῆς ἄλλων δαίμονων εἰπεῖν, καὶ γράναι πῖσι γῆρας, μεῖζον ἢ καθ' ἡμῶν. πῖσι δὲ τοῖς εἰρηκῶσι ἐμπαροῦν, εἰρήνοισ μὲν θεῶν οὐσιν, ὡς ἐφασθαι, (αφῶς γὰρ που τοῖς ἑαυτῶν παρερηνοῖς εἰδοῖν. ἀδωῶτον οὖν θεῶν πασι ἀπῖσιν, καὶ πῖσι δὲ εἰκόντων καὶ ἀνακρίων ἀποδείξεων λέγασιν. ἀλλὰ ὡς οἰκεία φασκόντων ἀπαγγέλλειν, ἐπομῆοις τὰ νόμῳ πῖσι τεόν. οὐτως οὖν κατ' ἐκείνοισ καὶ ἡμῖν ἢ γῆρας πῖσι αὐτῶν τῆς θεῶν ἐχέτω, ἐ λεγῶν, γῆς τε καὶ οὐρανοῦ παῖδες Ωκεανὸς τε καὶ Τηθύς ἐγνήσασθαι. τούτων δὲ, Φόρκυς, Κρόνος τε καὶ Ρέα, καὶ ὅσοι μετὰ τούτων· ἐκ δὲ Κρόνου τε καὶ Ρέας, Ζεὺς, Ἡρα τε, καὶ πόμῖτες,

A Porro vos, qui intellectu omnibus præstatis, hoc forsitan à me interrogabitis; Quæ igitur ratione simulachra quædam certos edunt effectus, si dii quorû honori dedicantur, non sunt; neq; enim inanimatas & immobiles imagines per se aliquid posse, absque eo qui moueat, credibile est. Fieri quidem in diuersis ciuitatibus & populis aliquos ab idolis eorumque nomine effectus, nos etiam non negamus, non tamen idcirco quod ab aliis fructum aliquem perceperint aliqui, vel etiam læsi fuerint nonnulli, deos esse qui aut obfuere, aut profuere, putamus. Verùm qua ratione posse aliquid existimentur idola: & quinam in eis agant, eorum sibi nomina usurpantes, diligentius trutinemus. Sed antequam hoc aggrediar, vt quinam in idolis operentur, quodque dii non sint, demonstrum, necesse erit philosophos etiam aliquos testes mihi proferre. Primum igitur Thales, triplici diuisione (vt referunt qui philosophiam eius altius sunt scrutati) deum, dæmones, & heroes [seu genios] nuncupat. Deum autem definit esse mentem mundi: dæmones, essentias animales siue spirituales: heroes, separatas hominum animas: bonos nimirum, bonas: malos verò, improbas. Plato verò quû de cæteris [de heroibus] nihil pronuntiet, substantias natura superiores, in Deum ingenitum, & stellas ab ingenito illo creatas, perque mundum siue cælum digestas, tum fixas, tum planetarum, tertio in dæmones distribuit. de quibus dæmonibus quum quid sibi videretur, exponere recusaret, maioribus qui de illis aliquid protulissent, adhibendam fidem iudicat. Cæterorum verò [inquit: dixerat autem prius de stellis tanquã diis] qui dæmones appellantur, & cognoscere & enuntiare ortum, maius est opus quàm ferre nostrum valeat ingenium. Priscis itaque viris hac in re credendum est: qui diis geniti, vt ipsi dicebant, parentes suos optimè nouerant. Impossibile sanè deorum filiis fidem nõ habere, licet nec necessariis, nec verisimilibus rationibus eorum oratio confirmetur. Verùm quia de domesticis rebus loqui se affirmabant, nos legem sequuti fidem præstabimus. Sic igitur vt ab his est traditum, horum deorum [dæmonum] generatio habeatur, atque dicatur, Terræ Cælique filii Oceanus & Tethys fuisse traduntur. Ab iis Phorcyn, Saturnus & Rhea, geniti, & reliqui horû fratres. Ex Saturno & Rhea, Iupiter & Iuno, & reliqui,

cur, Terræ Cælique filii Oceanus & Tethys fuisse traduntur. Ab iis Phorcyn, Saturnus & Rhea, geniti, & reliqui horû fratres. Ex Saturno & Rhea, Iupiter & Iuno, & reliqui,

quos eorum fratres quotidie memorari A
audimus, nati dicuntur. Ex his deinceps
vt traditur, alii. An verò Plato ille, qui
excelso animo mentem æternam, & so-
la ratione comprehendendum Deum
est contemplatus: & perpetuò ei adiun-
cta effatus: nempe id quod verè est ens,
quod uniforme, & quod ab eo emanat
bonum, hoc est veritatem: qui de pote-
state suprema differuit, & quòd circa
Regem omnium omnia sint, & omnia
ipsius gratia: quòdque ipse causa sit om-
nium, & rebus omnibus adsit: non vno
quidem modo, sed secundo secundis, B
tertio tertiis: illène, inquam, de diis
aut dæmonibus illis, qui ex sensibilibus
corporibus Cælo & Terra nati feruntur,
veritatem intelligere supra sui ingenii
caprum existimasset: Nequaquam, opi-
nor. Sed quum deos gignere & gigni im-
possibile putaret, quum omne quod in-
cepit, finiri aliquando oporteat: nec mi-
nus impossibile persuasionē vulgi, quod
temere fabulas recipit, immutate: has
ob causas supra suas vires esse dixit reli-
quorum dæmonum generationem vel
noscere vel efferre: quum neque ingenio
consequi, neque verbis exprimere
posset quo pacto generarentur dii. Nam
quod alibi ait, Magnus utiq; dux in cæ-
lo Iuppiter, citans alatum currum, pri-
mus incedit, exornans cuncta, prouidē-
que disponens: hunc sequitur deorum
dæmonumque exercitus: Non de Satur-
ni filio Ioue, sed de conditore vniuersi-
tatis intelligēdum est. quod & ipse Pla-
to innuit: qui quum aliud conueniens
nomen [vnum] non haberet, commu-
ni vocabulo Iouis, non tāquam proprio
Dei, sed perspicuitatis causa, (Deum
enim illum summum in vulgus efferre
homini possibile non est,) vti voluit: ad-
iecto tamen magni cognomine, vt cæ-
lestem à terrestri distingueret, ingenitū
à genito: qui non modò Cælo Terrāq;
sed ipsis etiam Cretensibus (infantem
ipsum, ne à patre occideretur, suffura-
tis) posterior est. Sed quid opus est, co-
ram vobis, qui omne genus literarum
scrutati estis, vel poëtarum carmina, vel
aliorum sententias examinare? Hoc [sū-
matim] à me dictum, sat fuerit: quòd si
non etiam poëta & philosophi Deum
vnum agnouissent, de reliquis verò [qui
vulgò dii habentur] tanquam vel dæ-
monibus, vel materia duntaxat, vel hominibus olim claris, sensissent: meritò nos,
qui Deum & materiam & vtriusque essentiam discernimus, reiciemur.

οἷς ἴσμεν πρῶτας ἀδελφοὺς λεγόμενοις αὐτῶν·
ἐπὶ τε τούτων ἄλλοις ἐκρήνοισι, ἄρ' οὖν ὁ τοῦ
ἀΐδρον νοῦν ἐ λόγῳ καὶ λαλαμειδανόμενοι πε-
ρὶ νοήσας θεὸν, καὶ τὰ ὅτι συμβεβηκότες αὐτῶν
ἐξείπειν, ὅ ὄντως ὄν, ὅ μνοφύες, ὅ ἀγαθὸν
ἀπὸ αὐτῶν ἀποχόμενοι, ὅσῳ ἔστιν ἀλήθεια· ἐ-
κτὲρ τῆς διωάμεως· καὶ ὡς ἐκτὲρ τὸν πρῶ-
των βασιλέα πρῶτα ἔστι, καὶ ἐκεῖνος ἐνεκεν πρῶ-
τα, ἐ κείνο ἀπὸ πρῶτων, ἐκτὲρ δύο καὶ τρία·
δύο τε ἐκτὲρ τὰ δύο τετρα· καὶ τριῶν τε ἐκ-
τὲρ τὰ τετρά· ἐκτὲρ τῶν ἐκ τῶν ἀειδητῶν γῆς τε καὶ
θερανοῦ λεγόμενων γεγενέσθαι, μείζον ἢ καὶ ἐ-
αυτὸν τάλητις μαθεῖν ὀνόμασιν, ἢ ὅσα ἔστιν εἰ-
πεῖν; ἀλλ' ἐπεὶ ἀδύνατον ἦν καὶ ἀποκρί-
σκεσθαι θεοῖς ὀνόμασιν, ἐπομῶν τοῖς γηγομέ-
νοις τελευτῶν, ἐ ὅ τούτου ἀδυνατώτερον, μετὰ
πεῖσαι τοῖς πολλοῖς ἀβαστηρίως τοῖς μύθοις
πρῶτα λεγόμενοις· ἐκτὲρ τῶν μείζον ἢ καὶ ἐ-
αυτὸν γινώσκαι ἐ εἰπεῖν ἔφη ἐκτὲρ τῶν ἀειδῶν δα-
μόνων ἡμέσας, ἔτε μαθεῖν, ἔτε ἐξείπειν ἡμ-
νῶν θεοῖς διωαμείοις. ἐ ὅ εἰρημῶν αὐτῶν, ὅ
δὴ μέγας ἡγεμῶν ἐν θερανοῦ Ζεὺς, ἐλαμῶν
πρῶτων ἄρμα, ἐκτὲρ πορβύεται ἐξ ἐκτασμάτων
πρῶτα ἐ ὅτι μὲν ἄρμος· ἐ ὅ δὲ ἐπέται γραπτά
θεῶν τε ἐ δαμόνων ἐκ ὅτι τῶν ἀπὸ Κρήνης λε-
γόμενος ἐκτὲρ Διός. ἐστὶ γὰρ ἐν πύτῳ ὄνομα τῶν
ποιητῶν τῶν ὄλων, δηλοῖ δὲ ἐ αὐτὸ, ὁ Πλάτων·
ἐτέρῳ σημεῖοι καὶ ἐκτασμάτων αὐτὸν ἐκ ἐκτασμάτων
δημῶν ὀνόματι, ἐκ ὡς ἰδίῳ τῶ θεοῦ, ἀλλ' εἰς
ἐκτασμάτων, ὅτι μὴ διωατῶν εἰς πρῶτας φέρειν
καὶ διωαμῶν τὸν θεόν, ἐκτασμάτων ἐκτασμάτων, ἐκτασμάτων
τηρησας ὅ μέγας· ἦνα ἐκτασμάτων τὸν οὐρανῶν
ἀπὸ τῶν χαμῶν, τὸν ἀγνήτων ἀπὸ τῶν ἡμετέρων,
τῶ νεωτέρων μὲν θερανοῦ καὶ γῆς, νεωτέρων δὲ κρητῶν,
οἱ ἐκτασμάτων αὐτῶν, μὴ ἀειδῶν ἀπὸ τῶν
πρῶτων. ἢ δαὲ δεῖ ἐκτασμάτων πρῶτα λόγῳ
κεκινησάσθαι, ἢ ποιητῶν μνημονοῦν, ἢ ἐκτασμάτων
δύο ἐκτασμάτων; ποσῶν εἰπεῖν ἐκτασμάτων· εἰ ἐ μὴ
ποιητῶν ἐ φιλόσοφοι ἔνα μὲν εἶναι ἐκτασμάτων
θεόν, ἐκτασμάτων τούτων, οἱ μὲν ὡς ἐκτασμάτων δαμόνων, οἱ
δὲ ὡς ἐκτασμάτων ὕλης, οἱ ἢ ὡς ἐκτασμάτων ἀειδῶν γε-
νομένων ἐκτασμάτων, ἡμεῖς τε ἀὲ εἰκότως ἐκτασμάτων
τύμεθα, ἐκτασμάτων λόγῳ, ἐκτασμάτων θεῶν καὶ ὕλης
καὶ ἐκτασμάτων τῶν τούτων αὐτῶν οὐσίας ἐκτασμάτων.

ὡς γὰρ θεὸν φησὶν, καὶ υἱὸν τὸν λόγον αὐτοῦ, καὶ πνεῦμα ἅγιον, ἐνούμενα μὲν κατὰ διὰ-
 μιν, τὸν πατέρα, τὸν υἱόν, τὸ πνεῦμα ὅτι τοῖς
 λόγος, σοφία, υἱὸς τῆς πατρὸς καὶ ἀπόρροια, ὡς
 φασὶ ἀπὸ πυρὸς τὸ πνεῦμα. οὕτως καὶ ἐπέ-
 ρας εἶ) δυνάμεις κατελήμεθα πρὸς τὴν
 ἕλληνα ἐχούσας καὶ δι' αὐτῆς, μίαν μὲν, πλὴν
 ἀνίτητον· οὐχ ὅτι ἀντιδόξου πᾶσι τὰ θεῶν,
 ὡς τῆς φιλίας τὸ νεῖκος, καὶ τὸν Ἐμπεδοκλέα
 καὶ τῆς ἡμέρας νύξ, κατὰ τὰ φαινόμενα (ἐπεὶ
 καὶ εἰ ἀνῆλθει πᾶσι τῶν θεῶν, ἐπαύσατο τῆς εἶ),
 λυθείσης αὐτῆς τῆς θεοῦ δυνάμει καὶ ἰσχύϊ τῆς
 συστάσεως) ἀλλ' ὅτι τὰ τῆς θεοῦ ἀγαθῶν, ὅ καὶ
 συμβεβηκὸς ἔστιν αὐτῶν, καὶ στυγερῶν, ὡς
 χροῖα σώματι, οὐδ' ἀλλ' ὅτι ἔστιν (ὅτι ὡς μέ-
 ρος ὄντος, ἀλλ' ὡς καὶ ἀνάγκη στυγερῶν πα-
 ραχθλοῦ θήματος ἠνωμένου καὶ συσχερωσμέ-
 νου· ὡς τὰ πνεῦμα, ζαυθῶ εἶ), καὶ τὰ ἀφ' ἑαυ-
 τῶν) ἐναντίον ἔστι τὸ πρὸς τὴν ἕλληνα ἐχόν
 πνεῦμα, γινόμενον μὲν ὑπὸ τῆς θεοῦ, κατὰ
 οἱ λοιποὶ ὑπὸ αὐτῶν γενόμενοι ἀγγέλοι, καὶ πλὴν
 ἔστι τῆς ἕλληνα καὶ τοῖς τῆς ἕλληνα εἶδεσι πιστευσάμε-
 ρον ἀρίστην. τῆτο γὰρ ἢ τῆν ἀγγέλων σύστασις
 τὰ θεῶν ἔστι πρὸς τὴν γένεσιν τοῖς ὑπὸ αὐτῶν
 ἀφ' ἑαυτῶν, ἵνα πλὴν μὲν πρὸς τὴν ἕλληνα
 καὶ ἡλικίαν ὁ θεὸς τῆν ὅλων πρὸς τὴν ἕλληνα, πλὴν
 δὲ ἔστι μέρως, οἱ ἐπὶ αὐτοῖς τὰ φαινόμενα ἀγγέ-
 λοι· ὡς δὴ καὶ ἔστι τῆν ἀνθρώπων, αὐτάρτερον
 καὶ πλὴν ἀρετῶν καὶ πλὴν κακίαν ἐχόντων. ἐ-
 πί τῶν αὐτῶν οὐτ' ἐπιμαρτυροῦν ἀγαθῶν, οὐτ'
 ἐκκαλεῖσθε τοῖς πονηροῖς, εἰ μὴ ἐπὶ αὐτοῖς ἡ
 κακία καὶ ἡ ἀρετή. καὶ οἱ μὲν, ἀστυδαμοὶ
 πρὸς αὐτῶν πιστεύονται ὑπὸ ὑμῶν, οἱ δὲ, ἀπίστοι δι-
 ελοκονταί. καὶ τὸ κατὰ τοῖς ἀγγέλοις ἐν ὁμοίᾳ
 κατέστηκεν. οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι αὐτάρτεροι δὴ,
 οἱ οἱ γενόμενοι ὑπὸ τῆς θεοῦ, ἐμειναν, ἐφ' οἷς
 αὐτοῖς ἐποίησεν καὶ διέταξεν ὁ θεός· οἱ δὲ ἐν-
 βροτοὶ καὶ τῆς οὐσίας ὑποστάσις καὶ τῆς ἀρε-
 τῆς· ὅτι τῆς ἕλληνα καὶ τῆν ἐν αὐτῇ εἶ-
 δῶν ἀρετῶν, καὶ ἐπερὶ τῆν πρὸς τὸ πρὸς τὸν
 τῆτο σπέρμα. ἵνα δὲ μηδὲν ἰσχυρῶς ἀμάρτυ-
 ρον λέγῃ, ἀ δὲ τοῖς πρὸς τὴν ἕλληνα ἐκπεφάνη-
 ται, μιλῶμεν. ἐκείνοι μὲν, εἰς ἑπιθυμίαν πε-
 σόντες πρὸς τὴν ἕλληνα, καὶ ἡπίους ἀρετῶν
 ὅτι δὲ, ἀμελήσας, καὶ πονηρῶν πρὸς τὴν
 τῆν πεπιστευμένων γινόμενος ἀρίστην. ἐκ

A Quippe ut Deum asserimus, & Filium
 ipsius Verbum, & Spiritum sanctum:
 (tria quidem secundum potentiam, Pa-
 trem, Filium & Spiritum: actu vero &
 essentia unum. Filius enim, Patris mens
 verbum & sapientia est: & [ab eodem]
 Spiritus, ut lumen ab igne, profluit:) sic
 & alias quasdam potestates esse cognos-
 cimus, quæ vel circa materiam vel intra
 eam versantur: unam [Deo inservientē,
 alterā verò] Deo adversantē. Nō quod
 vlla vis cum Deo pugnare queat, ut ami-
 citiæ lis adversatur, secundum Empedo-
 clem, & nox diei: sicut sensibus nostris
 apparet: (nam etiam si quid Deo se op-
 poneret, mox aboleretur, vi & potentia
 Dei dissipatum:) sed quoniam Dei bo-
 nitati, quæ ei adiuncta copulataque est,
 ita ut corpori color, (hic enim sine illo
 non est, non veluti pars ipsius, sed tan-
 quam res necessariò consequens, unita
 illi veluti que concorporata: ut igni co-
 lor fulvus, ætheri cæruleus,) spiritus
 materiæ adhærens adversatur: qui tamē
 & ipse à Deo creatus est, ut reliqui an-
 geli, & materiæ eiusque formis admini-
 strandis præfectus. Idcirco enim ange-
 los Deus creavit, ut rebus à se digestis
 prouiderent. quanvis enim ipse uniuersali
 sua & communi prouidentia uniuersis
 prospiciat: particularem tamen
 rerum singularum quæ cuique fuerint
 commissa, angelis imposuit. Cæterum
 ut hominibus arbitrii libertas circa vir-
 tutes & vitia data est, (neque enim vos
 vel honore bonos, vel pœna malos affi-
 ceretis, nisi sponte consultoque alteri
 boni, alteri mali essent:) & alii bona fi-
 de res sibi creditas procurant, alii impro-
 bi perfidique deprehenduntur: sic etiā
 D circa angelos res se habet. alii enim vl-
 tro tales manserunt, quales à Deo facti
 erant, & in munere suo fideles se præ-
 buerunt: alii & res sibi concreditas pro-
 teruè contumeliosè que tractarunt, &
 præter omne officii sui ac dignitatis de-
 corum se gesserunt: hic inquam mate-
 riæ eiusque formarum constitutus prin-
 ceptus, & alii ex illis qui circa primū mun-
 di firmamentum erant. Neque verò hic
 comminiscimur quicquam, sed ea quæ
 tradiderunt Prophetæ, exponimus. Itaque
 à statu suo defecerunt, alii quidem
 amoribus capti virginū, & libidine car-
 nis accensi: ipse verò princeps, tum ne-
 gligentia, tum improbitate circa pro-
 curationem sibi concreditam. Ex

amatoribus igitur virginum, gigantes, ut vocant, nati sunt. (quorum si poetæ etiam aliqua ex parte historiam prodiderunt, non est quod miremini: quum diuina & celestis sapientia tantum à terrestri & humana absit, quantum ab ipsa veritate verisimilitudo. nam secundum principem materiæ,

*Novimus effari mendacia plurima, veri
Quæ speciem referant.)*

Hi igitur angeli qui quum cælis excidissent, circa aërem & terram obuersantes, non amplius euehi supra cælos poterunt: nec non animæ gigantum, dæmones illi sunt qui circa mundum oberrant: & motus, hæ quidem constitutioni quæ [à parentibus] acceperunt: illi verò pristinæ libidini suæ, conuenientes edunt. Cæterum princeps ille materiæ, ut ipse rerum euentus probat, Dei bonitati sua procuratione se opponit.

*Sepe mihi subimit cura
Animum, dubitanti anxie.
Deus an fortuna regat
Hominum inconstantem vitam.
In qua & inopinatò sapius
Et iniquè miseri sunt quidam.
In familiis etiam claris
Aliquis, quod nemo sperasset,
Absque Deo fortunati.*

Perplexum se his carminibus fateretur Euripides, neque scire cuinam rerum terrestrium huiusque mortalis vitæ gubernatio sit adscribenda, [in qua boni plerunque miserè, mali verò felicitè degant:] & in qua aliquis dixerit,

*Hæc nos videntes, quomodo vel legibus
Vtemur, esse vel deos faterimur?*

Hinc & Aristoteles commorus, ea quæ infra cælum sunt, nulla prouidentia regi putauit. Atqui æterna Dei vniuersalis prouidentia vndiquaque ex æquo se nobis extendit.

*Coactatellus, seu velit, seu non velit,
Producit herbas, & pecus pascit meum.*

Ea verò quæ ad singulos pertinet, non pro hominum opinione, sed veritatis vi, ut quisque meretur, procedit, & res etiam cæteras secundum communem earum constitutionis legè gubernat. Quoniam autè cōmōtiones illæ & operationes dæmonicæ, quæ à contrario spiritu proficiscuntur, inordinatos istos impetus excitant: atque insuper homines, alium aliter, tum singulos, tum integras gentes, particulatim & publicè, pro ratione materiæ & erga Deum affectionis,

Α μὲν οὖν τῶν πᾶσι τὰς πρῶτους ἔχοντων, οἱ καλούμενοι ἐχθροὶ γίγνεται. Ἐὶ δὲ τῆς ἐκ μέρους εἴρηται πᾶσι τῶν γιγνόμενων καὶ ποιητῆς λόγος, μὴ θαυμάσητε, τῆς κοσμικῆς σοφίας, ὅσον ἀλήθεια πιθανοῦ ἀφαίρει, διαλλατῶσαν, καὶ τῆς μὲν, οὐσίας ἐπουρανοῦ τῆς δὲ, ὀπίσθιου. καὶ κτλ. τὸν ἀρχόντα τῆς ὕλης,

Ἰσμεν ψεύδεα πολλὰ λέγειν ἐτύμοισιν ὁμοῖα.

οὗτοι ποῖνω οἱ ἄγγελοι οἱ ἐκπεσόντες τῆς ἐπουρανῶν, πᾶσι τὸν ἀέρα ἔχοντες & τῶν γῆν, οὐκ ἐπὶ εἰς τὰ ἐπουρανοῦ ἀφαιρούμενοι. Ἐὶ αἱ τῶν γιγνόμενων ψυχῆ, οἱ πᾶσι τὸν κόσμον εἰσὶ πλανώμενοι δαίμονες, ὁμοίως κινήσεως οἱ μὲν αἷς ἔλαβον συστάσειν οἱ δαίμονες, οἱ δὲ αἷς ἔχον ὀπίσθιαι οἱ ἄγγελοι, ποιούμενοι. ὁ δὲ τῆς ὕλης ἀρχὸν, ὡς ἐστὶν ἐξ αὐτῶν τῶν γιγνόμενων ἰδεῖν, ἐναντία τῶν ἀγαθῶν τῶ θεοῦ ὀπίσθιου καὶ δροικεῖ,

Πολλάκι μοι παραπίδωκε διήλυτε φροντίς,
εἴτε τύχη εἴτε δαίμων τὰ βιώπια κερταί.
πᾶσι τ' ἐλπίδα καὶ πᾶσι δίκην τοῖς μὲν ἀπὸ οἴκων δὲ ἐναπίπλοντας ἀπὸ θεοῦ, τοῖς δὲ βιτυχοῦσας ἀγὰρ ὅτι ἐλπίδα.

καὶ δὴ καὶ βὶ παραπίδωκε ἢ κακῶς, ἐν ἀφασίᾳ τὸν εὐελπίδω ἐποίησε. ἄνος ἢ τῆς αὐτῆς τῆς περικλείων δροικῆσι, ἐν ἢ εἴποι τῆς αἰ,

Πᾶσι οὖν τῶν εἰσοράντες, ἢ θεῶν γῆρος
εἶναι λέγουσιν, ἢ νόμοισι χροῖμεθα;

τῆτο καὶ τὸν ἀριστοτέλη ἀποφρονήτα εἰπεῖν τὰ κατωτέρω τῆς οὐρανοῦ ἐποίησε. καὶ τοῖς αἰδίου ὀπίσθις ἡμῖν μνημόσιν παρανοίας τῆς θεοῦ,

Ἡ γῆ δ', ἀεὶ ἔχει καὶν γέλη, καὶν μὴ γέλη,

Φύουσαν οἴαν τὰ μὰ πιαρῆ βοῦα.

τῆς δὲ ὀπί μέρους πᾶσι ἀλήθειαν οὐ πᾶσι δόξαν χροῖσιν ὅτι πᾶσι ἀλῆθεις, καὶ τῶν λοιπῶν κατὰ τὸν κινῶν συστάσειν νόμον λόγου παρανοουμένων. ἀλλ' ἐπεὶ αἱ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ πνοῦματος δαίμονικα κινήσεως καὶ ἐνέργειαι τῶν ἀπᾶκτις τῶν τῶ ὀπίσθι πρῶτος. ἡδὴ καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἄλλον ἄλλως καὶ καθ' ἕνα καὶ κατὰ ἕδρην, μερικῶς καὶ κοινῶς καὶ τὸν τῆς ὕλης λόγον καὶ τῆς πᾶσι τῶν συμπαθείας,

ἐνδοθεν καὶ ἔξωθεν κινουμένη· ἀλλὰ τῆσδε πινεσ, ὧν δόξα οὐ μικρὰ, εὐνομίᾳ, οὐ τὰξει τινὶ τῷ πρῶτῳ σωθεῖσθαι, ἀλλ' ἀλόγῳ τύχῃ ἀγαθῇ καὶ φέρεσθαι· οὐκ εἰδότες ὅτι τῶν μὲν πρὸς τὴν πᾶν τῶν κτιστῶν οὐσίας, ὅθεν ἀτακτον ὁδὸν ἀπηρμήκυστον, ἀλλ' ἐκαστον αὐτῶν γερνὸς λόγῳ· εἰς ὅσδε πᾶν ὠρισημένῳ ἐπὶ αὐτοῖς πῶς βαίνοισι ἴσθιν. ὁ δὲ ἀνθρώπος, καὶ μὲν τὸν πεποικηκότα καὶ αὐτὸς διτάκτως ἔχῃ, καὶ τῇ κατὰ πᾶν ἡρέσῃ φύσιν, ἕνα καὶ κρινὸν ἐπεχούσῃ λόγῳ, καὶ τῇ κατὰ πᾶν πλάσῃ ἀφ' ἑσῆς, οὐ πῶς βαίνοισι τὸν ἐπὶ αὐτῇ νόμον, καὶ τὰς τῶν βίου τέλει, ἴσῳ καὶ κρινῶ μόνον· καὶ δὲ τὸν ἴδῃν ἑαυτῶν λόγῳ καὶ πᾶν τῶν ἐπέχοντος ἀφ' ἑσῆς, καὶ τῶν πῶς βαίνοισι δαίμωνων ἐνέργειαν, ἄλλως φέρεται καὶ κινεῖται· κρινὸν πᾶν τῶν ἐπὶ αὐτοῖς ἔχοντες λογισμόν. καὶ οἱ μὲν πρὸς τὰ εἰδωλὰ αὐτοῖς ἔλκοντες, οἱ δαίμονες εἰσὶν οἱ πῶς βαίνοισι, οἱ πῶς βαίνοισι τὰς ἀπο τῶν ἱερείων αἵματι, καὶ τῶν πῶς βαίνοισι μᾶλλον· οἱ δὲ τοῖς πολλοῖς ἀφ' ἑσῆς ἔχοντες, καὶ τὰς εἰκόνας ἐπονομαζόμενοι, ὡς ἔστιν ἐκ τῆς κατὰ αὐτοῖς ἰσορίας εἰδέναι, ἀφ' ἑσῆς γερνᾶσιν. καὶ τοῖς μὲν δαίμονας εἰς τοῖς ὀπίσθασιν ὀνόμασι, πῶς ἢ ἐκαστου αὐτῶν ἐνέργειαν. οἱ μὲν γὰρ ἀποτέμενοι τὰ αἰδῶτα, οἱ πρὸς τὴν Ρέον· οἱ δὲ ἐγκόπτοι ἢ ἐντέμνοισιν, οἱ πρὸς τὴν Ἀρτεμιν. καὶ ἢ μὲν ἐν Ταύροις, Φονίῃ τὰς ξένοισι. ἕα γὰρ τοῖς ταῖς μαχαίραις καὶ τοῖς ἀστραγάλοις ἀκίχοι μόνον αὐτοῖς λέγειν, καὶ ὅσα εἶδη δαίμωνων. οὐ γὰρ θεοὺ κινῆν ὅτι τὰ πῶς βαίνοισι φύσιν.

A intus forisq[ue] mouent: eam ob causam aliqui, quorum non parua authoritas est, non certo ordine hanc vniuersitatē esse constitutam, sed temere fortuitoque agi ferriq[ue] omnia censuerunt. Nesciebant enim illi, nihil eorum quæ ad totius mundi constitutionem spectant, vel inordinatum vel neglectum esse: sed singula quæque certa ratione facta, quâ obrem præscriptum sibi ordinem nihil est quod transgrediatur. Homo etiam ordinem à creatore sibi decretum seruat, tum in generationis suæ natura, quæ vna communique ratione in omnibus **B** perficitur: tum formationis & membraturæ modo, qui veluti lege quadam intra suos fines cohibetur: tum termino vitæ, qui æqualis communisq[ue] omnes manet. Quamquam verò etiam ratiocinandi vis eadem & communis omnium sit, vnusquisq[ue] tamen, prout partim suo ingenio inclinatur, partim à principe [materiam] obtinente & affectis eius malis genis afficitur, alius aliter fertur moueturque. Et hi quidem qui ad idola eos pertrahunt, genii sunt illi de quibus diximus: qui sanguine victimarum gaudent, easq[ue] lambunt. Dij verò illi qui vulgo hominum placent, & sua statuis nomina communicant, aut ab eis accipiunt, homines fuerunt, vt ex ipsorum historiis constat. Quòd autem dæmones sint qui hominum illorum [aut deorum, vt vulgus credit] nomina sibi assumunt, ex actionibus singulorum comprobari potest. Alii enim vt pudèda excindantur, authores sunt, qui coniuncti sunt Rheæ: alii ipsa hominum corpora vulnerant aut incidunt, qui Dianæ adhærent. Taurica quidem etiam hospites iugulat. Vt nihil dicam de [hominibus]

D illis qui cultris & flagellis nodatis seipsos discruciant: nihil etiam de diuersis dæmonum generibus. Deus certè ad ea quæ præter naturam sunt, neminè mouet.
*At dæmon homini quum struit aliquod malum
 Pervertit illi primitas mentem suam.*
 Deus verò quum absolutè bonus sit, perpetuò beneficus est.

Porro quòd alii sint qui agunt, alij verò quorum in honorem collocantur statua: illustria nobis argumenta Troas & Parium fuerint. habet enim illa imagines Neryllini, viri qui nostro seculo claruit: Parium verò, Alexandri & Procei. Alexandri quidem etiam nū in foro

Ὅτι δὲ ὁ δαίμων ἀνδρὶ ποσειδῶν κακῶν, τὸν νοῦν ἐβλάψῃ πῶς βαίνοισι. — ὁ δὲ θεός, τελείως ἀγαθὸς ὢν, ἀδῶως ἀγαθοποιός ἐστιν.

Τὸ δὲ τοῖσιν ἄλλοις μὲν εἰς τοῖς ἐνεργειῶν, ἐφ' ἑτέρων δὲ ἀνίστασθαι τὰς εἰκόνας, ἐκεῖνο μέγιστον τεκμήριον, τρωάς τὸ πάριον· ἢ μὲν, Νερυλλίνου εἰκόνας ἔχῃ, ὅς ἀπὸ τῶν κατὰ ἡμᾶς· ὁ δὲ πάριον, Αλεξάνδρου καὶ Προτεύως. τῶν Αλεξάνδρου ἐπὶ ὅτι τῆς ἀρετῆς

& sepulchrum & simulachrum est. Porro Neryllini cæteræ quidem statuar, ornatus sunt publicus (nam his quoq; ciuitas ornatur) vna ex illis tum consulentibus respōdere tum medicari creditur. Quamobrem & sacra ei faciunt, & auro illinunt, & coronant statuam Troadenfes. Alexandri verò, & Protei (quem nō ignoratis in ignem se iniccisse circa Olympiam) statua similiter responsa dare perhibetur. Alexandri verò statuar,

(O Paris infœlix, quanquam formose, libido Te facit insanum)

sacrificia publicè & festa peragunt, tanquam propitio & exaudienti deo. Anne igitur Neryllinus, & Proteus & Alexander ea quæ circa statuas fiunt, efficiunt, an materiæ natura? Atqui materia, æs est: quod quidnam posset per se? quum in aliam quâuis figuram conflare queat, vt peluis ab Amaside illo apud Herodotum? Cæterum Neryllinus, & Proteus & Alexander, quidnam opis laborantibus adferrent? Nam quæ hoc tempore statua Neryllini efficere dicitur, viuente ipso & ægrotante facit. Quid igitur dicendum? Primùm sanè irracionales animæ & phantastici circa opiniones motus, aliàs alia idola [spectra aut simulachra] partim à materia trahunt, partim ipsimet sibi confingunt & pariūt. Et hoc tunc maximè in animam cadit, quum spiritum materialem in se admisit, eiq; vnione quadam permista est. quod fit quum non ad cælestia & eorum conditorem, sed deorsum ad terrestria respiciens, tota in terram declinat, nihil iam quàm sanguis & caro, non amplius spiritus syncerus. Isti irracionales inquam & phantasmatum (hoc est inanum visorum) pleni animæ motus, imaginationes procreant, quarum insana in idolorum amorem ruit cupiditas. Quum vero mollicula & flexibilis anima, rudis & expers sanæ doctrinæ, quæ nec veritatem est contemplata, neque patrem & opificem vniuersorum cogitatione cōplexa, falsis ipsa de se opinionibus fuerit imbuta: dæmones illi materiæ dediti, nidoris & sanguinis victimarum auidi, & hominum impostores, per falsos illos & vanos in vulgi ac imperitorum animis motus [ceu instrumenta quædam] imaginationes quasdam, tanquam ab idolis & simulachris, quorum ipsi nomina vsurpant, profectas, eis infundunt. Et quum suapte vi ac ratione anima, vt po-

A Ἐὸ πάφος καὶ ἡ εἰκὼν. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι ἀνδραγαθῶν τῶ Νερυλλίνου, κρῆσμα εἰσι δημόσιον (εἰπερ ἔ τούτοις κοσμηθεὶ πόλις) εἰς δὲ αὐτῶν καὶ χρηματίζεῖν καὶ ἄσθαι ἰσοσιῶτας νομίζεσθαι. Ἐθῦροσὶ τε δὲ αὐτῶν, καὶ χρυσῶ, ἀργυροῦσι, καὶ τεφανοῦσι τὸν ἀνδραγαθῶν οἱ περὶ αὐτοὺς. ὁ δὲ τῶ Αλεξάνδρου, καὶ ὁ τῶ Πρωτέως (τῆτον δὲ ἑστὶ ἀγροεῖτε ῥίψοντα ἑαυτῶν εἰς τὸ πῦρ παρὶ πύλῳ Ολυμπίας) ὁ μὲν καὶ αὐτὸς λέγεται χρηματίζεσθαι. τὰς δὲ τῶ Αλεξάνδρου

(Δύσπαρι, εἶδος ἄειτε, γυναικῶδες)

B Δημοτελεῖς ἀγροεῖται θυσίαι καὶ εὐχῆται, ὡς ἐπιπέσει θεῶν. πότερον οὖν ὁ Νερυλλίνος ἔ ὁ Πρωτεῖς ἔ ὁ Αλέξανδρος εἰσὶν οἱ τῶτα ἐνεργῶντες παρὶ τὰ ἀγάλματα, ἢ τῆς ὕλης ἢ σύστασις; Ἄλλ' ἢ μὲν ὕλη, χαλκὸς ἔστιν. ἢ δαὲ χαλκὸς διδάσκαται καθ' αὐτὸν; ὃν μεταποιῆσαι πάλιν εἰς ἕτερον γῆμα ἔξεστιν, ὡς τὸν ποδονιπτήρα ὁ παρὰ τῶν Ἡερδῶτων Ἀμασις. ὁ Νερυλλίνος ἔ ὁ Πρωτεῖς ἔ ὁ Αλέξανδρος, τί πλέον τοῖς ἰσοσιῶται; ἀλλ' ἢ εἰκὼν λέγεται νῦν ἐνεργεῖν, ἐνεργεῖ καὶ ζῶντος ἔ ἰσοσιῶτος Νερυλλίνου. ἢ οὖν παρὶ τὰ μὲν αἰ τῆς ψυχῆς ἀλογοὶ ἔ ἰνδαλματώδης παρὶ τῶ δόξας κινήσε, ἄλλοτε ἄλλα εἰδωλα, τὰ μὲν ἀπὸ τῆς ὕλης ἐλκεῖσι, τὰ δὲ αὐταῖς ὁμοπλάτῃοσι ἔ κροδοῖ. παρὰ δὲ τῶτο ψυχῆ μέγιστα τῶ ὕλησιν παρολαβοῦσα καὶ ἔπισηκροθεῖσα πνύματος; οὐ παρὶ τὰ οὐρανία καὶ τὸν τούτων ποιητῶν, ἀλλὰ καὶ τὰ παρὶ τὰ ἐπίγῃα βλέπουσα καθολικῶς εἰς γῆν, ὡς μόνον αἶμα καὶ σφῆξ, ὅσπερ πνεῦμα καθαρὸν γηρομένη. αἰ οὖν ἀλογοὶ αὐτὰ καὶ ἰνδαλματώδης τῆς ψυχῆς κινήσε, εἰδαλομασῆς ἀποπῆκροσι φαντασίας. ὅτῳ δὲ ἀπαλή καὶ ἀλόγος ψυχῆ, ἀνήκτος μὲν καὶ ἀπειρος λόγων ἐρρωμένων, ἀτεώρητος δὲ τῶ ἀληθεῖ, ἀπαρῶντος δὲ τῶ παρὶ τῶ ποιητῶ τῶ ὄλων, εἰσπασφραγίσθαι ψευδεῖς παρὶ αὐτῆς δόξας. οἱ παρὶ τῶ ὕλησιν δαίμονες λίγχοι παρὶ τῶ κήσας ἔ τῶ ἱερείων αἶμα ὄντες, ἀπατηλοὶ δὲ ἀνδραγαθῶν, παρολαβόντες τῶ ψευδοδόξοι τῶ τῶ πολλῶν τῆς ψυχῆς κινήσε, φαντασίας αὐτοῖς, ὡς ἀπὸ τῶ εἰδωλῶν καὶ ἀγαλμῶν, ἐπιβατεύοντες αὐτῶν τοῖς νοήμασιν, εἰσρεῖν παρὶ τῶ καὶ ὅσα καθ' αὐτῶν, ὡς ἀγα-

νατος ούσα, λογικῶς κινεῖται ψυχῇ, ἡ παρ-
μιλιούουσα τὰ μέλλοντα, ἢ θεραπείουσα τὰ
σπασθέντα, πούτων τινῶν δόξαν κερπουῶνται οἱ
δαίμονες.

Αναγκάσιον δὲ ἴσως, καὶ τὰ παρρημιόνα,
ὡς ἔστιν ὀνομασίων ὀλίγα εἰπεῖν. Ἡρόδοτος μὲν
οὖν καὶ Ἀλέξανδρος ὁ τῆς Φιλίππου, ἐν τῇ
παρῆσι τινῶν μητέρα ὀπισθολῆ, (ἐκείνῳ δὲ ἐν
τῇ Ἡλιοπόλει, ἢ Μέρμφῃ καὶ Θήβαις, εἰς λόγους
τοῖς ἱερεῶσιν ἀφίχθαι λέγεται) φασὶ πρὸς ἐκεί-
νων, ἀνθρώποις ἀλλοῖς ἡμέρας, μαθεῖν. Ἡρό-
δοτος μὲν, ἡδὴ ὡν τῶν αἰετῶν ἡσῆμ, ποιούτους B
ἀπεδείκνυσθαι σφραγῶν ἀλλοῖς ἐόντας, ἑαὶν δὲ
πολλοὶ ἀπηλαγμένοι. ὅ δὲ παρῆσι τινῶν
ἀνθρώπων πούτων, θεοῖς ἔστι) τοῖς ἐν Αἰγύπτῳ δὲ-
χούσας, οὐκ ἐόντας ἀμα τοῖς ἀνθρώποισι καὶ
τούτων αἰετῶν τὸν κρατέοντα ἔστι). ὕστερον δὲ
αὐτῆς βασιλεύσασα Ωρεν τὸν Οσίρεως παῖδα,
τὸν Ἀπόλλωνα Ἑλλήων ὀνομαζέουσι. τῆτον κα-
ταπαύσασθαι Τυφάδα, βασιλεύσασα ὕστατον Αἰ-
γύπτου. Οσοῖς δὲ ἔστι Διόνυσος καὶ Ἑλλάδα
γλασθῆ, οἱ τε οὖν ἄλλοι, καὶ τελευτάως, βα-
σιλεύσασα Αἰγύπτου. ὡς δὲ τούτων εἰς Ἑλλήων
ἦλθε τὰ ὀνόματα τῶν θεῶν. Ἀπόλλων ὁ Διόνυσος
καὶ Ἰσιδος, ὡς ὁ αὐτὸς Ἡρόδοτος λέγει. Ἀπόλ-
λων δὲ ἔστι Ἀρτεμῖν, Διόνυσος καὶ Ἰσιδος λέγου-
σιν ἔστι) παῖδας Ἀπταῶ δὲ, Ἐσφὸν ἀλλοῖς ἑπι-
εἶδον ἡμέρας, οἱ οὐρανίους γενεῶντας, παρῆσι
βασιλέας ἔχον. πῆ μὲν, ἀγνοία τῆς ἀληθείας
ὡς ἔστι θεῶν θύσας, πῆ δὲ, χρεῖται τῆς ἀρ-
χῆς θεοῖς ὁμοῦ τῆς γυναικῶν αὐτῶν ἦγον. τοῖς
μὲν νῦν κηδεύουσιν βοῖς τοῖς ἄρσενας, καὶ τοῖς
μόσχους οἱ πόρτες Αἰγύπτιοι θύουσι. τὰ δὲ ἡ-
λείας οὐ σφιν ἔξῃ θύειν, ἀλλὰ ἰερεῖς εἰσι τῆς D
Ἰσιδος. τῆς ἀγαλμα ἐὸν γυναικῶν, βούκερων
ἔστιν. κατὰ τὸν οἱ Ἑλλήων τινῶν Ἰουῶν γράφου-
σι. πίνες δὲ ἀνὰ μῆλλον τῶν παρῆσι τινῶν λέ-
γοντες, ἢ οἱ καὶ ἀφ᾽ ἑαυτῶν ἡμέρας, πῆσι τῶν
παρῆσι, ὡς τινῶν ἱεροσυνῶν, ἢ τινῶν ἰσραηλῶν ἀφ᾽
δεχόμενοι. ἢ γὰρ τοῖς σεμνοποιούσας ζαχάρους
τὰ εἰδωλα, εἰκὸς ἀνθρώποις ἀλλοῖς ἡμέρας
ψεύδεσθαι. εἰ τι μὲν οὖν Ἡρόδοτος ἔλεγε, ὡς
τῶν θεῶν, ὡς ὡς ἀνθρώπων, ἰσραηλῶν Αἰγύπτιοις,

A te immortalis, plerunque moueatur &
agat in homine, ita vt futura prædicat,
& rerum præsentium statum dirigat aut
emendet, huius sapientiæ laudem dæ-
mones sibi lucrantur.

Sed de nominibus etiam deorum aut
dæmonum vt aliquid adferamus, quæ
ante hac exposita sunt, postulare viden-
tur. Herodotus itaque, & Alexander
Philippi filius, in epistola ad matrē (qui
vtrique in diuersis ciuitatibus Ægypti,
Heliopoli, Memphi & Thebis, in col-
loquium cum sacerdotibus venisse di-
cuntur) homines eos fuisse, ex illis co-
gnouisse se aiunt. Sic enim scribit He-
rodotus: Eos itaque quorum imagines
erant, [pontificum, in grandi quodam
cœnaculo,] demonstrabant tales omnes
extitisse, [eo vultu & forma corporis,
habituque in vita,] sed multum à diis di-
stantes. priores tamē his viris fuisse deos
in Ægypto principes, vnà cum homini-
bus habitantes: & eorum semper vnum
extitisse dominatorem, & postremum
illic regnasse Orum Osiridis filium, quē
Græci Apollinē nominant. Hunc, post-
quam extinxit Typhonem, regnasse in
Ægypto postremum. Osiris Græca lin-
gua est Dionysus [id est Liber.] Ergo
tum alii tum vltimus rex Ægypti, ho-
mines fuerunt: ab illis verò ad Græcos
translata sunt nomina deorum. Apollo
Dionysi & Isidis filius fuit: vt idem He-
rodotus ait: Apollinem & Dianam aiunt
Dionysi & Isidis filios esse: Latonam ve-
rò, nutricem horum ac liberatricem,
quos cælesti origine natos, primos ha-
buerunt reges: & partim ignorantia ve-
re erga Deum pietatis, partim quòd im-
perio eorum adularentur, vnà cum vxo-
ribus eorum, diuinis honoribus affe-
runt. Boues mates eisdemque mundos
[inquit Herodotus] ac vitulos vniuersi
Ægyptii immolant: fœminas eis immo-
lare non licet, vt pote Isidi consecratas.
Nam Isidis simulachrum, muliebre est,
bubulis præditum cornibus, quemad-
modum Io Græci describunt. Cuinam
verò fides his de rebus equius adhibere-
tur, quàm qui à maioribus suis, secundū
generis successionem, filii subinde à pa-
rentibus, vt sacerdotii munus, ita histo-
riam acceperunt: neque enim ipsos mi-
nistros ædiū sacrarum, qui magnifica-
re idola assolēt, deos suos homines fuis-

se mentiri velle [si res secus haberet] verisimile est. Quòd si Herodotus solus diceret,
Ægyptios tradere, illos qui pro diis ducuntur, olim homines fuisse: forsan ei hæc pro-

denti, & huiusmodi (Atque ex iis nar-
 rationibus, quæ ad rem diuinam perti-
 nentia [ex sacerdotibus Ægyptiis] au-
 diui, ea non libenter enuntiauerim, nisi
 ipsorum tantummodo nomina: æquum
 existimans omnes homines idem senti-
 re de his) tanquam fabulatori, fides ha-
 benda non esset. Nunc quoniam Ale-
 xander quoque & Mercurius ille terma-
 ximi cognomento, generis eorum æter-
 nitatem consentientes inter se negant,
 & alii insuper innumeri (quid enim sin-
 gulos recenserem?) ne suspicandi qui-
 dem locus relinquitur, quin reges quæ
 essent, diuini cultus eis decreti sint. Hoc
 & doctissimi quique Ægyptiorum tes-
 tantur: qui deorum nomine cælum, ter-
 ram, solem & lunam comprehendunt:
 reliquos verò homines, mortales existi-
 mant, & templa, ipsorum sepulchra. Idẽ
 in libro de diis Apollodorus docet. He-
 rodotus etiam passiones eorum, myste-
 ria nominat. In Busiri vrbe (inquit)
 quoddam diem festum Isidi agant, superius
 à me dictum est. Verberantur enim post
 sacrificium cuncti, multa fanè hominũ
 milia, viri & mulieres, quomodo autem
 [aliàs, quo autem] verberentur, non est
 mihi fas dicere. Si dii sunt, immor-
 tales sunt: sin verberantur, & pas-
 siones eorum, mysteria sunt, homines
 fuerint. Rursus enim Herodotus, Sunt
 etiam, inquit, sepulchra (cuius nomen
 si nuncupauero hac in re, haud sanctè fe-
 cero) in vrbe Sai in templo Mineræ,
 post totum delubrum, eius parieti con-
 tinguæ. Atque in fano stant ingentes
 obeli [id est verua] lapidei: loci que
 contiguus lapide à basi adornatus, & cir-
 cunquaque probè elaboratus: magnitu-
 dine, vt mihi videbatur, quanta in Delo
 lacus qui dicitur trochoides. In hoc si-
 mulachra habentur passionum eius, que
 mysteria nocturna Ægyptii vocant. Nõ
 solum autem simulachrũ Osiridis [apud
 Ægyptios,] sed conditura quoque ostẽ-
 ditur. Et alibi, Certi quidam homines
 condiendis mortuorum corporibus cõ-
 stituti sunt, qui, quum ad ipsos cadauer
 portatum est, ostendunt iis qui portau-
 erunt exemplaria mortuorũ lignea, pin-
 gendo assimilata. Et eorum vnum ac-
 curatissimè fabrefactum esse aiunt: cu-
 ius ego nomen si nuncupauero, haud
 faciam sanctè. Quinetiam ex Græcis quidam
 eruditione circa poësin & historias clarĩ
 diis suis passiones quasdam animi absurdas
 tribuunt, vt Herculi Homerus,

A καὶ λέγοντι τὰς Ἡροδότῳ, τὰ μὲν νῦν θεῖα
 τῶν ἀφηγημάτων, οἷα ἦκουσι, οὐκ εἰμὶ παρῶ-
 θυμος διηγείσθαι, εἰς ὧν τὰ ὀνόματα αὐτέων
 μουῦα ἐλάττω· μὴ πιστεύειν ὡς μυθοποιῶ
 εἶδῃ. ἐπεὶ δὲ Ἀλέξανδρος, καὶ Ἑρμῆς ὁ τρι-
 σμέγρος ἑπικαλούμενος, σιβάπλων τὸ ἀίδειον
 αὐτοῖς γένος, καὶ ἄλλοι μυεῖοι (ἵνα μὴ καθ' ἕ-
 καστον καταλέγῃμι) εὐδὲν λόγος ἐπὶ κατα-
 λείπεται, βασιλεῖς ὄντες αὐτοῖς μὴ νενομίαται
 θεοῖς, καὶ ὅτι μὲν ἀδύθεστοι, δηλοῦσι μὲν ἔ-
 Αἰγυπτιῶν οἱ λογιώτατοι, οἱ θεοὺς λέγοντες,
 αἰθέρα, γῆν, ἥλιον, σελῆν, πῆς ἄλλοις
 ἀδύθεστοις θεοῖς νομίζουσι, καὶ ἱεροῖς τοῖς
 Β τῶν αὐτῶν· δηλοῖ δὲ καὶ Ἀπολλόδορος ἐν
 τῶν παλαιῶν θεῶν. Ἡροδότος δὲ ἐν τῶν μαθημα-
 τῶν αὐτῶν φησὶ μυστήρια. ἐν δὲ Βοιωτίᾳ πό-
 λι, ὡς ἀνέγραψαι τῇ Ἰσῆ τὴν ἑορτήν, εἴρηται
 παρῶτερόν μοι. τύπτονται γὰρ δὴ μετὰ τὴν
 ἡσυχίαν πόρτες καὶ πᾶσαι, μυεῖαδες κάρτε
 πολλαὶ ἀδύθεστον. τοῖς δὲ τύπτονται ἔσπον,
 οὐ μοι ὁσίων ἐστὶ λέγειν. εἰ θεοὶ, καὶ ἀθάνα-
 τοι· εἰ δὲ τύπτονται, καὶ τὰ παλαιὰ ἐστὶν αὐ-
 τῶν μυστήρια, ἀδύθεστοι· ὡς αὐτὸς Ἡροδό-
 τος, εἰσὶ δὲ καὶ αἱ παλαιὰ· τῶν οὐχ ὁσίων ποιῶν
 C μὴ ὅτι ποιῶν τῶν κρήματι ἐξαχρῶδεν ὁ
 οὐδὲμα. ἐν σαῖ, ἐν τῶν ἱερῶν τῆς Ἀθηνῶν,
 ὅπουθεν τῶν νηοῦ πόρτες τῆς τῆς Ἀθηνῶν ἐ-
 χόμενον τοῖχου. λίμνη δὲ ἐστὶν ἐχόμενῃ λίθινῃ
 κρηπιδι κεκοσμημένη ἐν κύκλῳ, μέγεθος, ὡς
 ἐμοὶ δοκεῖ, ὅση παρ ἐν δὴλῳ ἡ Ἐσχροειδὴς κα-
 λεομένη. ἐν δὲ τῇ λίμνῃ τῶν τε δίκηλα
 τῶν παλαιῶν αὐτῶν νεκρῶν καλέουσι μυστήρια
 Αἰγυπτιοῖ. καὶ οὐ μόνον ὁ τῶν Οσίριδος
 δεικνύεται, ἀλλὰ καὶ παλαιὰ· ἐπὶ τῶν σφισι
 κρημῶν νεκρῶν, δεικνύουσι τῶν κρημῶν πα-
 ραδείγματα τῶν νεκρῶν ξύλινα τῇ γραφῇ
 D μεμιμημένα· καὶ τὴν μὲν ἀσπυδαγοπάτιον
 αὐτέων φασὶν εἶναι τῶν οὐχ ὁσίων ποιῶν οὐ-
 νομα ὅτι ποιῶν τῶν κρήματι ὀνομάζειν. ἀλλὰ
 καὶ Ἑλλήνων οἱ παλαιῶν ποίησαν ἔσπον σοφοῖ,
 παλαιῶν μὲν Ἡρακλέους,

Σχέτιος ὄδῃ θεῶν ὅτιν ἠδύσατ' ὄδῃ τεῶν·
 πείσαι,

Τίω οἱ πῆρέθηκεν· ἔπειτα δὲ πέφνε κὺ αὐτὸν
 Ἰφίτον.

Τοῖστος ὦν, εἰκότως μὲν ἐμνήνετο· εἰκότως δὲ,
 αἰάλας πυραὶν, κατέκασεν αὐτόν. ὡς δὲ Ἀ-
 σκληπιοῦ Ἡσίοδος μὲν, Πατὴρ ἀνδρῶν δὲ—
 Ὅτ' ἐχόσατ' ἀπ' οὐλύμπου δὲ βαλὼν φο-
 λῶεντι κεραυῶ

Ἐκτόμε Λητοῖδω, φίλον σὺν θυμὸν ὀρέων.

Πίνδαρος δὲ,

Ἀλλὰ κέρδει κὺ σοφία δέδετα.

Ἐτραπε κακείνον ἀγρόμοι μι-

σθῶ χροσὸς ἐν χερσὶ Φαρείας.

Χερσὶ δ' ἄρα Κερνίων

Ρίλας δι' ἀμφοῖν, ἀμπροσῶ

Στέρνων κατέιλσθ

Ὡκέως ἀφθῶν δὲ κεραυ-

νὸς ἐνέσκηψε μέρον.

ἰεὶ τοίνυ θεοὶ ἤσθμ, καὶ οὔτε αὐτοὶ ὡρῶς
 χροσὸν εἶχον·

(Ὡ χροσὸν, ἀξίωμα καλλίσον βροτοῖς,

Ὡς οὔτε μήτηρ ἠδοναὶ τοιαύτῃ ἔχθ,

Ὁὐ παῖδες. —)

ἀνεπαίδες γὰρ καὶ κρῆστον ὄτιθυμίας ὁ θεῶν.
 οὔτε ἀπέθνησκον· ἢ αἰθεροποι γερονότες, κὺ πο-
 τησὶ δι' ἀμαθίαν ἡσθμ, ἔχρημτ' ἐλάττοις.
 Ἦ με πολλα λέγαν, ἢ Κάσπερος ἢ Πολυδδύ-
 κρις μνημονύοντα, ἢ Ἀμφιάρεω, οἱ, ὡς εἰπεῖν
 λόγῳ, ἤδεις καὶ ὡρῶν αἰθεροποι εἰς αἰθερῶ-
 πων γερονότες, θεοὶ νομίζονται· ὅποτε καὶ Ἰνώ
 μτ' πτω μανίαν καὶ Ἰα' ἔπι τῆς μανίας πάθμ,
 θεὸν δόξαζοισι γερονέται;

Πόντου πλανήτες Ἀβυθῶν ἐπῶνυμον·
 καὶ τὸν παῖδα αὐτῆς,

Σεμρὸς Παλαίμων ναυίλοις κεκλήσεται.
 εἰ γὰρ κὺ ὡς ἀπόπυσοι καὶ θεοσυγεί, δόξμ
 ἔσθμ εἰ) θεοὶ, κὺ ἢ θυγάτηρ τῆς Δερκατοῖς Σε-
 μίραμις, λαίνοσ γυνὴ κὺ μαμφόνος, ἐδόξε Συ-
 εία θεὸς· κὺ ἀφ' αὐτῆ Δερκατῶ, καὶ Ἰα' ὡρι-
 σερῶσ καὶ πτω Σεμίραμιν σέβοισι Σύρι (ὁ
 γὰρ ἀδιώατον, εἰς ὡρισερῶν μετέβαλεν ἢ γυ-
 νῆ· ὁ μῦθος ὡρῶν Κητοῖα·) πῆ θαυμασὸν τοῖς
 μὲν ὄπι ἀρχῆ καὶ τυραννίδι, ἔσθμ τῆσ κατ'
 αὐτοῖς κληθεῖσ θεοῖς; Σιβύλλα, (μέμνηται
 εἰ αὐτῆσ κὺ Πλάτων)

A *Crudelis, quem non potuit reuerentia diuim,
 Non ius hospitij fidum, sacrataque mensa,
 Fleetere, quin ipsum miserè demittere orco.*

Talis si fuit Hercules, mirum non est
 quod insanuit, quòdque rogo succen-
 so seipsum cremauit. De Æsculapio au-
 tem Hesiodus,

*Pater hominimque deumque ———
 Fulmine Latoiden, sublimis ab athere, dirò
 Iratus percussit.*

Et Pindarus.

B *Vincitur & sapientia lucri spe.
 Cessit & Asclepius auro
 Prasenti, opifer virum
 Iam leto functum ut reuocaret.
 Iratus at illos Saturnius
 Atro fulmine traiecit.
 Vnde vis spirandi clausis
 Ambo interierunt statim.*

Atqui tales si dii fuerunt, quis credat ita
 pecuniæ & auri cupidine captos, ut ho-
 mines solent?

G *O quam beari se putat ab auro genus
 Mortalium: non ut magis vel liberi
 Parentibus, vel gaudeant hi liberis.*

Nulla enim re indiget numen, & omnè
 concupiscentiam superat. Sed neque
 mortem obire potuissent. Sin homines,
 improbi illi profecto, rudes, & nimium
 avari erant. Quid multa? An etiam
 Castor & Pollux & Amphiarus me de-
 tinebunt? qui non ita dudum homines
 ex hominibus nati, numina censentur?
 Quid quòd etiam Ino fœminam, post
 suum furorem, & quæ in illo perpeffa
 est, deorum ordini asciscunt?

D *Periclitantes in mari hanc cognomine
 Dinam vocabunt Lencotheam.*

Et de filio.
Nautæ inuocabunt opiferum Palæmonem.
 Quòd si reprobi etiam & Deo inuisi ho-
 mines, in deorum numerum relati sunt:
 & Dercetüs filia Semiramis, libidino-
 sa & sanguinaria mulier, Syriæ deæ no-
 mine culta est: & propter eandem Det-
 cetüm, columbas & Semiramis hono-
 rant Syri (in columbam enim mutata
 est mulier, ut nugatur Ctesias:) quid mi-
 rum si imperio & tyrannide florentes a-
 liqui, à subditis deorum nomine nun-
 cupati sint? Consentit nobis Sibylla, cu-
 ius & Platon meminit,

*Extitit in terris decimum mortalibus aenum,
 Postquam diluviis homines periere priores:
 Porro Saturnus, & Titan, Iapetusque
 Regnarunt: Calo quos & Tellure creatos
 Dixerunt homines, Terra Calique vocantes
 Nomine: quòd cunctos homines virtute præci-*

Alii verò propter sui corporis robur diis adnumerati sūt, vt Hercules & Perseus. Alii ob præstantiam artis, vt Æsculapius. Itaque factum est, vt alios ipsi subditi vltro [& assentatione] venerarentur: alii verò à subditis, vel metu affectis, vel virtutis ipsorum reuerentia inuitatis, cultū diuinum obtinerent. Antinoo quoque, maiorum vestrorum facilitate, contigit vt à subditis Dei loco haberetur: cuius etiam posteri cultum, nulla amplius inquisitione habita, admiserunt.

*Mendaces semper Cretes sunt: atque sepulchrū
 Creta tuum ostendit defuncti Iuppiter: at tu
 Immortalis eras, es, erisque per omnia secla.*

Tu verò Callimache genitum quum credas louem, non admittis sepulchrū? Imò quum veritatem ita te putes obubraturum, ignorantibus, etiam vt mortuum esse non dubiè suspicètur, author es. Tu quum vides antrum, Rheæ partum animo recolis: loculum verò cernens, mortem eius offuscas, nescis nimirum solum æternum esse Deum, qui & ingenitus est. Certè aut fide dignæ non sunt quas de diis vulgus hominum & poëta celebrant fabulas, & superfluous omnis illorum cultus est: (neque enim vsquam extant illi de quibus inanes feruntur fabulæ:) aut si verè prædicantur eorum generationes, amores, cædes, furta, castrationes, fulmina, non amplius sunt, & iam pridem esse desierunt: ita vt antequam nascerentur etiam, non erant. Quæ enim ratio hæc persuadebit, vt gigni quidem credamus, interire non item: Atqui credibile non est, poëtas, à quibus & dii esse crediti sunt, & historia eorum splendidè celebrata est, passionibus & mortes eorum ementiendo, gloriæ ipsorum detrahere voluisse. Quantum igitur in me fuit, etsi non pro dignitate rei, nequaquam nos esse à Deo alienos, qui vniuersitatis huius opificem, finisque eius Verbum, ceu verum Deū veneramur, demonstratum est.

Illi verò etiam epulas detestandas & concubitus incestos fingere de nobis audent, partim nec temere nobis insen-

A Δὴ τότε δὴ δεκάτῃ ἡμέρῃ μερόπων ἀνθρώπων, ἔξ οὗ δὴ κατὰ κλυσιμὸς ἔπειτα ποστέροις ἡμέρῃ ἀνθρώπων,

Καὶ βασιλεὺς Κρόνος, καὶ Τιτάν, Ἰαπετός τε, Γαίης τέκνα Φέρισα, καὶ οὐρανίου ἐκάλεσθαι Ἀνθρώποι, Γαῖάν τε καὶ Οὐρανὸν οὐνομαζόντες,

Οὐδένα οἱ ποστέροις ἔσθαι μερόπων ἀνθρώπων.

B τοῖς δὲ ἐπὶ ἰσθμῷ, ὡς Ἡρακλέα καὶ Περσέα τοῖς δὲ ἐπὶ τέρῃ, ὡς Ἀσκληπιόν. οἷς μὲν οὖν ἢ αὐτοῖς οἱ ἀρχόντοισι πμῆς μετεδίδουσαν, ἢ αὐτοῖς οἱ ἀρχόντες, οἱ μὲν φόβω, οἱ δὲ καὶ αἰδοῖ, μετείχον τῆ οὐνοματίας. καὶ Ἀντίοις, Φιλανθρώποιά τῇ ὑμετέρων ποστέριον, ποστέρις ὑποκρίοις ἔτυχε νομίζεσθαι θεός. οἱ δὲ μετ' αὐτοῖς, ἀβαστηρίως πρὸς ἐδέξαντο.

Κρήτες αἰεὶ ψεύσαι· καὶ γὰρ τάφον, ὃ ἀνα, σίω

C Κρήτες ἐτεκτιώσαντο· σὺ δὲ οὐ θάνας. — πιτεύων Κρημίμαχε ταῖς γυναιξὶ τῆ Διός, ἀπίστεῖς αὐτὸς τῷ τάφῳ, καὶ νομίζων ὅτι σκιάσθαι ἀληθές, καὶ τοῖς ἀγοροῦσι κηρύσσει τὸν τεθνηκότα; καὶ μὲν δὲ αὐτῶν βλέπεις, τὸν Ρέας ὑπομνηστικὴ ἴσθαι· αἱ δὲ πλὴν Κρόνον ἴδεις, ὅτι σκωτῆς τῷ τεθνηκότι, ὅσα εἰδὼς ὅτι μόνος ἀίδιος ὁ ἀχρηνητός θεός. ἢ γὰρ ἀπίστοι οἱ ὑπὸ τῇ πολλῶν καὶ ποιητῶν λεγόμενοι μῦθοι ποστέριον θεῶν, καὶ ποστέριον ἡ ποστέριον ἀβαστηρία· οὐ γὰρ εἰσιν ὡς ψεύδεις οἱ λόγοι. ἢ εἰ ἀληθεῖς αἱ ἡρώεις, οἱ ἐράντες, αἱ μαυφονίαι, αἱ κλοπαί, αἱ ἐκτομαί, οἱ κεραιμοί, ὅσα ἐστὶ εἰσὶ, παυσάμενοι εἶ. ἐπεὶ καὶ ἐχρόντο, ὅσα ὄντες. ὡς γὰρ τοῖς μὲν πιτεύειν, λόγους, τοῖς δὲ ἀπίσειν, ὅτι δὲ σεμνότερον ποστέριον αὐτῶν τῇ ποιητῶν ἰσορηκῶτων; οὐ γὰρ ἀπὸ δι' οἷς ἐνομιάζουσαν θεοῖ, σεμνοποιήσαντας πλὴν κατ' αὐτοῖς ἰσορίαν, οὐτοι (αὐτῶν) τὰ αὐτῶν ἐψεύσαντο. ὡς μὲν οὖν ὅσα ἐσμέν ἀθεοί, θεῶν ἀχρόντες τὸν ποιητῶν τῶδε τῶ πηρόν, καὶ τὸν ποστέριον αὐτῶν λόγον· καὶ διώαμιν πλὴν ἐμὴν, εἰ καὶ μὴ ποστέρις ἀξίαν, ἐλήλεεκαται.

Ἐπὶ δὲ, καὶ ἑσθῆς καὶ μίξαις λογιζομένων ἀθεοῖς κατ' ἡμέρῃ, ἵνα τε μισῶν νομίζοιεν

μὲν λόγῳ, καὶ οἰόμενοι τὰ δεδιήσασθαι, ἢ τῆς
 ὀνείσεως ἀπαΐειν ἡμᾶς τῶ βίου, ἢ πακροῖς
 καὶ ἀποδραστήταις, τῇ τῆν ἀπίων ὑποβολῇ,
 τοῖς ἀρχόνταις ἀποδοῦναι. πρὸς εἰδότες
 παύσαντες, ὅτι ἀνώτερον πᾶσι ἔσται, καὶ οὐχ ἐφ'
 ἡμῶν μόνον, κατὰ πᾶσα θεῖον νόμον καὶ λόγον
 περὶ κελουθήκε, πρὸς πολεμῆν τιῶ κακίαν τῇ
 ἀρετῇ. οὕτω καὶ Πυθαγόρας μὲν ἄμα πειρα-
 κιστοῖς ἐτέροις κατεφλέγη πυρὶ, Ηρακλεῖος
 δὲ καὶ Δημόκριτος, ὁ μὲν τῆς Εφεσίων πόλεως
 ἠλαυνήετο, ὁ δὲ τῆς Αἰδοκλειῶν, ὅππικατηροῦ-
 μῖρος μεμλιμένη. καὶ Σωκράτους Αἰτωαῖ
 θάνατον κατέγνωσαν. ἀλλ' ὡς σκεῖνοι οὐ-
 δὲν χείρισ εἰς ἀρετῆς λόγον, ἀλλ' ἵνα τῶ τῆν
 πολλῶν δόξαν. οὐδ' ἡμῶν οὐδὲν ὀπισθοῦται πρὸς
 ὀρθότητα βίου ἢ πρὸς πῶν ἀκριτος βλα-
 σφημία. διδοξοῦμεν γὰρ πρὸς τὰ θεῶ. πλὴν
 ἀλλὰ καὶ πρὸς ταῦτα ἀποδραστήσω ἡ ἐγκλή-
 ματα. ὑμεῖς μὲν οὖν καὶ δι' ὧν εἴρηκα, δι' οἷδα
 ἀπολεροῦμαι ἐμαυτὸν. σιωπῆς γὰρ πρὸς
 ὑποφρονῆντες, οἷς ὁ βίος ὡς πρὸς εὐθυμῶν τ'
 θεὸν καλονίζεται, ὅπως ἀνοπάπιος καὶ ἀεπίλη-
 πτος ἐκάστω ἡμῶν ἀποθεσπος αὐτὸν γῆραιτο, ἵνα
 τούτοις μηδ' εἰς ἐνοιαί ποτε τῶ βραχυχρόνου
 ἐλθισσόμενοι ἀμνησθήμετος. εἰ μὲν γὰρ ἐνα τὸν
 ἐνταῦ βίον βιώσασθαι πεπίσμεθα, καὶ ὑπο-
 πησῶν ἐνταῦ, δουλοῦντας ἄρα καὶ αἵματι, ἢ κερ-
 δες ἢ ὀπιθυμίας ἐλάτεις γῆροῦμεν, ἀμνηστέιν
 ἐπειδ' ἐφρακέναι μ' οἷς ἐνοῦμεν, οἷς λαλῶμεν,
 καὶ νύκτωρ καὶ μὲν ἡμέραν τὸν θεὸν οἶδαμεν,
 πᾶντα δὲ φάσι αὐτὸν ὄντα, καὶ ἡ ἐν τῇ καρ-
 διά ἡμῶν ὄραν, πεπίσμεθα, τῶ ἐνταῦ ἀ-
 παλλαγήτες βίου, βίον ἕτερον βιώσασθαι ἀ-
 μείνονα ἢ κατὰ τὸν ἐνταῦδε, καὶ ἐπουράνιοι, ὅσα
 ὀπιτηθον. ὡς δὲ μὲν θεοῦ καὶ σιωπῆς ἀκλινεῖς
 καὶ ἀπαθείς τιῶ ψυχῶν, ἔχ' ὡς ἄρκες, καὶ
 ἔχωμεν, ἀλλ' ὡς ἐράνιον πρὸς με, μῆροῦμεν. ἢ
 συγκραπίπτοντες τοῖς λοιπῶν χείρισ, καὶ
 ἀλλ' πρὸς. (ἔ γὰρ καὶ ἡμᾶς ὡς πρὸς βλα-
 στα ἢ ὑποζύγια, πρὸς ἔργον, καὶ ἵνα ἀπολοι-
 μέθα καὶ ἀφαισθήμεν, ἐπλασεν ὁ θεός) ὅτι
 τούτοις ὅσα εἰκὸς ἡμᾶς ἐτελοκακίαν,
 οὐδ' αὐτοῖς τῶ μεγάλῳ πρὸς ἀδιδόται κα-
 λαθησοῦμεν δικαστῆ. τοῖς μὲν οὖν θαν-
 ματὸν ὅσα ἡμῶν ἀπολοῦνται ἢ πρὸς

A si videantur: partim quòd ita existiment
 vel nos metu percultos à nostra profes-
 sione abduci: vel principum animos,
 propter flagitiorum magnitudinem, ad-
 uersus nos concitari & exasperari posse.
 Nos verò illud nos intelligimus, & non
 contra nos tantum, sed omnibus retrò
 sæculis, morem hunc fuisse scimus diui-
 na quadam lege & ratione, vt contrariã
 sibi virtutem improbitas impugnetet.
 Sic & Pythagoras cū trecentis alius igne
 combustus est: Democritus ab Ephesiis
 pulsus: Heraclitum Abderitæ, tanquam
 insanum, exilio, Socratem Athenienses
 morte affecerunt. Verum vt illorum vir-
 tus nihil est immutata propter existi-
 mationem vulgi: sic nobis etiam teme-
 rariæ quorundam calumniæ sanctioris
 vitæ institutum non obscurant: neque
 per eas gloriæ nostræ coram deo aliquid
 decedit. Respondebo tamen ad hæc
 etiam obiecta nobis facinora: etiam si
 vobis, sapientissimi principes, exiis etiã
 quæ hæctenus dixi, satis eã esse dissoluta
 videri possint. Neq; enim dubitare vos
 puto, homines illos, quorum vita omnis
 ad Deum, veluti normam ac regulam
 dirigitur, vt inculpata & irreprehen-
 sibilem vnusquisque ei se præbeat, ne
 cogitatione quidem vel minimum cri-
 men vllum admitturos. Si enim solam
 hanc præsentem vitam nos victuros cre-
 deremus, suspicioni foret locus, nos car-
 ni & sanguini indulgentes, aut auaritia
 aut concupiscentia captos, peccare, nos
 verò omnibus [non modò factis, sed e-
 tiam] cogitationibus & sermonibus no-
 stris, tum noctu tum interdum, Deum ad-
 esse scimus: eumque & totum esse lu-
 men, & quæ in cordibus nostris latent
 videre, & hac mortali defunctos vita,
 alteram hac terrestri longè meliorem,
 nempe cælestem, nos victuros, (vt apud
 Deum & cum ipso, iam immutabiles &
 impassibili anima, non tanquam caro,
 etiam si eam circumferamus, sed tanquã
 spiritus cælestis, maneamus) non autem
 aliorum lapsus sequuti, deteriore &
 in suppliciis ignis, persuasi sumus. Non
 enim nos quoq; Deus obiter tanquam
 pecora aut iumenta, neque vt perire-
 mus & aboleremur, creauit. Quod
 quum ita se habeat, sponte nos malos
 esse, & magno iudici tradere nos ipsos
 puniendos velle, probabile non est.
 Illos quidem eã de nobis fingere, quæ

de suis etiam diis referunt: quorum [ut dixi] passiones [& libidines] mysteria nominant, mirum non est. Atqui si licentiosum & promiscuum coitum tan-
 ropere damnant, oportebat eos vel Io-
 uem odisse, qui ex Rhea matre, & Core
 [Proserpina] filia liberos sustulit, & so-
 rori suæ matrimonio iunctus est: vel Or-
 pheum poetam & fictorem huiusmodi
 scelerum, qui ipso etiam Thyeste dete-
 standum magis ac scelestum Iouem fecit.
 Nam Thyestes etiam oraculo moni-
 tus ut se suumque regnum conserua-
 ret, cum filia rem habuit. Nos certè tan-
 tū à promiscua illa Venere absumus, ut
 ne intuitus quidem nobis lasciuior aut
 libidini coniunctus permittatur. Nam
 qui mulierem, inquit [magister noster]
 vel aspectu sibi desiderarit, adulterium
 iam corde suo designauit. Quomodo
 igitur non castos aut pudicos suspicetur
 aliquis illos, quibus in alium usum oculos
 suos vertere nefas est quàm à Deo
 conditi sunt, hoc est ut corpori luceant:
 & quibus lasciuius intueri, adulterii in-
 star est, quum in alios usus oculos sibi
 factos, & se cogitationum quoque sua-
 rum reos futuros intelligant? Non enim
 cum humanis legibus nobis res est, quas
 etiam improbus aliquis effugerit. A deo
 quidem disciplinam nostram esse tradi-
 tam, Domini, ab initio asserui. Summa
 apud nos lex est, quæ iustitiæ modum &
 exemplar in nobis ipsis requirit, à nobis
 ad proximum transfert. Quamobrem
 etiam pro ætatis discrimine, alios pro fi-
 liis & filiabus, alios pro fratribus & so-
 roribus habemus: prouectiores ætate
 patrum & matrū loco honoramus. Illo-
 rum igitur quos tanquam fratres & so-
 rores, aut alio cognationis nomine con-
 iunctos nobis ducimus, inuiolata & in-
 tegra manere corpora, maximi apud nos
 fit. Rursus quum religio nostra nos doceat,
 [sicut vir quidam sanctus scripsit:]
 Si quis osculum suæ cupiditatis causa re-
 petierit. Et mox, Summa igitur cautio-
 ne communicandum est osculum, ut nō
 aliter quàm pia salutatio, vel potius ado-
 ratio quædam habeatur: quæ si vel parū
 impura cogitatione inquinata fuerit, à
 vita æterna nos alienet. Ergo spe vitæ
 æternæ freti, præsentem hanc eiúsque
 delicias, & sensuum etiam animæq; [nō
 puras] voluptates contemnimus. Itaq;
 uxorem, quæ secundū approbatas nobis
 leges sibi quisque duxerit, reputat, non in alium quàm in procreandæ sobolis finem.

A τῶν σφετέρων λέγονσι θεῶν, καὶ τὰ πάντα αὐ-
 τῶν δεικνύουσι μυστήρια. χεῖρ δὲ αὐτοῖς, εἰ
 δεῖν δ' ἐπὶ ἀδείας καὶ ἀδελφώσας μήνησθαι,
 κρίνειν ἐμὲλλον, ἢ τὸν Δία μεμισσηκεναι, οὐ
 μήθ' ἔτι Ρέας, θυγατρὸς δὲ Κόρης πεπται-
 δοποιημένον. γυναικὶ δ' ἰδίᾳ ἀδελφῆ χεῖρ
 ἰδρον· ἢ τὸν τοῦτων ποιητῶν Ορφέα, ὅτι καὶ
 ἀόριστον ἔσθ' τὸν Θυέστην, ὃ ματρὸν ἐποίησε
 τὸν Δία, καὶ γὰρ εἶπ' τῆ θυγατρὶ καὶ χεῖρ
 ἐμίγη, βασιλῆς ἐτέλων καὶ Θυέστης ἐκδικη-
 τῶνα. ἡμεῖς δὲ ποσῶτον ἀδελφώσασθαι εἴη ἀπέ-
 χρομεν, ὡς μηδὲ ἰδεῖν ἡμῖν παρὰς ὅτι θυμὸν
 ἐξήνα. ὁ γὰρ βλέπων, φησὶ, γυναικὰ παρὰς
 ὃ ὅτι θυμὸν αὐτῆς, ἢ δὴ μεμοίχευκεν ἐν τῇ
 καρδίᾳ αὐτῆς. οἷς οὖν μηδὲν ὃ πλέον ἐξέστιν
 ὄρεσθαι, ἢ ἐφ' αὐτῆς ἐπλασεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ὁ
 θεός, ἡμῖν φάσι αὐτοῖς εἶη· καὶ οἷς ὃ ἰδεῖν ἡ-
 δέως, μοιχεία, ἐφ' ἕτερον τῶν ὀφθαλμῶν γε-
 γνηότων, μέγιστος ἐνοίας κριθισσομένης· πῶς
 δὲ οὗτοι ἀπιστητέον ἑσθ' ὄρεσθαι; οὐ γὰρ παρὰς
 ἀνθρώπων νόμοις ὁ λόγος ἡμῖν, οἷς δὲ τις
 γνησσομένης ποιεῖται καὶ λαοί· ἐν ἀρχῇ δὲ ὁ
 μῦθος, διὰ ποσῶτον, θεοδιδάκτων εἶη τὸν καθ' ἡμᾶς
 λόγον ὅτι θυμὸν. ἀλλ' ἐστὶν ἡμῖν νόμος ὅς δι-
 καιοσύνης μέτρον ἐποίησεν αὐτοῖς καὶ τοῖς πέ-
 λας ἔχον· ἀφ' ἕτερον καὶ καθ' ἡλικίας, τοῖς
 μὲν ἡγῶσι καὶ θυγατέρας νοοῦμεν, τοῖς δὲ ἀ-
 δελφούς ἔχον καὶ ἀδελφάς· καὶ τοῖς παρὰ
 βεβηκόσι πλεῖστον τῶν πατέρων καὶ μητέρων ἡμῶν
 ἀποπέμμεν. οἷς οὖν ἀδελφάς καὶ τὰ λοιπὰ
 τῶν γνησσομένων νοοῦμεν ὀνόματα, παρὰ πολλοῦ ἡ-
 μῖν ἀνύβριστα καὶ ἀδελφώσασθαι αὐτῶν τὰ σά-
 ματα μὲν· πάλιν ἡμῖν λέγοντος τῶν λόγων·
 εἰσὶ τις ἀφ' ἕτερον οὐκ ἀδελφώσασθαι ἀφελήσῃ
 ὅτι ἤρεσεν αὐτῶν καὶ ὅτι φέροντος· οὕτως οὖν
 ἀκριβώσατο ὃ φίλημα, μέλλον δὲ ὃ παρὰ
 σκωῆμα δει· ὡς εἶπεν μικρὸν τῆ δεινοῖα πα-
 ρατολωτέην, ἔξω ἡμᾶς τὸ αἰώνιον πένθος ζωῆς.
 ἐλπίδα οὖν ζωῆς αἰώνιας ἔχοντες, τῶν ἐν τοῦ-
 τῶν τὰ βίᾳ καὶ παρὰ νοῦν, μέγιστος καὶ τῶν τῶ
 ψυχῆς ἡδέων. γυναικὰ μὲν ἕκαστος ἡμῶν, ὡς
 ἡγάγετο καὶ τοῖς ἑφ' ἡμῶν τεθῆσσομένων νόμοις,
 νομίζων, καὶ τῶν πλεῖστον μέγιστος ὃ παρὰ ποιεῖται.
 ὡς γὰρ

iustissimè perpenfis, fanciuffis, innocentium fama violatur, tanta quidem calumniatorum frequentia, vt Proconfules & præfecti à vobis in diuerfas provincias miffi, caufis audiendis non fufficiant: traducitur inquam fama illorum, quibus, quum verberantur, non licet non præbere feipfos, & quum maledicuntur, non benedicere non licet. Neque enim illis iuftis effe fatis eft (quum talionem, & par pari referri iuftitia poffulet) fed bonitatem & patientiam in fuper fibi proponunt. Quis igitur non amens, in hoc viuendi inftituto, nos homicidas appellet? non enim carnes guftare hominum licet, antequam cæfus aliquis fuerit. quemadmodum autem primum ab eis falfo dicitur: ita fecundū quoque mendacium eft. Iam fi quis ab eis rogitet an viderint ipfi quæ dicunt, nullus tum ad eò impudenter mendax eft, vt fe vidiffe fateatur. Atqui & feruos aliqui noftrum poffident, alij plures alij pauciores: quos ea quæ facimus latere non poffunt. verum ne ex illis quidē vllus aduerfum nos tale quicquā vel mentitus eft. Quomodo enim quisquā vel homicidii vel humanarum carnium epulationis in fimularer illos, quos ne iufte quidem occidendi hominis supplicium intueri velle aut poffe cognouerit? Quis non fpectacula illa, in quibus gladiatores & belluas populo, præfertim vos Imperatores exhibetis, maximi facit? Nos verò non ita multum, fiue fpectator fit aliquis, fiue author cædis, intereffe iudicantes, alieno ab his fpectaculis animo fumus. Quomodo igitur qui ne ab aliis quidē fieri, ne quid inde fceleris & piaculi in nos redundet, videre fuftinemus, homicidium commitemus ipfi? Et qui mulieres medicamentis abortiuis vtentes, homines occidere, & rationem reddituras Deo dicimus: qua ratione [iam natos & perfectos] homines nos iugulabimus? Non enim eiufdē eft, fœtum in vtero, animal effe, ideòq; curam eius à deo fufcipi exiftimare: & poftquam in lucem editus eft, interficere. vt neque, non exponere infantem, tanquā omnes qui exponunt parricidæ [aut fi ita dicere licet, infanticidæ] fint: iam verò educatum occidere. Atqui per omnia nobis conftamus, & conientanea rationi vbique facimus: à qua leges accipimus, non ipfi præfcribimus. Quis obfecro futuram refurrectionem perfuafus, corporibus refurrecturis feipfum præbeat fepulchrum? Non enim ad eofdem pertinet, & refurrectura corpora noftra non dubitare, & iifdem ceu non refurrecturis, vefci:

A δικαιοσύνην ἐξετάσαντες ἐθήκατε, ὡς τὰ πού-
τοις αὐτοῖς βιάζεσθαι, ὡς μηδὲ τοῖς ὑφ' ὑμῶν
καταπεμπομένοις ἠγεμόνας τῶν ἐθνῶν ἐξαρ-
κεῖν ταῖς δίχθαις, οἷς ὁσδὲ παμομύοις μὴ πα-
ρέχην ἑαυτοῖς, ὁσδὲ κακῶς ἀκούοισι βύλογειν
ἔξῆσιν. οὐ γὰρ ἀπὸρκεῖ δίχθαιον ἔτι) (ἔστι δὲ
δικαιοσύνη, ἴσα ἴσοις ἀμείβεσθαι) ἀλλ' ἀγαθῶς
καὶ ἀνεξικακῶς ἔτι) παρέχεται. ἢς οὖν ὅτι φρο-
νῶν εἴποι, τοιοῦτοις ὄντας ἡμαῖς, ἀνδροφόνους
ἔτι); οὐ γὰρ ὅτι πάσαισθαι κρεῶν ἀνδροφονο-
κῆν, μὴ παρέτερον ἀποκτεῖναισὶ πῖνα. ὁ παρ-
τερον οὖν ψευδομύοι. ὁ δὲ δούτερον καὶν μὴ
τις αὐτοῖς ἔρηται, εἰ ἐωρεθήκασι ἀ λέγοισιν,
B ὁσδεῖς οὕτως ἀπρηθριασμένους, ὡς εἰπεῖν ἰ-
δεῖν. καὶ τοι καὶ δούλοῖ εἰσιν ἡμῖν, τοῖς μὴ καὶ
πλείοις, τοῖς δὲ ἐλάττοις. οἷς ὅτι ἔστι λαθεῖν.
ἀλλὰ καὶ τούτων ὁσδεῖς καθ' ἡμῶν τὰ τιλι-
καῦτα ὁσδὲ κατεψύσατο. οἷς γὰ ἴσασι οὐδ'
ἰδεῖν καὶν δίχθαις φονδύομύον καταμύοντας,
τούτων ἢς ἀν κατεῖποι ἢ ἀνδροφονίαν, ἢ ἀν-
δροφονορίαν; τίς οὐχὶ τῶν παρὲς αὐτοῦ τῶν
δι' ὀπλων ἀγωνίας καὶ ἀγῶ θηρίων, καὶ μά-
λισα τῶν ὑφ' ὑμῶν ἀγώνων, ἔχῃ; ἀλλ' ἡμεῖς
πληστον ἔτι) ὁ ἰδεῖν τὸ φονδύομύον τῶ ἀπο-
C κτεῖναι, νομίζοντες, ἀπρηθριασμένους τῶν ποια-
τάς ἡμαῖς. πῶς οὖν μηδὲ ὁράντες, ἵνα μὴ ἑαυ-
τοῖς ἀγῶ καὶ μίαισμα παρῶν τειψάμεθα, φο-
νδύειν διδάμεθα; καὶ οἱ τῶν τοῖς ἀμβλωθρι-
δοῖς χρωμάτας, ἀνδροφονεῖν τε καὶ λόγον ὑφέ-
ξειν τῆς ἀμαβλώστωσ τῶν θεῶν φαιδῶν, κατὰ
ποῖον ἀνδροφονομύον λόγον; οὐ γὰ τῶ αὐτῶ, νο-
μίξειν μὴ καὶ ὁ κατὰ γαστῶν, ζῶον ἔτι), καὶ
ἀγῶ τῶτο αὐτῶ μέλην τῶν θεῶν, καὶ πῶρεληλυ-
θῶτα εἰς τὸν βίον, φονδύειν καὶ μὴ ἐκπῆναι μὴ
ὁ γυνήθεν, ὡς τῶν ἐκπῆντων τεκνοκτονοῦ-
των, πάλιν δὲ ὁ παρὲν ἀναρεῖν. ἀλλ' ἐσμέν
D πῶντα πῶντα ὅμοιοι καὶ ἴσοι, δουλοῦντες
τῶν λόγων, καὶ ὅτι ἐρχόντες αὐτῶ. τίς ἀν οὖν
ἀπάσαισι πεπιτευκῶς, ὅτι σώμασι ἀπάσαισι
μύοις ἑαυτὸν παρὲν τῶν τῶν; οὐ γὰρ τῶν αὐ-
τῶν, καὶ ἀπάσαισθαι ἡμῶν πεπεῖσθαι τῶ σώ-
ματα, καὶ ἐοθεῖν αὐτῶ ὡς ὅτι ἀπάσαισθαι.

καὶ ἀποδώσιν μὲν νομίζῃν πλὴν γὰρ πρὸς ἰδίους νεκροῖς, οἷς δὲ τις αὐτὸς ἐκκατέταψεν αὐτὰς, μήτε ἀπατηθῆσθαι. τοῦ αἰῶνος μὲν οὖν εἰκὸς, πρὸς μὲν μήτε λόγον ὑφέξῃν τῶν ἐν αὐτῷ ἢ ποιηθῆν ἢ χρησθῆν βίου, μήτε ἀνάσσειν ἐν οἰομένοις, σωματικῶν δὲ τῶν σώματι καὶ πλὴν ψυχῶν, καὶ οἷον ἀναποσθέντων λογισμοῖς, μηδενὸς αὐτὸ ἀποχέσθαι πολυμήματος. τοῖς δὲ μηδὲν αἰεξέτασον ἔσθαι τῶν τῶν θεῶν, συγκραθῆσθαι δὲ καὶ τὸ ὑποσυρῆσθαι σώμα τῶν ἀλόγων ὁρμηῶν τῆς ψυχῆς ἐπιθυμίας, πεπεισμένοις, ὁσθὲν λόγος ἐχθρὸς τῶν βραχυτάτων ἢ ἀμάρτην. εἰ δὲ τῶν λήθης πολὺ δοκᾷ, τὸ ἄπεν καὶ ἀφελυθῆν ἐ ἀφανισθῆν σῶμα συστῆναι πάλιν, κακίας μὲν οὐκ εἰκότως διέξω ἀποφερομένα ἀφ' οὗ οὐ πιτεύοντες, ἀλλ' ἄνηθείας. οἷς γὰρ ἀπατα μὲν ἑαυτοῖς λόγοις, ἀδικουμένων ὁσθὲν. ὅτι μὲν τοῖ οὐ κατ' ἡμᾶς μόνον ἀναστήσεται τὰ σώματα, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς τῶν φιλοσόφων, πελείργην ὅτι τῶ παρόντος ἀφελυθῆν, ἵνα μὴ ἔξαχνίους τοῖς παροῦσιν ἐπισησῶν δοκῶν λόγους ἢ πρὸς νοητῶν καὶ ἀσθητῶν, καὶ τῆς ὑπὸ τῶν συστάσεως λέγοντες ἢ ὅτι παροῦσιν τὰ ἀσώματα τῶν θμμάτων, ἐ τὰ νοητὰ παροῦσιν τῶν ἀσθητῶν. καὶ παροῦσιν πρὸς ἀσώματων, κατὰ πλὴν ὅτι σὺν τῶν τῶν θμμάτων. ἐν δὲ τῶν νοητῶν, οὐ γὰρ κωλύει, κατὰ τὸν Πυθαγόρου καὶ τὸν Πλάτωνα, γονορῆς τῆς ἀφελυθῆς τῶν θμμάτων, ἐξ ὧν πλὴν ἀρχῶν σωθήσῃ, ἀπὸ τῶν αὐτῶν αὐτὰ ἐ πάλιν συστήναι. ἀλλ' ἀνακείσθω μὲν ὁ πρὸς τὸ ἀνάστασεως λόγος. ὑμεῖς δὲ, ὧ πᾶντα ἐν πᾶσι φύσιν καὶ παιδείᾳ χρηστοὶ καὶ μέτεροι καὶ φιλοῦν θεοποι, καὶ τῆς βασιλείας ἀξιοί, ἀφελυθῆν μὲν τὰ ἐγκλήματα, ὅτι δεδῆχθαι δὲ ὅτι καὶ θεοσεβῆς καὶ ὁπτεικεῖς καὶ ψυχῆς κεκρασμένοι, πλὴν βασιλικῶν κεφάλλων ὅτι κινδύνατε. ὑμεῖς γὰρ ἐ δικαιοτέροι ὧν δέονται τυχεῖν, ἢ οἱ ἄλλοι πρὸς τὸ ἀρχῆς τὸ ὑμετέρας ἀρχόμεθα,

A & terram quos acceperit mortuos reddituram, à se verò quos intra se aliquis sepeliuerit, ne repetendos quidem extimare. Imò contrà, longè credibilius est, illos qui præsentis huius siue probæ siue improbæ vitæ nunquam sibi rationem reddendam, nec vllam fore resurrectionem, sed animam cum corpore simul interituram, veluti in eo extinguendam, putauerint, nullum non facinus aufuros: eos verò qui in omnia & singula inquisitionem à Deo futuram, & corpus quod emerariis animæ motibus libidinibusque inseruiuit, communes ei

B pœnas luiturum crediderint, vel in minimis delinquere nequaquam consentaneum est. Quòd si cui friuola & stolidà hæc sententia videtur, putrefactum, solum & planè abolitum corpus, de nouo coagmentatum iri, non improbitati tamen, quod nos credimus, ipse deridet, sed simplicitati nostræ imputari ab eo æquum fuerit. Vt enim opinione hæc nos ipsos decipiamus, cui per eam nocerimus? Resurrecturos quidem mortuos, non nostra tantùm aut noua persuasio est, sed philosophis etiam multis approbata: quod in præsentia si demonstrare, extra orationis meæ propositum euagari fortè viderer. [quamobrem paucissimis attingam.] Qui de rebus intellectibus & sensilibus, earumque constitutione aliquid prodiderunt [philosophi] corpora subtilissima & intellectu tantùm percipienda, priora antiquioraque illis faciunt quæ sensu percipiuntur: etiam si cognitioni nostræ sensilia primùm occurrant [atque ab illis discendi plerumque initium fiat, ordine naturæ conuerso:] hæc autè (sensilia inquam) ex primis & subtilissimis (quæ, crassiorum & sensilium comparatione, incorporea dixeris) inuicem coagmentatis constitui aiunt. Ex principiis igitur & elementis illis intellectibus, vnde ab initio concreta sunt corpora, vt & Pythagoras & Plato sentiunt, rursus postquam dissoluta fuerint, coalescere, & constitui de nouo quidnam prohibet? Verùm hæc de resurrectione disceptatio differatur. Vos verò ὁ vndiquaque in omnibus natura simul & disciplina boni, moderati, benigni & imperio digni Principes, mihi (obsecro) qui crimina nobis obiecta dis-

solui, & insuper nos esse pios erga Deum, vita & moribus honestos, animo sobrios ac temperates ostēdi, capitib. regis annuite. Ecqui enim cōsequētur equius ea que petūt, quā nos adeo vobis deuoti addictiq; Nos enim pro imperio vestro preces ad deum fūdimus,

& ut filius (quod iustissimum est) in re-
gno olim parenti succedat, utque impe-
rium vestrum magis magisque semper
augeatur, denique omnia ex animi sen-
tentia vobis eueniant, oramus, quod &
nobis salutare fuerit, ut quietam tran-
quillamque vitam degentes, vobis inte-
rim ad quælibet imperata promptè in-
feruiamus.

Αἶνα πάς μὲν πρὸς πατρὸς καὶ τοῦ διχατό-
τατον ἀφάδεχοντε πλεὺ βασιλείαν, αὐξίν δὲ
καὶ ὀπίδου καὶ ἡ ἀρχὴ ὑμῶν, πρῶτων ὀπι-
χλείων γηροδύων, λαμβάνη; τῆτο δὲ ὅτι ἔ
πρὸς ὑμῶν, ὅπως ἤρεμεν καὶ ἡσύχιον βίον
ἀφάγειμεν, αὐτοὶ δὲ πρῶτα τὰ κεκελυμένα
πρὸς ὑμῶν ὑποπρετοῖμεν.

ATHENAGORÆ

ATHENIENSIS PHILO-
sophi Christiani, de mor-
tuorum resurrectione.

Petro Nannio interprete.

ΑΘΗΝΑΓΟΡΟΥ ΑΘΗ-

ΝΑΙΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ

Χριστιανῶ, περὶ ἀναστά-
σεως τῶν νεκρῶν.

OMNIBVS dogmatibus &
rationibus quæ ab harum
rerum veritate pendent &
fulciuntur, aliquid falsi ad-
nascitur & cohærescit. Ad-
nascitur autem, non ex origine & natu-
rali ductu rerum, aut ex causis substan-
tiæ, sed ex studio eorum qui adulterinâ
sementem ad corrumpendam veritatē
in pretio & veneratione habent. Id ita
esse deprehendas ex veterum lucubra-
tionibus, qui huic curæ operam impen-
derunt, dum pariter & cum prioris & cū
sui seculi hominibus dissident: impri-
mis autem ex ea quæ inter ipsos opinio-
num tumultuatio est. Nullam enim i-
stiusmodi homines veritatē sine obtre-
ctatione dimiserunt, non substantiam
Dei, non cognitionem, non operatio-
nem, aut ea quæ istas res per feriem con-
sequuntur: imò nec pietatis depictricem
orationem. Nam aliqui eorum planè de-
sperant de istarum rerum veritate: alii
pro libidine torquent: alii de manifestis
dubitationem instituunt. Quamobrem
puto eum qui de istis rebus disputaturus
sit, duplici oratione opus habere, altera
nimirum quæ pro veritate, altera quæ
de veritate disceptet: priore oratione
aduersus incredulos & dubitantes, se-
cunda aduersus beneuolos & veritatis
studiosos vtendum existimo. Qua de
causa oportet eos qui hisce de rebus
quæstionem instituere volunt, subinde
inspicere quid res exigit, & eatenus ver-

ANTI δόγματι καὶ λόγῳ τῆς
ἐν ὑμῶν ἀληθείας ἐχρημάτω
πρὸς φύεται τὴ φύδος· πρὸς
φύεται δὲ ὅτι ἔξ ὑποκειμέ-
νης πινός ἀρχῆς καὶ φύσιν ὁμομόρμον ἢ τῆς
κατ' αὐτὸ ὅτι ἔστιν ἕκαστον ἀπίας, ἀλλ' ὑπο-
τῆ πλεὺ ἐκτεσμον ἀπορεῖν ὅτι ἀφάδεχον τῆς
ἀληθείας τεπιμηκότων ἀποδαζομένων. τῆτο
δὲ ἔστιν βρεῖν, πρὸς τὸν μὲν ἐκ τῆν πάλαι τῆς
πρὸς ὑμῶν φρονίωσιν ἐχρημάτων, καὶ τῆς ἐ-
κείνων πρὸς τὸ ἐαυτῶν ἀρεσύτεροι καὶ
τοῖς ὁμοχρόνοις χρομόνης ἀφάδεχον· ἔχ ἡκα-
σα δὲ ἔξ αὐτῆς τῆς τῆν ἐν μέσῳ ἀφρομόρων
ταρχῆς. ὅθεν γὰρ ἡ ἀληθῶν οἱ ποιοῖτοι κατε-
λιπόν ἀσυμφωνίαν, ἔ πλεὺ ἔσῳα τῆ θεοῦ, οὐ
πλεὺ γῶσιν, ἔ πλεὺ ἐνέργων, ἔ τὰ ὑμῶν ἐφε-
ξῆς καὶ εἰρμόν ἐπόμωρα, καὶ τὸν τ' ὀσιβείας ἡ-
μῶν ὑπογράφοντα λόγον. ἀλλ' οἱ μὲν πρῶτη
καὶ κατὰ πᾶξ ἀπογνώσχοισι τ' πρὸς τῶν ἀ-
λήθῳ· οἱ δὲ πρὸς τ' δοκεῖ αὐτοῖς ἀφάδε-
χον· οἱ τ' καὶ πρὸς τ' ἐμφανῶν ἀπορεῖν ὀπιτη-
δύσιν. ὅθεν οἱ μὲν δεῖν τοῖς πρὸς τῶν πονου-
μόνοις λόγων διπῶν, τ' μὲν, ὑπο τ' ἀληθείας, τῆ
δὲ, πρὸς τ' ἀληθείας· ἔ τ' μὲν ὑπο τῆς ἀλη-
θείας, πρὸς τῶν ἀπιστωῦτας, ἡ τοῖς ἀμφιβόη-
λοντας· τ' τ' πρὸς τ' ἀληθείας, πρὸς τῶν βίγνω-
μονῶντας καὶ μετ' ὀνοίας ἀφρομόνοις τ' ἀληθῳ.
ὅθεν ἐνεκεν χεῖ τοῖς πρὸς τῶν ἔξεταιζῶν ἐφέλον-